

Leninizm Nedir?

Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın «Leninizm Nedir?» adlı yazısından bir bölümü yayınlıyoruz.

Bilimcil Sosyalizmin Dev Gücü

Marks-Engels adlı ülkücüler, Modern İşçi Sınıfı'nı, Proletaryayı keşfettiler. İşçi sınıfı, önüne geçilmez Devrimci bir yığındır. Antika Tarihi de, Modern Tarihi de yığınlar yaratmıştır. Öyleyse proletarya yığın hareketi kişi kerametlerine kapılmaz. İnsan insandan başka bir şey değildir. *Üstinsan* yahut *İnsanüstü* gösterişleri, hep çalışan namuslu insanları kandırıp kul etmek için uydurulmuştur. En sinsî ve namussuzca yalan dolan: Yığın'ın yaptığı kişi kukdalarına mal etmektir. Bu hakikati *Marks-Engels* yıkılmaz maddecil temelleri üzerine oturtular.

Bu işi yapmak ne demektir?

7 bin yıllık *Tarihi* «ayakları üstüne» getirmektir. O zamana dek düzülmüş bütün masallar ve uydurulmuş bütün büyüler çözülmüştür. Kütüphaneler dolusu düşünce anıtları temellerinden yıkılacaktır. Elde edilecek sağlam taşlarla yeni baştan kurulacaktır.

Bunun için en ilk yapılacak iş nedir? Alışılmış *Skolastik* (Medreseci) ve *Metafizik* (Madde ötesi) *Mantık* ve *Metot* saplıklarını köklerinden kazımaktır.

Varlığın en şaşmaz biricik devrimci

Mantığı ve Metodu: *Maddecil Diyalektik*'tir. Bilinen ve bilinmeyen bütün insan Kavramları, Bilimleri, Düşünceleri, Davranışları alanında: Maddecî Diyalektik doğru dürüstçe uygulanırsa, başarıya ulaşabilecektir.

Marks-Engels, o devcî işe giriştiler. Gerçekten, görülmedik anı eserler yarattılar. Tek vücut ve tek ruh olmuş o iki proletarya devrimcisi nasıl çalıştılar? Bütün bilinenleri çağdaş devrimci savaşılar ile denetlediler. Teori, Pratikte sınımsız denetlenerek doğduğu için, çoğu yanılmaz şahîkalar gibi yükseldi.

Marks-Engels teorisini ele alanlar büyülenmiş gibiydiler. Daha *Marks-Engels* yaşarken bile, çarçabuk, Bilimcil Sosyalist metinleri ezberlemekten başka yapılacak teorik iş kalmadığı eğilimine düştüler.

Marksist Cücelerin Softalığı ve Yobazlığı

Bu eğilimle ele alınan en değerli eser, ne hale geldi? İster istemez, Müslüman sârikuların Kur'an Sûrelerini ve âyetlerini kullanışlarına çevrildi. Doktrin derinliğine anlaşılmağısız, gözü kapalı tekerlemeler kılığına sokuldu. Marksizm, o Skolastik ve

Metafizik kafayla, hayattan ve savaştan koparıldı. Teorik incelemeler, *Doğm* (Nâs) denilen ölü formülleri soyutça kıyaslamalara çevrildi.

Böylece, insanlığın en yaman diyalektik *Evrenkavrayışı* olan *Bilimcil Sosyalizm* donduruldu. Kendilerine «Marksist» diyen bir sözü *Doğmatizm* (Nâsçılık) çömezliklerine meydan boş kaldı. *Teori* alanında sivriyenler ezberci *Softalığa* düştüler. *Pratik* alanda davrananlar, sözde «devrimci» *Yobazlığa* kalkıştılar.

Kuran'ı softaca, Müslümanlığı yobaca ele alanları gören Muhammed: «*Ben Arabım, ama Arap benden değildir*» demek zorunda kalmıştı. Tıpkı onun gibi, Bilimcil Sosyalizmi *Teori.Softalığı* ve *Pratik Yobazlığı* biçimine sokan doğmatikler önünde Marks-Engels: «*Allah bizi şu marksistlerden kurtarsın*» anlamında yaka silker oldular.

Marksizm Softaları ve Yobazları, dillerinden Marks'ın Engels'in bir *formülü* düşmeksiz ağız açmıyorlardı. Olaylara göz yumup destur çekmek stili: Marks'ı anlamak, Marksist olmak mıydı ?

Hayır. Marks'a, ya da Engels'e *tapmak* perde idi. O perdenin altında, Bilimcil Sosyalizm en tehlikeli *doğmatizme* (Nass'ı Şerifçiliğe) çevrilerek öldürülecekti.

Marksizm Softaları Teoriden yanılıp Pratiğe geçtikleri zaman ne yapıyorlardı? Kendi sapıklıkları uğrunda, Marks'ı Engels'i yalancı şahit etmek suçunu işliyorlardı. En sonunda, bu saçmalamalar İşçi Sınıfı düşmanlarına yarıyordu. Tahrif edilen Marksizm, sürü sürü aylıklı burjuva ve feodal bilginlerinin ağızlarında çürük sakıza çevriliyordu.

İleri Batı Allâmeleri Dişında, Bilim Kimin Haddine!

Doktrin, tam «diyalektik» bir suikaste uğratılıyordu. Bilimcil Sosyalizm softaları ile yobazları düşünce ve davranış tekkesi kurmuşlardı. Görünüşte son derece koyu inanmışça Marksizm'i *savunuyorlardı*; gerçekte, son derece abdalca vurdum duymazlıkla Marksizm'i haksız saldırılara ve opor-

tünist, revizyonist soysuzlaştırmalara hedef ediyorlardı.

Hayat durur mu? *İleri* Batıda ideoloji gübreleşmesi nedensiz değildi. Üretici Güçlerin ekonomik *gelişim dinamizmi* gibi, Devrimci sağanaklar da yerlerinde saymadılar. Devrime gebe bulutlar, Modern Medeniyet beşiği Batı Avrupa'dan başka yerlere doğru uzaklaşıyordu. Devrim Batı'dan uzaklaştıkça, Marksizm softalıkları ve yobazlıkları da aynı Batı'da büsbütün soysuzlaştı. O zamana dek «*Üstün insanlar*» çalımı Bilim üstinsanları Devrim canlılığından büsbütün koptular. Teori'nin harman yeri sayılan Batı Avrupa atmosferini en boğucu Revizyonizm ve Oportünizm gazları kapladı.

Devrim *Kasurgalarının* en yıldırımlı bulutları Çarlık Rusyası üzerinde toplanmıştı. Devrimler *Bilimi ve Metodu* olan Bilimcil Sosyalizm de, ister istemez orada canlandı. Bütün gücü ve gerçekliği ile *Rönesansını* yapabildi.

Gelin görün ki, Çarlık Rusyası yeryüzünün en karanlık, en geri, en karşı devrimci düzenini yaşıyordu. Şimdi ne olacaktır ?

İkinci Enternasyonal'ın Marksizm göklerine kanat germiş Zümrüt Ankaa kuşları, ulu «*teorisyenler*»i vardı. Onlar dururken, «*altı kaval*» (Ekonomisi sömürge), «*üstü şişhane*» (Politikası emperyalist) Çarlık'ta kim adam yerine konabilirdi? Gerinin gerisi bir ortamda Marksizm'i, geliştirmek şöyle dursun, iyice «*ezberliyecek*» kimse, ne haddine, çıkabilir miydi?

Devrimin Demirden Yörüngesi Rusya'da

Kazın ayağı öyle çıkmadı. Muazzam «*kültürlü*» Batı Uygarlığının, ünlü ve şanlı yüce üstadları eskidikçe küflendiler. Topuğuna varılmaz derin «*Marksist*»ler, *İkinci Enternasyonal*, — Lenin'in deyimi ile, — «*Paladin*» leri (Saraylıları) koktukça kokuştular. Üzerine oturdukları sözde «*Marksizm*» yumurtalarının hepsini birer birer cilk çıkardılar.

Sosyalizme fersah fersah uzak ve yad saydıkları Rusya'da ne oldu? Devrim karsırgası azittikçe, onu bilime ve bilince çı-

karmanın sosyal determinizmi kendini kafalara zorla dayattı. Çıkar yolu, Marksizm'den başka hiçbir yerde bulamıyan insanlar belirdi.

Çünkü Toplum, metafiziğin düz mantığı ile yürümüyordu, «İleri» Emperyalist ülkeler Devrim açısından durmuşlardı. Toplum, diyalektiğin *çelişkiler* yolu ile ilerliyordu. Avrupa'nın, hatta Asya'nın en «kültürsüz» «yarı barbar» ülkesine adımı atmıştı. Çarlık Rusyasında Modern Devrim, demirden yörüngesine girmişti.

Sosyal Devrim kasırgasının uzun süren ilk yıldırım serpintileri kesilmiyordu. O serpintiler ortasında, çekik Moğol gözlü bir çocuk okulda okuyordu. Çar'a suikast yapmak suçu ile öldürülen ağabeyinin sunduğu *Kapital* adlı kitapla *dünyaya* gözlerini açtı.

Marks-Engels'tenberi ilk defa Marksizm'i o anladı. En müthiş devrimci *Teori*: en korkunç devrimci *Pratik* ile birlikte onun başına gelmişti. Öldürülen *Anarşist* ağabeyisinin anısı, ona, ömrü boyunca *Marksizm*'in ana kitabını uzatacaktı. Vladimir İliç Ulyanof, ağzı süt kokan çocuk yaşında: *Eylemi kitaba, Kitabı eyleme* vurmayı öğrendi.

Gene Soy Softalık ve Yobazlık

Bugün hangi milletin hangi sınıfından olursa olsun, azıcık düşünmeyi bilen her kişi: Marks-Engels'ten sonra, Lenin'i okumak zorundadır. Hatta, kestirme yoldan duru kavrayışa ulaşmak isteyen kişi, Marks — Engels'i Lenin'den okur. Çünkü, Marks — Engels'te az çok soyut olan perspektivler, Lenin'de: somut pratiğin mihenk taşına vurularak uygulanmış ve geliştirilmiştir. Tohumu güç tanyanlar, ağacını daha kolay tanyabilirdi.

Doktrinın gelişimi ve uygulanışı, Lenin kişinin bir mucizesi midir? *Antika* Çağlarda olsa, büyük yığınların gözünde olağanüstü herşey bir üstinsanın insanüstü büyüğü olarak tanınırdı. *Modern Çağda* Türkiye denli geri ülke insanları için hâlâ dünya görüşü öyle mistik bulutlar ötesinde kalır. Lenin, onu yüzeyde benimsiyenler için bir *yarım Tanrıdır*, başka Tanrıya ta-

panlar için bir *sihirbaz Şeytan*'dır. Neden? Çünkü, her ülkenin *Tarihcil madde* temel. leri, Antika çağ gibi, o çağdan kurtulup çıkamamış kafalar için tek sözle yoktur.

Yüzyıllar boyu sürüp giden bütün Eğitim, Öğretim, Kültür, Mantık işleyişimize bakalım: «Türkiye falan zamanda niçin yenik düşmüştür? O zamanki Padişah, kişi olarak yetersiz bulunduğu için, Eğer o Padişahın yerinde öteki Padişah veya Paşa bulunsaydı: Türkiye şân ve zafere boğulurdu. En «devrimci» geçinenlerin düşünce ve davranışları, o dağ başında bunalmış köylününkinden ayırdedilemez: 1917 Devrimi neden başarı kazandı? Lenin kişinin bulunmasından. Bugün Lenin ölmüş. Ulu Devrim için kim gerek? Canlı mucize Mao. Mao'yu Türkiye'ye bir getirebilsek: her gerilikten o saat kurtuluruz!»

Oysa, Lenin Türkiye'de dirilse, Mao kılık değiştirip içimize gelse, onları ilk sa- rakaya alıp taş tutacaklar, gene o Leninizm ve Maonizm softaları ile yobazları olacaktı. Çünkü Softalar ve Yobazlar yalnız gericilikte bulunmazlar, sözde ilerilikte de çoğunlukta dırlar. Mademki o Mao veya Lenin: ceplerinde bize hazır birer «Sosyalizm zaferi»ni getirmemişlerdir, demek ne Mao'durlar, ne Lenindirler! Marksizm softaları ve yobazları için Rusya Lenin'i değil, Lenin Rusya'yı yaratmıştır. Çin Mao'yu değil, Mao Çin'i yaratmıştır... Böyle açık koymazlar konuyu. Koysalar, kendi kendilerini kepaze edeceklerini bilirler. Ancak perukalarının altında gizledikleri eğilim budur, sol softaların.

Prensipde Bükülmezlik — Taktikte Kıvraklık

Devrimin de, Devrimcinin de Toplum yapısından ister istemez çıktığına en iyi bilinen örnek Lenindir. Yeryüzünde Devrim şartları Çarlık Rusyası üzerine yığılmısaydı, Lenin Rusya'da değil, başka yerde olurdu. Dünya ölçüsünde en kritik Devrim şartlarının yalnız Rusya'da son kerte ye dek dinamikleşmesi, Marksizm'in her yerden çok orada kesinlikle anlaşılmasına ve geliştirilmesine yol açtı.

«İleri» Batı ülkelerinin sunturlu «*Marksistleri*», evrenin en saçma demagojileriyle

Marksizm'i tırtıklarıarken, *Oportünizm*, *Revizyonizm*, *Ministryalizm* ve ilh. sapıtmalarıyla bocalarken, dünyanın en «Geri» Çarlık ülkesinde o hastalık karantina altına alınıyordu. Bu Revizyonizmi karantinaya alanların başında, uzun yıllar Lenin değil, Plehanof geliyordu. Bu gerçeği bize en iyi anlatan Lenin'in kendisidir. Der ki:

«*Ve bu Marks'ı «Rektifiye etmelerin» (düzeltmelerin) hakiki sınıf anlamı üzerinde durmak yararsızdır, iş kendiliğinden anlaşıyor. Yalnız şunu gözden kaçırmayalım: Uluslararası Sosyal - Demokrasi içinde, mantık sonucu Diyalektik Maddecilik bakımından, burada Revizyonistlerin döktüp saçtıkları inanılmaz yâve yavanlıkların eleştirisini yapan bir tek marksist Plehanof'tur.*» (Lenin: *Marksizm ve Revizyonizm*, 1908)

Bu tesadüf müdür? Yahut Plehanof'un dehasından mı ileri gelir? Ne o, ne bu. Toplumun Devrimci gidışı, Revizyonizmi eleştirecek insanları dünyanın en «geri» ülkesinde buluyor, ortaya çıkarıyor, yetiştiriyordu. Bu gerçekliği Lenin anlıyordu. Hem de ne zaman? 1905 Devriminden 3 yıl sonra. O 1905 yılı ki, Plehanof, ayaklanmalar için «*Silaha sarılmamalıydılar*» kanısını açıklamıştı da Lenin'in sert eleştirisine uğramıştı.

1908 yılı, Plehanof, makineler için söylediği gibi: «*Miyadını doldurmuş*» idi. Leninizm en canalcı noktalarda bütün çizileri ve boyu posu ile doğmuş, büyüyordu. Pikel Köy Komunasını modern sosyalizmin manivesi ve kişicil küçükburjuva *zulmüçlüğü* (terrörizmini) başlıca «*Devrimcilik*» sayan *Narodnik*'lerin ipliğini pazara çıkarmıştı. Terrörcü «*Halk Dostları*»'nı teorik güçle yenmişti. «*Hangi Mirası Tavında Dövüyoruz?*» (1897), «*Ne Yapmalı?*» (1902), «*Bir Adım İleri, İki Adım Geri*» (1904) vb... ideolojik ve pratik bütün problemleri çözmüştü. Ayrıca Sosyal Devrimin ilk provası da yapılmıştı. «*Rusya'da Devrimin Başlangıcı*» (Ocak 1905), «*Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği*» (1905), «*Moskova Ayaklanması'nın Dersleri*» (1906) vb... bütün açıklığı ile aydınlanmıştı.

Ona rağmen, Devrimci içgüdüğü Devrimci bilinci ile yarışan ve kişi yırtınmala-

rının, kişi böbürlenmelerinin yaratabildiği kargaşalıkları ve dağınıklıkları eliyle tutan Lenin: en yaman eleştirilerini sakın. madığı sırada bile hareketin belirli dönemecine dek yararlanılacak güçleri kolluyordu. 1908 yılı bile, Plehanof'u: «*Uluslararası... Revizyonistlerin... eleştirisini yapan TEK MARKSİST*» sayıyordu. *Prencip* savaşında ne denli amansız vurucu işe, *Taktik* ve *Pratik* alanlarda o denli bölünme, parçalanma, dağılma eğilimlerini durdurmaya, düzeltmeye çalışıyordu.

Prencip Pazarlığı ve İkcirciliği Yok

Prencip ne idi? Marks-Engels'in yarım yüzyıl Teorik ve Pratik alanlarda dinmesizin savaşarak kurdukları *Bilimci Sosyalizm* doktrini idi. Onu kim «*revizyon*»a tâbi tutmak isterse, *affedilemezdi*. Çünkü, Marksizm'in temel ekonomik ve sınıf prensiplerini, kimi Küçükburjuva allâmecikleri, nin yüzeyde kalmış yakıştırmalarıyla söz de düzeltmecikler, mâsum yanılmalar olamaz. Bu hevesler, basit bir anlayışsızlık. tan doğma Teori ve Taktik fikir ayrılıkları sayılmaz. 1908 gibi, hareketin durgun yıllarında, o çeşit hevesler aydın bireycinin «*Düşünce Özgürlüğü*» kılığında görünebilir:

«*Bugün çoğu kez yalnız fikirler düzeninde, yâni Marks'ın Teorik düzeltmeleri ni öne sürüşler başımızdan geçiyor; şu anda Pratik olarak işçi hareketinin yalnız Revizyonistlerle taktik fikir ayrılıkları ve bu taban üzerinde görülen bölünmeler gibi birkaç özel meseleler başımızdan geçiyor.*» (Lenin, a.y.)

Bu teorik düzeltmecikler ve taktik meselecikler yalnız ve ancak «*Bugün*» fazla zararlı görünmeyebilirler. Halk dilinde: «*Rakı, şisede durduğu gibi vücutta da uslu durmaz*», denir. O «*anodin*» (entipfüten) gibi görünen meselecikler de: Devrim Hareketinin alevlendiği günlerde ansızın en büyük problemlere dönüşebilirler. Şimdi göz yumulacak ufak tefek şeyler, o zaman İşçi Sınıfının başına olağanüstü dertler açabilir. Bunun vebâlini Devrim çeker:

«*Yarım Proletarya Devrimi bütün çekişmeli meseleleri vahimleştirdiği zaman,*

yığınları yönetmenin belirlendirilmesi için dolaysız bir değer taşıyan noktalar üzerinde Proletarya Devrimi bütün fikir ayrılıklarını yoğunlaştırdığı zaman, dövüşün ateşi içinde düşmanları dostlardan ayırma-ya, düşmana kesin darbeler indirmek üzere kötü çıkarları söküp atmaya Proletarya Devrimi bizi zorladığı zaman, o vakit bu şimdi uğradıklarımızdan, şimdi başımıza gelenlerden İşçi Sınıfı çok çekecektir.» (Lenin: a.y.)

Meselerinin böyle zaman zaman kendi zıtlarına dönüş *Diyalektiği* Marksizm'in ana prensibidir. O prensipte hiç kimseyle pazarlığa girilip ikirciklik gösterilemez. Bir ABA'cı bayanın toylara yutturmak işi tediği gibi: Teoride «Yumurtanın kapağına gelmesi» de beklenemez. Teori ön-görü i çindir. Artçılık, Kuyrukçuluk, Gericilik gerekçesi Teori olamaz. Yeter ki Problem yakıştırma olmasın. O zaman Marksizm prensipleri üzerinde en ufak düzeltme veya ikirciklik hevesleri ile dövüş, gelecek büyük Meydan Muharebesinin ilk hazırlık çarpışması olur:

«19. yüzyıl sonunda, Devrimci Marksizm'in Revizyonizme karşı ideolojik dönüşü, küçükburjuva elemanlarının her türlü tereddütlerine ve zaaflarına rağmen, davasının topyekün zaferine doğru yürüyen Proletaryanın büyük devrimci savaşlarının prelüdü'nden (ön habercisinden, provasından) başka bir şey değildir.» (Lenin: a.y.)

Marksizm'in Orijinal Gelişimi

Küçükburjuva Aydınının görülmedik, —sözde,— orijinalite dökürme züppeliği, bir daha geri gelmezce, İşçi hareketinin pespektivi içinde yokedilmiştir. Burada artık Teori ile Pratik gibi, Kişi ile Doktrin de en yüce sentezine, birliğine kavuşmuştur. Marksizm demek, Bilimsel Sosyalizm demektir. Bilimsel Sosyalizm demek Marksizm demektir. O denli ki, Bilimsel Sosyalizmin kurucusu 2 insan (Marks-Engels) iken, teknik kolaylık üzere, alçak gönüllü «Melike» nin (Engels'in) adı ile term uzatılmamıştır: yalnız Marks adı doktrin damgası olmuştur. Marks de-

mek, Doktrin demek olmuştur. Bilimsel Sosyalizme de kısaca Marksizm denilivermiştir.

Artık Marksizm'in doğru mu, yoksa yanlış mı olduğu biçiminde sözüm ona «bilimsel tartışma», «fikir hüriyeti» maskaralıklarıyla vakit yitirilemez. İşe bakılır. Pusula eldedir. Pusula bin yıl önce ne idiye bugün de odur. Marksizm'de 1848 — 1859 yılı ne idiye, 1901 — 1917 yılları da odur. Bütün mesele o pusulayı her ülkenin kendi orijinal şartları içinde «pusulayı şaşır-madan» uygulamayı bilmektir. Ancak o zaman, Marks-Engels'tenberi Toplumun geçirdiği yeni gelişmeler değerlendirilebilir. O yeni değerlendirmeler, Marksizm'in gelişimi olur.

Lenin bu duru görüş ve rahat zekâ ile, Dünya'ya ve Çarlık Rusyası denilen kendi Ülke'sine baktı. Ama, pusulayı şaşır-mak için, önce kendi Toplumunu kıyasıya inceledi. Çarlık Rusyası, Batı'nın klâsik Burjuva Demokratik Devrimini bir türlü yapamamış, yapamıyordu. Batı Burjuvazisi, Demokrasi İnkılabını yapar yapmaz, Derebeği kalıntıları ile halka (İşçi ve Köylü yığınlarına) karşı ittifak yapmıştı. Rus Burjuvazisi, kendi Devriminden korkuyor, onu gerçekleştirmek görevini yerine getir memek için, Çar Atasının kuyruğu altını yalıyarak nefis körletmeye çalışıyordu.

Neden? Çünkü en basit insanlık hakları çiğnemenin İşçi Sınıfı daha şimdiden İstibdadı karşı savaşını Sermayeye karşı savaşın birinci içinde yürütüyordu. Birinci basamak Demokratik Devrim içinde: Burjuvazi gerisin geri kaçıyor, Proletarya kuşkusuz, ikirciksiz ileri'ye gidiyordu. Öyleyse Burjuva Demokratik Devrimine de öncü ancak Proletarya olabilirdi. Marks-Engels çağı Almanyası için de az çok durum böyle idi. O durumlarda ne yapılması gerektiğini Marksizm dahice işaretlerle belirtmişti. 1848 Batı Karaavrupası için çıkarılan fırsat, 1900 ler sonrası Doğu Karaavrupası için kaçınılmaz bir gerçeklik idi.

Revizyona (düzeltme kalpazanlıklarına) hiç gelmez olan Marksizm'in o gerçeklik içinde işlenmesi, önyargı, bönyargı yapmaksızın, Marksizm'in orijinal gelişimini verecekti. «Devrimci Teorisiz Devrimci Pratik olamaz» inancının ve meto-

dunun yeri burasıydı. Leninizm, belki kendisi de pek farkına varmaksızın doğmuştu.

Öncü Proletarya Partisi

Sosyal Devrim diyalektiğinin ansızın gelişmelerini bir arada çatıştırdı. Devrim *Burjuva* devrimi idi, ama *Burjuvazi* devrime öncü olamazdı. Devrimci Proletarya idi, ama işçi sınıfı kendi ölküsü olan *Sosyalizm den önce*, *Burjuva Devrimini* gerçekleştirme zorundaydı... Marksizm'den başka hiç bir doktrin bu olağanüstü *çapraşık* durum önünde çıkar yolunu bulamazdı. Marksist Leninizm, yolunu en ufak bir kuşkuya ve korkuya yer bırakmaksızın buldu.

Burjuva Demokratik Devriminin öncüsü: *Proletaryadır*. Bunu anlamıyan *Popülizm* küçükburjuva sapkınlığıdır. Mahkumdur. Tepelenir. Ancak Köy Komunalarından Modern Komünizmi kurmak isteyen *Popülizm* tepelendi diye, Devrimde *Köylü* yığınlarının özel büyük yedek güç rolü unutulamaz. Köylü de «*burjuva*» mıdır? Evet, Ama, modern Kapitalist *büyük* Burjuva değildir. Tersine, *kapitalizmin* her gün mülksüzleştirdiği, *derebeğliliğ*in ezilip insanlıktan çıkardığı en yoksul ve en mazlum bir yığındır. Müthiş soyulup ezilen *Köylülük*: devrime öncü olamaz ama, öncü Proletaryanın en sadık Devrim müttefiği olur. Çünkü, İşçi Sınıfının öncü olacağı devrim, herşeyden önce *Köylülüğün Toprak ve Halk demokrasisi* özlemlerini gerçekleştirir.

Som Devrim böylesine elle tutulur olunca, «*Ne Yapmalı?*» dir? Devrim lâfla olmaz. Siyasi İktidar Savaşı yapan örgütler olur. Proletarya Partisi, küçükburjuva kuruntuları ve bocalamaları ile savsaklanamaz. «*Bir adım ileri, İki adım geri*» atmakla kurulamaz. Devrim bir sosyal savaş ise, Parti yalnız savaşçıların çelik çekirdeği olabilir. Her gönüllünün kendi kendine katılacağı «*Dingunun ahır*»: Devrimci Parti adını alamaz.

Siyasi örgütte, Partide: *Demokrasi* mi, yoksa *Merkeziyet* mi ağır basacak? Böyle bir soru ve ona beklenen mutlak karşılık: ancak Burjuva ajanları ile Küçük-

burjuva palavracılarının *mız* çıkartmak ya hut *kaçamak* yapmak için önerdikleri provokasyonlar veya arka kapıcılardır. Sepete boğazını geçince arkadaki bütün kayıkları yakan kararlı Yigitler için: Merkeziyet de, Demokrasi de, devletin *atesi* içinde ölçülüp değerlendirilebilir. Ne iki buçuk pozcu Küçükburjuva veya bozguncu Burjuva avantüryesinin afurtafurunu için «*Merkeziyet*» taslanı; ne bir sürü tabansız küçük burjuva veya hinoğlu hin Burjuva ajanının gözlere «*bilgincü*» «*kül atmak*» çeşidinden tükenmez, kararsız gevezelikleri için «*Demokrasi*» ötüngenliğine karılır.

Leninizm Adsız Doğuşu

Leninizm'in bütün ana prensipleri 19. yüzyılın bitip 20. yüzyılın başladığı yerde gün ışığına çıktı. Şimdi o prensiplerin Toplum laboratuvarında sınanmasına sıra gelmişti. Aralıksız *Silahlı Savaş*: (1904 Rus-Japon Savaşı) ile o kanlı bunalımların fıskırttığı *Sosyal Devrim*: (1905 Devrimi) yapılmaz *Marksizmi* yaratıcı düşünce ve davranış çabasıyla geliştiren *Leninizm*'in hemen *yüzde yüz yapılmazlığı* ve *evrensel teorik güçlülüğünü* ispatladı.

Proletarya öncülüğünde (İşçi + Köylü) ittifakı: *SOVYETLER* (İşçi-Köylü-Asker-Sivil Halk Heyetleri) biçiminde yerden biterece fıskırdı. Burjuva Demokratik Devriminin geniş tabanı *KÖYLÜLÜK* problemi ile, onun spesifik bir türü olan *MİL-LİYET* problemi yerli yerine oturdu. Devrim stratejisi ve taktiğinde, büyük *Köylülük* ve *Milliyetler* yedek güçleri ile *İşçi Sınıfı* özgücü arasındaki ilişkiler üzerine yapılan düşünce ve davranış çizileri: *Menşevik* ve *Bolşevik* sınırlarını bütün kesinliği ile aydınlattı.

10 yıl sonra, *I. Emperyalist Evren Savaşı* patlayınca, *Leninizm*, Teorice ve Pratikçe dört başı mamur bir doktrin olgunluğuna erişmişti. Bu eriş, elbet Marksizm'in *dünya* ölçüsünde gelişen bütünlüğüne giriyordu. Ama, her şeyden önce *Rusya* denilen bir *ülkenin* yüzde yüz yerli malı, *ori-jinal* ekonomi ve sınıf ilişkileri ilişkilerinden güç alarak olgunlaşmıştı.

Onun için, korkunç *Emperyalist Sava-*

şın patlattığı bütün mesleleri en büyük ayıklık ve serinkanlılıkla ele almayı, çözümlenmeyi bildi. Batı'nın bütün sonturlu sosyalistleri, «kendi» İşveren Sınıfları yanında Emperyalist savaş kredilerine oy verdiler. «Kendi» emperyalizmlerinin «sonuna dek zaferi» uğruna birbirlerine meydan okudular. Çarlığın Meclisi Duma'da Emperyalist Savaşa karşı çıkanlar, Uluslararası Sosyalistlerin ihanet ve şovinizm maskelerini düşürenler Leninciler oldu.

Böylece Leninizm: bir ülkenin proletarya savaşından aldığı güçle uluslararası ölçüde etkili olma girişti. Bu ölçülere kavuşmakta kendiliğinden evrensel devrimci Teori niteliğini kazandı. Ancak henüz adı yoktu. Rusya dışında ne Bolşevik, ne Lenin adını işiten, hele anlıyan yoktu. Bolşevik: Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi içinde kalıyordu. Lenin de, o Partinin adsız bir savaşçısı idi. Adamın adı: Vladimir İliç Ulyanof idi. Çar Polisi Okrana'dan başka hemen kimse o adla bir sosyalist bulunduğunu bilmiyordu bile...

Leninizm: Dünya Teorisi olmak için, Rusya Pratiğinde doğruluğunu ispatlıyacaktı. Ne var ki, Rusya problemini bütün dünya problemi dışında hiç bir zaman görmedi ve koymadı. Dünya hangi genel durumda idi? Marksizm'in geçen yüzyıl haber verdiği bir eşsiz örneksiz muazzam Evren Savaşı içine gömülmüştü. Kapitalizmin bu kanlı uçuruma ister istemez yıkılacağı Marks-Engels açıklamışlardı. Oraya gelinmişti.

Emperyalizm Teorisi

Marks-Engels'tenberi Kapitalizmde ne olmuştu? Büyük bir değişiklik, hatta tam diyalektik bir tersine dönüş, altüstlük olmuştu. 19. cu yüzyılın Serbest Reketçi kapitalizmi, 20.ci yüzyıla birlikte Tekelci Kapitalizme dönmüştü. Öyleyse, ilk iş, Marks-Engels'in bıraktıkları yerden alıp, Kapitalist toplumun geçirdiği gelişimi değerlendirmeliydi. Bu yapılmadıkça, ne Rusya'nın, ne Dünyanın içine düştüğü; ne Evren Savaşını, ne o Savaşın getireceği sonuçları kavramak elden gelemezdi.

Savaş, Toplumun derinliklerinde uyuk

layan bütün köklü meseleleri, bir anda en alevli biçimleriyle suyun yüzüne çıkarmıştı. Sosyal-Demokrasi içindeki bölünüşler, Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin çizip çizmeyeceği, şu veya bu ülke «Milli Gururunun» altında yatan problem, Avrupa Birleşik Devletleri parolasının içyüzü, en sonra ansızın her şeye kan ve ateşle saldıran Emperyalist Evren Savaşı ve bu savaş önünde Marksizm iddialı İkinci Enternasyonal'in «arş'ü fers'iyle» gümleyip yıkılışı ve ilh... ve ilh... nedendi? 20. ci yüzyıla birlikte dünyayı saran Tekelci Kapitalizm yüzündendi.

Lenin oturdu, 1916 Ocağından Kasımına dek, hatta 1917 Nisan yayımına dek, hep o: «Kapitalizmin son kertesi olan Emperyalizm» üzerine kısa, açık, kesin araştırmalarını işledi. İnsanlık en az çeyrek yüz yıldanberi, kapitalizmin ekonomi temelini şiddetle çatlatan o Emperyalizmle çürüyüp dökülüyordu. Büyük Kapitalist metropoller (Anayurtlar) arasında yıllarca süren Gümrük savaşları, mal alışverişi engel lenince, bütün kutsal milli sınırları hiç sayıp çiğneyen Sermaye İhraçları, ham madde ve pazar tekellerini sağlamak için canavarca Sömürge politikaları ve paylaşımaları, Barışta biriken Kapitalistler ve Tekeller arası gelişkinlerin Dünya Savaşlarıyla bir çözüme bağlanma kaçınılmazlığı, bütün sınıf politika, devlet, kültür, din, mantık, ahlak, psikolojî vb. gibi Üstyapı alanındaki soysuzlaşmalar. Toptan gelip yüzüne ve her ülkeye musallat olmuş Finans-Kapital (Malî Sermaye) tehakkümü. ne dayanıyordu. Bu, Emperyalizmin ve Emperyalist savaşın eksi, olumsuz yanı idi.

Bu gerçeğin vardığı sonuç ne olabileirdi? Son kertesine gelmiş kapitalizmin kanlı bunalımlar içinde yıkılışı olurdu. Birinci Emperyalist Evren Savaşı o yıkılışların en göze batıcı biçimlerinden biriydi. İnsanlık, Marks'ın «Zur Kritik..» önsözünde belirttiği az çok uzun Devrimler çağına girmişti. 1905 yılları Rusyasında nasıl Rus-Japon savaşı, hemen ardından 1905 Devrimini getirdi ise, tıpkı öyle, ama onunla kıyaslanmayacak ölçülerde daha yaman Devrimler de 1914 de patlak veren şu I. Emperyalist Evren Savaşı ardından dün.

yayı yerinden oynatacaktı. Bu da Emperyalizmin ve Emperyalist Savaşın, söz yerinde ise: *arti, olumlu* yanı olacaktı.

Devlet Teorisi

Leninizm, henüz «Leninizm» adıyla tanınmadan, kendi çağının ekonomik ve Sosyal Yapısını ve o yapının ister istemez verdiği *Sosyal Devrimi* evrensel Teorî olarak aydınlattı. Devrim pratiği kör bir çığ gibi insanlığın üzerine yıkılıyordu. Bu çığın altında ezilip kalmamak için, bilinç alanına çıkarılması gereken en önemli *Teorik problem* ne idi? Lenin, o noktada bir göz kırpmı kadar bile ikircillığe kapılmadı.

«Devrimin temelli problemi, İktidar meselesidir.» (Lenin, *Parolalar Dolayısıyla*.)

Devrim nerede olacak? Engels onu da bir mektubu ile açıklamıştı. Emperyalist Evren Savaşı patladığı gün: «*Gaçına'da esir olan Çar devrilecektir.*» Yâni, Marksizme göre, Devrim en keskin biçimi ile Lenin'in ülkesine bir göktaş gibi düşecektir. İktidar meselesi de özellikle orada günün en yakıcı gündemi olacaktır. Rusya'da Devrim İktidarının somut problemleri, 1905 Devrim olayları içinde bütünü ile prova edilip tartışılmıştır.

Ama, o tartışmalar *genel Strateji ve Taktik problemler* üzerine idi. Şimdi iş başa düşünüyordu. Ana prensipler üzerine *iktidar* meselesi tasarlanmıştı. *İşçilerle-Köylülerin Demokratik Diktatörlüğü* olacaktı. İkinci Enternasyonal «kocakarılarının» insanları en çok şaşırttikları bu iktidar meselesi idi. Lenin, o problem üzerinde yıllar yıldır Marksizm'in bütün *teorik* ana düşüncelerini not olarak derlemişti.

1917 yılının en cıvıvıllı «nalla mış arası» günleriydi. *Demokratik Burjuva Devrimi* Çar'ı devirmiş, Proletaryanın *Sosyalist Devrimi* kapıyı kırarca çalışıyordu. Bu sıra, İktidar probleminde en ufak bir aksama, Tarihin gidisini sapıttırabilirdi. «*Beyinsiz İşgüzarlık*» ların hiçbirisine yer vermemek için, *Devlet* meselesi tartışılmaz duru. lukta teorik açıklığa kavuşmalıydı. Lenin, o «anacık babacık gününde» yeniden oturdu. Boş kalmış kaçak saatlerinde, notlarını dökümlüyleyerek, 1917 Ağustos ve Eylül ayla-

rında, «*Devlet ve Devrim*» eserini yazdı. Ve şöyle dedi:

«*Günümüzde Devlet meselesi, politik ve pratik bakımdan olduğu gibi, teorik bakımdan da özel bir önem kazanıyor. Emperyalist Savaş, tekelci kapitalizmin Devlet tekelci kapitalizmine doğru kalıp değiş-tirmesini adamakıllı aceleleştirdi ve şiddetlendirdi. Mutlak kudretli kapitalist gruplaşmaları ile her gün daha sıkı sıkıya kaynaşan Devletçe, çalışan yığınların canavarca ezilişi gittikçe daha çok kendini dayatıyor.*»

«*Uluslararası proletarya Devrimi açik seçik olgunlaşıyor. Devrimin Devlete karşı tutumu pratik bir önem kazanıyor. Çalışan yığınları genel olarak burjuvazinin ve özellikle emperyalist burjuvazinin etkisinden kurtarma dövüşü, «Devlet»e karşı olan oportünist önyargılarla dövüşmeksizin olanlaşamaz.»*

Pratik Taktik ve Parola Diyalektiği

Leninizm'in bütün ana ilkeleri ateşin içinde durulup, yalın kılıncılar gibi takılıp kuşandıktan sonra, artık yapılacak her iş bir zahmet değil, yararlı bir zevk olur. Bunu gene en iyi, Lenin'in kendisi söyler. «*Devlet ve Devrim*» broşürünün bir VII.ci Ayrımı vardır: «*1905 ve 1917 Rus Revrimlerinin Deneyi*» o ayrımda ele alınacaktır. Lenin: «*Bu Ayrım'ın başlığında işaret edilen konu öylesine geppenıştır ki, ona ciltler dolusu yazı ayrılabilir ve ayrımlıdır»* der. Ama o Ayrım bir satır bile ka-tamaz.

Çünkü Lenin'i Ekim Devrimi kısı kıvrak yakalamıştır. Artık teorik söze yer kalmamıştır. Som İş yıldırım hızıyla ardarda ve dalga dalga gelip çarpmaktadır. O zamana dek düşünbilirdiyen düşündün. Şimdi yapabildiğin düşünce planlarının uygun davranışlarla gerçekleştirilmesi gelmiş çatmıştır. Onun için Lenin, «*Devlet ve Devrim*»in Birinci Baskı Sonsözünü su kanı ile bitirir:

«*Bir Devrimin Deneyini yapmak, o Devrim üzerine yazı yazmaktan daha hoş ve daha yararlıdır.*» (Petrograd, 30 Kasım 1917)

O zaman, bütün yapılacak iş, Diyalektik

tiğin oynak manivelesinde her an değişebilen momentlere göre: en *kıvrak*, en *çabuk*, en *kararlı* biçimde düşünüp davranmaktadır.

1917 Şubat 27 den Temmuz 4'e dek, parola: «*Bütün İktidar Sovyetlere!*» idi. Çünkü, «*O zaman iktidar istikrarsız denge halinde idi. Geçici Hükümetle Sovyetler, serbestçe rıza gösterilmiş bir anlaşma ile iktidarı paylaşıyorlardı. Sovyetler, hür, yâni hiç bir dış ve silâhli baskıya uğramayan işçilerle askerlerden biçimleniyordu. Silâh halkın elinde, halk üzerine çöken hiçbir baskı yok: işin temeli bu idi. İşte o, her türlü Devrimin barışçıl gelişimine elverişli olan ve garanti veren şey bu idi.*» (L.: Parolalar dolayısıyla, 197)

Demek o denli kanlı bıçaklı ihtilâl delisi sanılan Leninizm, tam 4 ay 7 gün: «*Barışçıl Devrimi*» gelişiminden, ünlü deyimini ile «*Kansız İhtilâl*» den yana idiler. Çünkü «*27 Şubat günü bütün sınıflar Çara karşı birleşik idiler.*» Çünkü:

«*Sovyetler, sınıf yapıları gereği, işçiler ve köylüler hareketinin organları idiler, işçi köylü mutlak iktidarının haphazır biçimi idiler. Eğer Sovyetler bütünüyle iktidar elde etmiş olsalardı, Küçükburjuva yığınlarının başlıca kusuru, baş günâhi olan: kapitalistlere güvenvermeleri, pratikle bir yana itilebilecekti, kendi faaliyetlerinin deneyi ile alışıya edilebilecekti. İktidarın tümünü elinde tutan Sovyetlerin kucağında iktidardaki sınıfların ve partilerin birbirlerine halef selef olmaları kendiliğinden olabılırdı. Bir an bile hiç gözden kaçırılmaması gerekir ki, yalnız o Sovyetler için de temsil edilen partilerle yığınların genişliğine ve derinliğine serbestçe dalbudak salmış içtenlikli bağlılığı: burjuvazi ile anlaşmak denilen küçükburjuva kuruntusu barışçıl yoldan silip süpürmiye kapı açabilirdi. İktidarın Sovyetlere geçişi sırf geçtiği için sınıflar arasındaki ilişkileri değıştirmezdi, o ilişkilerde hiç bir şeyi değıştirmezdi; köylülerin küçükburjuva karakterinden hiç bir şey değıştirmezdi. Ama, tam*

zamanında, köylüleri burjuvaziden koparıp ayırmaya ve köylüleri sonra birleştirmek üzere işçilere yaklaştırmaya vargüçle yardım ederdi.» (a.y.,s. 198)

4 Temmuzdan sonra işler tersine döndü.

«*Karşıdevrimci burjuvazi hükümdarları ve Yüz Karalar ile birlikte yürüyerek, kısmen ürkiüterek, sosyalist revolusyoner ve menşevik küçükburjuvaları kendisine bağladı ve fiili Devlet iktidarını Cavaignac'lara, cephede kafa tutanları kurşuna dizen ve Petrograd'da bolşevikleri kılıçtan geçiren askercül klike teslim etti.*» (a.y., 199)

Böyle bir durumda, hâlâ: «*Bütün İktidar Sovyetlere!*» parolasını atmak, «*Donkişotluk*», «*Halkı aldatmak*» olurdu. Çünkü o sıra Sovyetlerin iktidarı istemesi veya alma kararı vermesi yetermiş, «*Sovyetler içinde cellâtlarla uzlaşmamış partiler varmış*» sanmak olurdu o parola. Şimdi: «*Meselenin temeli şudur ki, iktidar barışçıl yoldan artık ele geçirilemez.*» (a.y.,)

O zaman artık boş hayale kapılmanın yeri yoktur. Olmıyacak şeyi olurmuş göstermek te, olacak şeyi olmazmış gibi göstermek te: kendini ve haklı aldatmaktır. En alevli ihtilâl günlerinde bile Marksizm: önce barış yoluyla, insan kanı akmaksızın Sosyal Devrime gidilmesine uğraşır. İşveren Sınıfı, her zamanki gibi, kişi çıkarı uğruna dünyayı süngü ve kurşunla yangına vermeye girişince, Küçükburjuva yığınları da, gene her zamanki gibi, horozu gören tavuk gibi zorun altına siner ve bir avuç burjuva terrörcüsüne taparsa, barışla yapılacak iş kalmamıştır.

İsa'nın: «*Bir yavaşına vururlarsa, öbür yavaşını çevir*» diyen köle buyruktusu, çöken Antika toplum parolasıdır. Firavun'a karşı isyan bayrağını kaldırmış Musa usulü: «*Göze göz, dişe diş*» parolası günün parolası olur. Buna, kimi tatlısu sosyalist ve revizyonistleri: «*Blankizm*»mi derlermiş? Marksizm, bir avuç soyguncunun zılgadı önünde armut toplamak değildir.

TUŞTAV

1960 sonrası sol hareketin eleştirisi

Her sağlıklı hareket ve her doğru çizgi, yanlışların ve hastalıkların doğru teşhis edilmesiyle başlar. Kendi içinde, teşhis edilmiş hastalıklarla mücadeleyle, bunların tedavisiyle sürer, Hastalıkların, yanlışların, eksiklerin teşhis edilmesi, şüphesiz ki tek başına yeterli değildir. Ama sağlıklı başlangıç için, sağlam bir süreklilik için son derece büyük önem taşır.

Buğün geriye baktığımızda 1960 sonrası sol hareketi dünden daha iyi değerlendirme imkânına sahibiz. O dönemin hata ve doğrularını, başarı ve başarısızlıklarını yaşamamış, o dönem sosyalist hareket içinde yer almamış olan genç arkadaşlarımız var. Bir de o dönemde yetişmiş, eylemlere katılmış, sosyalist hareket ve örgütlenme içinde sıra neferi veya önde giden olarak yer almış olanlar var. 1960 sonrasında sosyalist hareket içinde yer almış olanlar, bu dönemin tümünden, bu dönemin hata ve sevaplarından, doğru ve yanlışlarından ortak sorumludurlar, 1960 sonrasında hepimiz sorumluyuz. Bu sorumluluğu sosyalist bilinçle yüklenebilmek, herkesin, hepimizin, kendi sorumluluk ve hata payımızı açıkça görmemiz ve göstermemiz demektir.

1960 sonrası sol hareketinin, son derece zorunlu olduğuna, sağlıklı bir toparlanmanın en önemli adımlarından biri olacağına inandığımız eleştirisi, bir eleştiri-özeleştiri olarak kabul edilmelidir.

1960 sonrası sol hareket eleştirimizi bu sayıdan başlayarak sosyalistlerin görüşlerine ve tartışmalarına sunuyoruz. Amacımız sağlıklı, tutarlı yani bilimsel bir diyalog platformu açmaktır. Hareketin 1971 öncesindeki dağınıklığını, kavram kargaşasını ve çeşitli hastalıklarını gözönüne alırken bilimsel bir diyalogun, yapıcı, geliştirici ve olumlu sonuçlara, sentezlere varıcı bir diyalogun başlatılmasının ne kadar zor olduğunun da farkındayız. Gene burada ele alacağımız çeşitli eğilimlerin yanlış ve eksiklerini dar çevrelerce kolay kabullenilmeyeceğini de bilmekteyiz özellikle sözkonusu eğilimleri taşımış çevrelerin bugünkü devamlarının hatayı kabullenmek istemeleri «beşeri zaafardan ötürü» hayli güç

olacaktır. Bu bakımdan, yakın geçmişle ilgili tartışmaların kısır bir kör dövüşüne dönüşmesi ihtimali de vardır.

Ama birtakım unsurlardan, çevreler bir zamanlar içinde buldukları yanlış eğilimleri kabul etmeyecekler diye, geniş kadroları bu incelemelerden eleştiri ve özeleştirilerden yoksun bırakmak bilimsel bir tutum olmaz. Gerçekten de hatayı kabullenmek, geniş anlamıyla özeleştiriyi yapabilmek, gerçekten ileri bilinç isteyen, yüksek kolektif bilinç ve sorumluluk duygusu gerektiren bir tavrıdır. Hareketimizin çeşitli hastalıklardan arınmadığı, sosyalizmin işçi sınıfına yerince malolmadığı bu dönemde özeleştiriyi yapma, hataları kabullenme bilincinin yerleşip gelişmesi gene bir devrimci süreç meselesidir.

İLKE Dergisi, böyle bir geniş kapsamlı incelemenin yapılması gereğini belirtmiş, ama o sıralarda pek çok sosyalist özgürlüğünden yoksun olduğundan, onları bekleyeceğini açıklamıştı (Mart 1974). Gerçekten de yakın geçmişin incelenmesi üzerine geliştirici bir diyalog ancak serbestçe tartışılacak bir ortamı gerekli kılıyordu. Gerçi demokratik şartlar Mart ayından bu yana pek de fazla genişlemiş değildir, ama 1971 öncesinde hareketin önsafında olan arkadaşların önemli bir kısmı bugün bu diyaloga katılacak durumdadır.

Birkaç sayıda sunacağımız 1960 sonrası sosyalist hareketin incelemesini, çeşitli eleştiri, uyarı ve önerilerin ışığında geliştirerek, tarihsel bir belge olarak yayınlamayı düşünmekteyiz. Bu bakımdan konuyla ilgili başka yayın organlarında çıkacak görüşleri, uyarıları, karşı eleştirileri dikkate alacağımız gibi, görüşlerini yayınlamak olanağı bulamayan devrimci arkadaşların da bu konudaki düşüncelerini İLKE'ye iletmeleri, ileride yayınlamağı düşündüğümüz sözkonusu belgesel kitabın daha olgun bir yapıda oluşmasına yardımcı olacaktır.



TÜSTAV

Yöntem

Sosyalist harekette teori-pratik alışverişi diyalektik bir etki-tepki ilişkisi halinde birbirini güçlendirerek sürer.

Ve teori-pratik bütünlüğünün odağı Parti'dir. Parti'nin ideolojisini, işçi sınıfının bilimsel teorisi, öğretisi belirler. Bilimsel teoriye sınıksız bağlı ve sadık olan Parti, gene bilimsel prensipler ışığında, bulunduğu toplumu enine boyuna analiz eder. O toplumun özgül yapısını (orijinalitesini) tarihten uzanan bir süreç halinde maddeci diyalektik yöntemle inceleyerek somut yapının analizini getirir. Parti'nin programında ana çizgilerle, yayınlarında ise ayrıntılarla belirlenen Parti ideolojisi, sosyal pratiğin ideolojik kılavuzudur. Ve mücadelenin her adımında ideoloji kaçınılmaz olarak pratiğin ölçü taşına vurularak hatlarından arınır, eksikliklerini giderir.

Şu halde bir Parti'nin ideolojisini geliştiren temel unsurlar:

1 — Bilimsel (evrensel) öğretisi

2 — Boyuna gelişen sosyal pratiktir

Sosyal pratiğin diyalektik akışı için. de pratiğin reddettiği, yanlışladığı ideolojik noktalar, gene bilimsel öğretinin prensipleri ışığında giderilir. Öte yandan tüm parti organlarının ve bu organlarda görev alan partililerin teorik bilgilenme düzeyinin gelişmesi, Partinin ideolojik yapısını güçlendirir, güçlenen ideolojik yapı pratiğin güçlenmesine yardım eder ve Parti içindeki ideolojik birliğin güçlenmesi teorik bilgilenme ile pratik gelişim bütünlüğünün etki-tepki halinde gelişmesine bağlıdır. Ideolojik çalışmanın yardımcı olarak, teori-pratik alışverişi içinde Parti, bilimsel a.

raştırmaları da yürütmeli, yönlendirmeli, kendi dışında yapılan marksist bilimsel araştırmaları dikkatle incelemelidir.

Güçlü ideoloji, güçlü örgütlenmeyle birlikte gelişir. Ve güçlü (ideoloji + örgüt) Parti'nin takiklerini, Parola ve şiarlarını, ajitasyonunu doğru belirlemeğe hizmet edecektir. Eğer bir partinin ideolojik düzeyi düşükse, onun örgütlenmesi de gevşek olacak, bu iki düşük seviye (düşük ideoloji ve düşük örgütlenme düzeyi) somut durumun somut tahlilini yeterince yapamayacağı için Parti taktiklerini, Parola, ajitasyonu da doğru belirleyemeyecek, ya da doğru taktikleri, şiarları, ajitasyonu dahi uygulayacak örgüt gücüne sahip olmadığı için, doğru taktikleri şiarlar, ajitasyonlar da havada kalacaktır.

Sosyalistlerin en önemli görevlerinden biri de, sosyal pratikten dersler çıkarmasını bilmektir. Çıkarılacak derslerin doğru ve eksiksiz olabilmesi için elimizdeki kılavuz, demin de belirtildiği gibi, sosyalizmin bilimidir. Öte yandan dünya devrimci pratiğinin zengin deneyleri de birer ders olduğu gibi, aynı zamanda, kendi pratiğimize çıkarılacak çalıştığımız dersler de teorik kılavuzumuza yardımcı olacak öğelerdir, örneklerdir.

Bir pratik olaydan veya bir pratik sürecinden en sağlıklı dersler çıkarmak için ne yapmalıyız? Her şeyden önce o pratik deneyin olumlu ve olumsuz yanlarını tesbite çalışmalıyız. Ve pratikten ders almak demek, özellikle yanlışları ve eksikleri doğru tesbit etmek demektir.

Sosyal pratikten ders çıkarmak, rast-gele ve sübjektif yargılar ya da değerler. dirmeler üzerine kurulmaz. Pratik deney-leri inceleme yöntemi olarak başlıca şu noktaları esas almak gerekir:

● Bilimsel teorinin prensiplerine ve yöntemlerine sımsıkı, (ortodoksça) bağlı kalmak temel şarttır.

● Ele aldığımız belirli bir pratik deneyi, diyalektik yöntemle, çok yanlı olarak incelemek gerekir. O pratik deney üzerindeki tüm etkenleri gözönüne almak bunlar arasından en önemlilerinden başla-yarak derece derece tüm faktörleri yerli yerine oturtmak zorunludur.

● Sözkonusu pratik deney veya süreç içindeki doğru ve yanlışları isabetle teşhis etmek için, her şeyden önce o zaman kesitindeki objektif ortamı ve maddi şartları araştırmak, sözkonusu edilen toplumun veya toplumların tarihi, sosyal, ekonomik, politik koşullarını doğru değerlendirmek gereklidir.

● Ele alınan sosyal pratikteki yanlış ve eksiklerin maddi şartları, sözkonusu yanlışları etkileyen sınıf ve zümre tabanlarıyla gözönünde tutulmalıdır.

● Sosyalist hareket içindeki yanlışları belirleyen sınıf ve zümre. etkimleri ülkenin daha önceki sosyalist mücadelesinden devralınmış yanlışlıkların, eksikliklerin izlerini taşıdığı gibi, Uluslararası planda belirli maddi şartlarda ortaya çıkan evrensel yanlışlardan etkilenir, evrensel sapmalar, her ülkede az veya çok, kısa veya uzun sürelerle yaşama olanağı ve zümre tabanı bulabilirler. Ama sosyalist işçi hareketinin daha güçlenmesiyle bu sapmaların zümre tabanları ve maddi yaşama şartları daralır.

● Demek ki bir pratiği, bir sosyalist çizgi veya gelişmeyi incelerken, o toplumun genel devrimci ilerici mücadele geçmişini gözönüne almazsak eksik değerlerdir. dirme yapmış oluruz aynı şekilde uluslararası planda süren demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesindeki bazı evrensel yanlışların izlerini de dikkate almak gerekir.

● Şu halde pratikten ders almak, dün ya devrimci pratiğinin zengin deneylerinden ders almağı mutlaka öngörür. Çünkü kendi pratiğimizin çeşitli hataları ve eksiklikleri başka ülkelerin devrimci pratiğinde çoğunlukla farklı yansımalarla da olsa yaşanmıştır.

«Bilim öteki ülkelerin, özellikle bu ülkeler kapitalist iseler ve yakın bir geçmişte benzer bir tecrübeden geçmiş bulunuyorlarsa, herşeyden önce bunların tecrübesinin gözönünde tutulmasını emreder. Bilim, ikinci olarak, isteklere ve görüşlere uygun tarzda, tek bir grubun, ya da tek bir partinin mücadele hazırlıklarına ve bilinç derecesine göre siyaseti tayin etme yerine, memleketteki bütün güçlerin, grupların, partilerin, sınıfların ve yığınların hesaba katılmasını emreder.» (Lenin, Çocukluk Hastalığı, Sol. y. 1970 sf. 85)

Yukarıda, bilinen evrensel ilkeleri sıraladık. Bu genel doğruların günümüz Türkiye pratiğindeki yeri nedir?

Önce, günümüz Türkiye pratiğinin somut durumuna bakalım: Türkiye'de bugün egemen sınıflar yıllardır «istikrarlı» bir yönetim, kendileri için uygun bir politik formül kuramaz olmuşlardır. 3 buçuk yıl önce aceze düşüp başvurdıkları faşizm demesi, öncelikle demokratik emekçi halk hareketinin gelişen gücü sayesinde, sonra da dış ve iç egemen güçler ittifakındaki çeşitli pürüzler ve çelişkiler nedeniyle, başarısızlığa uğramış, faşizm geriletmiştir. Gerçi faşizmin yasal ve uygulamalı izleri sürüp gitmekteyse de, «olağanüstü» döneme nazaran demokratik halk güçleri tarafından geriletilmiş durumdadır.

Egemen sınıflar örgütlü olmalarına rağmen, kendileri için uyumlu ve istikrarlı bir formül bulamazlarken ve işçi sınıfımızın, genel emekçi halk hareketimizin üyeliğini ve dinamik gelişimini önleyemezken kabul etmek gerekir ki emekçi sınıflar da henüz iktidarı alacak ölçüde örgütlü değillerdir. Türkiye'nin yıllardır içinde yaşadığı toplumsal bunalımın (kaosun) nedeni buradadır. Egemen sınıflar gönüllerince iktidar edemediği, ama bu iktidarsızlığı sağlayan emekçi sınıflar hareketi, kendiliğinden niteliğini sürdürdüğü için, işçi sınıfının güçlü politik mücadelesi ön-

cülüğünde halk cephesi henüz kurulup iktidara yönelmediği için, ortada bir boşluk vardır.

Egemen güçlerin güçlü bir iktidar kuramaları ve kendi aralarında ahenkli bir ittifak formülüyle yönetim sağlayamamaları, şüphesiz ki sevindirici bir olgudur. ve bu olgunun temel nedeni gitgide güçlenmekte olan emekçi halk hareketidir; halkımızın sosyal ve demokratik, devrimci üyanışıdır. Öte yandan emekçi halk hareketinin kendiliğinden vasfı ve politik bakımından yeterli örgütlenme düzeyine ulaşmamış olması halkımızın iktidar sorununu geciktiren başlıca nedendir.

Şu halde sosyalistlere düşen görev halkımızın bu en acil sorununu çözmek yolunda vakit geçirmeden *davranmaktır*. Sosyalistlerin önemli bir kısmı bu yoldan kaçmışlardır.

Halkımızın örgütlenme sorunu Türkiye'de devrimci mücadelenin en acil sorunudur. Ve bu sorunun çözümü, işçi sınıfımızın politik öncü örgütlenmesinden geçmektedir. Türkiye'de sosyalistlerin günü-müzdeki en acil görevleri:

1 — Öncelikle ve özellikle işçi sınıfımızın ve yoksul köylümüzün politik örgütlenmesine yoğunlaşmak, işçi sınıfımızın politik örgütlenişi içinde, politik mücadeleyle birlikte ideolojik ve ekonomik mücadele üçlüsünü güçlendirmek, işçi sınıfının merkezi otoritesini geliştirip tüm ezilen kitlelerin öncü örgütü, ideolojiyi ise tüm ezilenlerin kurtuluş bayrağı haline getirmek.

2 — Bu temel örgütlenme çabalarını, temel işçi - köylü ittifakını kurup, devrimci halk cephesine ulaşacak şekilde yürütmek, örgütlenmeyi, cephe politikasından ayrı görmemek ve demokratik güçbirliğini oluşturup, işçi sınıfı öncülüğündeki emekçi sınıflararası cepheye ulaşmak.

Bu hayati güncel görevler hepimize büyük sorumluluklar yüklemiştir. Bu örgütlenme, sosyalistlerimizin derlenip, merkezleşmesinden teori-pratik süreci içinde ideolojik birliğe ulaşip, düşünce-davranış birlikteliğini kurmaktan ayrı düşünülemez.

Şu halde yukarıda sıraladığımız asli ödevlerimizin başarıyla ve etkinlikle, hız-

la ama sağlıklıca yerine getirilmesi için öncelikle doğru eylem içinde tüm işçi sınıfı sosyalistlerinin aynı örgütün çatısı veya bayrağı altında toplanmaları doğrultusunda ilkel ve sağlam çalışma yapmak, hepimizin görevidir.

Bugün sosyalistlerin, devrimci ve yurtseverlerin politik mücadelesi küçümsemeyle ölçüde yuvarlar ve çeteler biçiminde sürmektedir. Bugün Türkiye'de solun dağılık olduğunu kabul etmeyen çevrelerin ve yuvarların varlığını inkâr etmek veya önemsememek, hareketin somut durumuna isabetli teşhis koyamamak demektir.

Yukarıda, Türkiye sosyal sınıflarının en genel somut durumuna kısaca göz atıldı. Emekçi sınıflarımızın iktidarı devralacak ölçüde ileri örgütlenme düzeyinde henüz bulunmadığını belirttik. Emekçi sınıflarımızın iktidara aday olma yolunun öncelikle ve özellikle işçi sınıfımızın, ve yoksul köylülerin, örgütlenmesi, bu örgütlenmeyle birlikte demokratik cephenin temelilerinin atılması ve devrimci halk cephesine doğru yol alınması, işçi-köylü temel ittifakının kurulması ile açılacağını vurguladık. Sosyalist örgütlenme düzeyinin henüz yeterince gelişmemiş olduğunu, «sol'un» ve sosyalizmin «parsellere ayrılmış» bulunduğunu gözledik. Toparlanmanın sıhhatli olması için önce bu gerçeği görmek gerektiğini belirttik.

Yukarıdaki genel aktüel görevlerin çözümlenmesinin anahtarı, şimdiye dek büyük ölçüde ayrı ayrı gelişen sosyalist hareket ile işçi hareketinin kaynaşıp işçi sınıfının sosyalist partisinde bütünleşmesi, işçi sınıfının merkezi otoritesinin teorik - pratik bakımdan güçlendirilmesidir.

Bu somut ödevin yerine getirilmesi elbette ideolojik ve Pratik çalışma ile mümkün olacaktır.

Pratik çalışma, genel emekçi halk mücadelesi içinde görev almak ve öncelikle işçi sınıfının merkezi otoritesini güçlendirmektir. Bu ise işçi sınıfının kolektif demir disiplini içinde kitle çalışmasıyla mümkündür: *Örgüt + Ajitasyon + Propaganda* formülü pratiğin evrensel formülüdür.

İdeolojik çalışma ise, teori + toplu.

mumuzun özgül yapısı + dünya ve Türkiye devrimci pratiğinden dersler çıkarma diye formüleleştirilebilir.

Çeşitli grupların sürdürdükleri çalışmalar teori ve pratik planında bu iki genel formülün dışında olamaz. Ve işçi sınıfı sosyalizmi ancak somut pratik çalışma içinden (örgüt + ajitasyon + propoganda) geçerken, aynı zamanda işçi sınıfının devrimci yolu doğrultusunda ideolojik çalışma yapacak, yanlış gördüğü eğilimlere ve çizgilere karşı ideolojik mücadele verecektir.

İşçi sınıfı sosyalizmi, ideolojik çalışmalarında,

a — Evrensel bilimsel teoriye ortodoksça bağlı olacak ve birtakım fanteziler, peşinde olan eğilimlerin karşısına bilimsel teorinin sağlam prensipleriyle çıkacaktır.

b — Teoriye ortodoksça bağlı olmak, Türkiye'nin özgül yapısını, orjinalitesini öğrenmeyi ve şabloncu, şematik, kalıpcı anlayışlar içinde kalmamağı zorunlu görür.

c — Dünya devrimci pratiğinden ve Türkiye'nin somut pratiğinden etkili ve sağlıklı, doğru dersler çıkaracaktır.

Bugün, içinde bulunduğumuz dağınıklık, elbette işçi sınıfının kendi ideolojisine sahip çıkmasıyla çözülecektir. Ve sosyalistlerin bugünkü görevi, işçi sınıfı hareketi ile sosyalizmi bütünleştirmeye yardım etmektir.

Şu gerçeği mutlaka kavramalıyız: yular (çirce) çalışmalarıyla, ahbab çavuş çevreleriyle sonuca gitmeğe imkân yoktur. Sosyalist mücadeleyi bir askerî mücadele gibi görürsek, ayrı ayrı çeteler halinde sürdürülen veya sürdürülmek istenen mücadele, mutlaka bir düzenli ordu mücadelesine dönüşmelidir. Düzenli ordu mücadelesi, parti'nin kurmaylığında sürdürülür. Düzenli ordu mücadelesi, Partisiz değil, Partili mücadele demektir. ● ●

Çünkü unutmayalım ki, sosyalist mücadele, genel devrimci mücadele herşeyden önce bir iktidar mücadelesidir. Ve bu iktidar kişilerin, grupların iktidarı değil, işçi sınıfı öncülüğünde kenetlenmiş emekçi yığınların iktidarındır. Şu halde mücadele, bizim örgütlü olmalı, bilimli ve bilinçli ol-

malı ve kitle içinde, kitleyle birlikte olmalıdır.

Tekrar tekrar belirtelim. Bugün Türkiye sosyalist hareketinin vardığı aşama yarım yüzyılı aşkın bir mücadele geçmişimizin vardığı bir aşamadır; yarım yüzyılı aşkın sosyalist hareketimizin ürünüdür... Bugün içinde bulunduğumuz mücadele evresi, bu mücadelenin bir ürünü olan genel emekçi halk hareketinin vardığı aşamanın aynasıdır. Ve bu genel devrimci halk mücadelesinin belirleyici kıstası ise, elbette sosyalist harekettir.

İşçi sınıfı sosyalizmi, 50 yılı aşkın sosyalist tarihimize hatalarıyla ve sevelerleriyle, olumlu ve olumsuz yanlarıyla sahhip çıkmak zorundadır. Geçmiş inkâr etmek, dünü tanımamak, sadece geçmiş mücadeleye saygısızlık değil, aynı zamanda bilimsel olmamak demektir. Geçmiş doğru ve yanlışlarıyla, teori ve pratik miraslarıyla olduğu gibi değerlendirmemiz gerekir.

Ve geçmişin sağlıklı bir analizini yapmamız zorunludur. Geçmiş pratik deneylerden ders almak, geçmişte yapılmış teorik çalışmaları enine boyuna incelemek, öğrenmek, günümüzdeki mücadelenin temellerini sağlamlaştırmaya yarayacaktır. Şüphesiz ki bu çalışmalar evrensel teorik bilgilenme düzeyimizin gelişmesinden ve dünya devrimci pratiğini öğrenme çabalarımızdan ayrı tutulmayacaktır.

1960 öncesindeki 40 yılı aşkın sosyalist mücadele dönemi genellikle pek çoğumuz için bilinmezliklerle dolu... 1960 öncesi için ancak ileride çeşitli belgelerin yayınlanmasıyla daha etraflı bilgimiz olabilir, şimdiden o dönem için ayrıntılı bir inceleme yapmamız olanak dışı. Ama kabul etmemiz gerekir ki tüm baskılara, provokasyonlara, burjuva militarizmine ve despotizmine, sömürücü sınıfı riyakârlığına ve alçaklığına rağmen yol boyunca habire kazanılan ve dökülen kadrolara rağmen bir ayuç sosyalistin yığıtçe, fedakârca mücadele ettiğine hiç şüphe yoktur... Ama bu mücadele hedefe ulaşmış mıdır? Objektif bir tesbit olarak; ulaşmıştır. Bunun maddi nedenlerini ve sübjektif etkenlerini şu anda isabetle inceleyebilecek durumda değiliz. Bir tesbit ola-

rak şunu biliyoruz: 1960 yılına kadar geçen çileli mücadele süreci, işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketi bütünleştireme düzeyine ulaşmış değildir. Sosyalist harekete, tüm bu süreç boyunca pek çok işçi katılmış, gene çeşitli emekçiler sosyalist çalışmaya girmiş olmalarına rağmen işçi hareketleriyle sosyalizm akımı ayrı ayrı gelişmiş, işçi sınıfı sosyalizmi, işçi sınıfı hareketini yönetir duruma ulaşamamıştır.

Sosyalizmin geniş emekçi kitlelere genel ajitasyon ve propaganda bakımından önceki dönemlerden daha büyük ölçüde ulaştığı 1960 sonrası dönemde de, sosyalist akım aydınların tekelinden kurtulamamış, işçi hareketiyle sosyalizm büyük ölçüde ayrı ayrı gelişmeye devam etmiştir.

Bugün içinde yaşadığımız mücadele evresi ise, sık sık vurguladığımız gibi işçi sınıfı hareketiyle sosyalist akımın kucaklaşma, kaynaşma, bütünleşme, güçlü bir merkezi otoriteye ulaşma dönemidir.

1920'lerin başından 1960'a kadar olan dönemde sosyalist akımla işçi sınıfı hareketinin bütünleşememe nedenleri ancak somut verilere dayanan ayrıntılı incelemeler sonucunda daha sağlıklıca tesbit edilebilir... Bu nedenle burada sübjektif yargılarda bulunmak istemiyoruz. Ama bu 50 yıllık mücadele tarihimizin 49 yıllık bir kesiti hakkında elimizde somut bilgiler yoksa bile, yapılmış teorik çalışmalar ve bilimsel eserler vardır. Bunları mutlaka okumak bugünkü kuşakların görevidir.

1960 sonrası döneme gelince çoğumuzun içinde yaşadığı ve belirli oranlarda sorumluluklar ve görevler aldığı bir dönemdir bu... Şüphesiz ki, 1960 öncesinin çeşitli yanlışları ve sapmaları birtakım evrensel hastalıklar halinde çeşitli dozlarda 1960 sonrasında da etkili olmuştur. Daha da önemlisi hareketin 1960 sonrası kesitindeki birçok yanlışlıklar, eksiklikler bugün de izlerini sürdürmektedir.

Bu nedenle 1960 sonrası sayısız canlı kanıtlarla ve yazılı belgesiyle, somut ve risiyle etraflıca değerlendirmemiz hem zorunludur hem de imkân dahilindedir.

Bugün için daha ileri bir birliği sağlamanın somut gereklerinden biri de yakın geçmişin geniş kapsamlı ve bilimsel bir

incelemesini, eleştiri ve özdeleştirisini yapmaktır.

Böylece yakın geçmişin pratik deneyinden ve ideolojik yanlışlarından sayısız dersler çıkarmamız mümkün olacaktır. Bu değerlendirme başarılı ve bilimsel olduğu ölçüde işçi sınıfı sosyalizminin ideolojik çimentosunu güçlendirecek, pratik çalışmalarımıza o denli ışık tutacaktır.

Yakın geçmişin pratik deneylerini inceleme yöntemlerini yukarıda genelleyle çıkıldık. Bu yöntemi daha da açarak vurgularsak:

● Bilimsel teori ve maddeci diyalektik yöntem kılavuzumuzdur.

● Sözkonusu dönemin maddi toplumsal koşullarını, genel biçimde dahi olsa ele almak gerekir.

■ Sosyalist hareketin bu deneylerin olumlu ve olumsuz yanlarını mümkün olduğunca isabetle tesbit etmek zorunludur.

● Ama ders alacağımız konular özelikle eksiklerimizde ve yanlışlarımızda toplanmaktadır. Öte yandan sözkonusu süreç içindeki ideolojik tartışmaları incelemek, ve pratiğin doğruladığı (haklı çıkardığı) eğilimlere, Sezarın hakkını Sezar'a vermek gerekir.

● Sözkonusu eksiklerimizin ve yanlışlarımızın üzerinde etkide bulunan sosyal sınıf ve zümre temelini araştırmak şarttır.

● Gene bu yanlışların doğup yaşamasında etkili olan genel ve özel faktörleri ele almalıyız. Bir başka deyimle hareketimiz üzerinde geçmişten kalan yerli etkenlerle, çeşitli ülkelerin deneylerinde görülmüş evrensel yanlışların Türkiye'deki yansımalarını arayıp bulmağa çalışmalıyız.

● Yanlışları ve eksikleri ele alırken, kişilerle değil, eğilimlerle uğraşmalıyız. Bir başka deyimle, tartışmaları kişiselikten kurtarıp objektif verilerle, somut kamularla ve belgelerle değerlendirmeli, kişileri karalamaktan kaçınıp, eğilimlerin tarih içindeki ve hareket sürecindeki yerlerini doğru belirlemeliyiz.

● Çünkü kişilerin katkıları ancak

sözkonusu maddi zemin üzerinde alan bulmuş, ve kişilerin o eğilimlere *katkıları* onları derinleştirmekten ibaret olmuştur. Şüphesiz ki, salt objektif akış içinde kalıp kişilerin sosyal pratik ve ideolojik süreçte oynadıkları rolü görmezlikten gelemeyiz. Öylesi bir tutum kaderecilığe ve kendiligidenciliğe prim tanımak olur. Ama kişilerin paylarını objektif zemininden soyutlarsak da metafizik incelemelere düşüp, bilimsellikten uzaklaşmış oluruz.

Aynı şekilde sosyal pratik akışında doğrulanarak güçlenen görüşlerin, işçi sınıfı sosyalizminin, tarihsel ve politik haklılığını teslim etmemek de bilim dışı kalmak olur.

● Gerek eğilimleri gerekse kişilerin bu eğilimlerdeki paylarını ele alırken, «hareketin çocukluk döneminden kurtulmuş olduğunu» özel bir vurgulamayla bilmiyoruz. Örneğin yanlış eğilimlerin somut sonuçları belki yıllarca sonra belli olabilir ve kimi unsurlar bu somut sonuçlar alınincaya kadar yanlışları farkedememişlerdir. Bu nedenle, eleştiriler bilimsel planda prensipli ve acımasız, ama kişisel planda çocukluk döneminin ortamı ölçüsünde insafli olmalıdır. Gerçi birçok yanlış eğilim tâ o zamanlar işçi sınıfı sosyalizmince bilimsel eleştirilere uğramıştır. Ve incelememizde bu eleştirilerin sonradan ne denli haklı çıktığını görmeden geçemeyiz.

Ama bütün bunlara rağmen çocukluk hastalıkları dönemi gene de gözönüne alınmalıdır. Çünkü bu eleştirilerin yapılma nedeni günümüzde hareketin daha ileri birliğini sağlamak, yeni kadrolara geçmiş deneyleri aktarabilmek içindir. Şu halde, geçmişteki hatalar dönemin özelliklerinden dolayı bir ölçüde mazur görülebilse bile, bundan sonra aynı veya benzer hataların sürdürülmesi, tekrarlanması veya çeşitli yansımaları yeniden ortaya çıkması asla bağışlanabilir günahlar olmayacaktır.

Böyle bir diyalogu reddedip işi küfürleşmeye dökmek ya da duygusallıktan kurtulamayıp dar kalıplar içine sıkışıp kalmak işçi sınıfı sosyalizminin yabancı karşılaştığı tavırlar olacak ve İLKE, böylesi kısır sürdürmelerden ve anlamsız polemiklerden uzak duracaktır. Ayrıca önümüzdeki dö-

nemde aşmamız gerekli bir ideolojik mücadele sürecinde de işçi sınıfı sosyalizminin tavrı aydın lafazanlıklarıyla oyalanmak olmayacaktır. Artık sosyalizm çeşitli yayın organlarını okuyup kendi aralarında tartışan toplu topu beşbin tane okumaya aydının uğraşı olmaktan çıkmış, özellikle işçi sınıfı içinde kök salmağa başlamıştır. Keskinleşen sınıf mücadelesi hiç bir zaman yayın organlarında bol bol gevezelik yapmakla, kısır ve soyut tartışmalarla oyalanmayacak ölçüde kendini toplumda hissettirmektedir. Hakim sınıflar arasındaki istikrar, emekçi halk mücadelesine özellikle işçi sınıfı mücadelesinin güçlenmesine bağlı olarak gitgide bozulmaktadır. Dolayısıyla sosyalizmle bütünleşmek aşamasında olan işçi sınıfının devrimci mücadelesi artık sınıflararası platformda ve siyasi arenada kendini daha çok hissettirmektedir. Bu nedenle, işçi sınıfından kopuk sosyalizmin ilanıhaye gidemeyeceği, küçük burjuva katlarda uğraş veren «sosyalizmlerin», küçük burjuva karakterlerinin önümüzdeki dönemde daha da kristalleşeceği açıktır. Bu nedenle, pek çok «sosyalist eğilim» işçi sınıfı mücadelesinin güçlenmesi oranında ya işçi sınıfı sosyalizminin ve onun partisinin saflarına katılacaklar ya da küçük burjuva yollarında devam ederek, bir iki zararlı eğilim dışında, zamanla işçi sınıfının öncülüğünde kurulacak demokratik cepheye küçük burjuvazinin çeşitli ilerici zümrelerini ve akımlarını temsilen yerlerini alacaklardır. Bu nedenle geçmişteki yanlışları sürdürmek veya tekrarlamak isteyen, bir başka düzeyde bile olsa canlandırma tutumu içinde olan «sosyalist» eğilimler çıkarsa, bunlara karşı elbette bilimsel ideolojik mücadele verilecek, ama bu çizgiler kısa zamanda küçük burjuva tabanlarında kristalleşeceği için, işçi sınıfının ideolojik alanı dışına çıkacak ve işçi sınıfı sosyalizmi geçmiş kalıntılarla uzun süre uğraşmak zorunda kalmayacak, kendi stratejik ve taktik mücadelesi içinde yeni teorik-ideolojik sorunlarını çözmek gereğiyle karşılaşacaktır. Ustaların dediği gibi, «devrimci hareket çözemeyeceği sorunları gündemine almaz». Önümüzdeki işçi sınıfının örgütlenmesi sorunu çözüm yoluna girdiği zaman, ittifak.

lar sorunu, orta köylü sorunu ve benzeri pekçok taktik ve strateji meseleleri hareket içinde ağır basacaktır. Bu nedenle geçmiş sürdürmek isteyen eğilimlerin işçi sınıfı sosyalizmini uzun süre oyalayacağını sanmıyoruz. Ve işçi sınıfı sosyalizmi soyut aydın gevezelikleriyle uğraşmakla vakit kaybetmeyecek, ideolojik üstünlüğünü somut durumlara somut tahliller getirerek ve doğru taktikleri, parolaları ajitasyonları uygulayarak ispatlayacaktır. Artık iyi laf yapma değil, iyi iş yapma, veya en az hatalı iş yapma, doğru taktik gütmeye doğru neyin yanlış olduğunu ispatlayacaktır. Somut durumlara getirilen analizlerin ve yorumların doğruluğu, doğru tavırlar işçi sınıfının diğer sol çizgilere olan üstünlüğünü tayin edecektir.

Ve hareket içinde burjuvazinin ve küçük burjuvazinin uzantıları ne denli varolurlarsa olsunlar, işçi sınıfının kendi siyasi kurtuluş kavgasına el koymakta olduğu düşünülürse, küçük burjuva etkenlerin rolleri azalacak, işçi sınıfı kolektivitesi, işçi sınıfı disiplini gitgide artan ölçülerde devrimci harekete egemen olacaktır.

İşçi sınıfının kolektif disiplininin, yeteneğinin harekete ağırlığını koyması, dünyanın en devrimci sınıfının ideolojik ve pratik öncülüğü ele geçirmesi boyuna işçi sınıfı sosyalizmini güçlendirirken, küçük burjuva grupları bölünüp dağılacak, ya da güçsüzleşecek, zamanla dürüst unsurlar işçi sınıfının saflarına katılırken, bireyci unsurlar, kolektif davranıştan uzak ögeler ya hareketin kuyruğuna takılmak ya da hariçten gazel okumak, çamur atmakla yetinmek durumunda kalacaklardır.

En devrimci sınıfın politik uyanışı hareketimizin biricik güvencesi ve aydınlık kaynağıdır. Bu nedenle, belki mücadelede egemen sınıfların baskısı ve terörü bakımından daha güç dönemlere girecektir ama, hareketin, hastalıklardan arınma yoluna, bir başka deyimle devrimci proletaryanın teminatı altına girdiğini gözönüne tutarsak koşullar ne olursa olsun, hareket her geçen gün daha da ileri bir sağlıklılık kazanacaktır.

İncelememize girişin yöntem bölümünü kapatırken, bir kez daha vurgulayalım:

● Bu incelemelerin amacı daha ileri düzeydeki birliğin çimentosunu güçlendirmektir.

● Bu inceleme, izleri süren ve daha bir süre süreceğe benzeyen hastalıklarımıza doğru teşhisler getirebilmek içindir. Ancak, doğru teşhislerde bulunabilirsek doğru tedavileri uygulayabiliriz.

● Bu inceleme birtakım dar çevreleri ilk ağızda olumsuzluğa itebilir, ama geniş ve sağlıklı kadroların olumlu bir diyaloga girmeleri, hareketin somut deneyleri üzerinde düşünüp tartışmaları mutlaka sağlıklılık âlâmetidir ve bu geniş kadrolardır ki, sözkonusu dar çevreleri hüsübütün daraltacak ve hatalı tutumlarda ısrar eden eğilimleri tecrit edecektir.

● İncelememizi yaparken geçmişin olumsuzluklarını ve devrimci düşüncelerini görmeden geçmek incelemeyi bilim dışına iter. İşçi sınıfı sosyalizmi adına bizden önce sürdürülmüş prensip savaşını, ideolojik mücadeleyi ve bilimsel çalışmaları mutlakla okuyup öğrenmeli, sosyal pratiğin somut sonuçlarıyla, düşünce ve eleştirileri karşılaştırmalıyız.

● Amacımız, yanlış çizgi ve eğilimlerin, hata ve eksiklerin maddi tabanlarını daraltmak, varoluş nedenlerini ortadan kaldırımağa çalışarak, bunların hareket içindeki etkilerini asgariye indirmektir.

● İşçi sınıfı sosyalizmi prensiplerle konuşur, prensiplerle uğraşır... Doğru prensipleri yanlış ve eksik prensiplerin karşısına çıkarır. Kişisel ve duygusal olmak işçi sınıfı sosyalizminin prensibi değildir. Bu nedenle, kişisellikten uzak durmak ve başka eğilimlerin de aynı tutumda bulunmalarını sağlamak görevimizdir. Kişilerle alıp veremediğimiz birşey yoktur, aslolan eğilimlerle ve onların maddi zeminleriyle ilgili olmaktadır.

● Ucuz suçlamalardan, duygusal polemiklerden ve soyut tartışmalardan uzak durmak, prensipleri, somut olayları, veri ve sonuçları, yazılı belgeleri kanıt olarak almak, prensipler üzerinde durmak bilimselliğin zorunlu şartıdır.

Türkiye İşçi Partisi eleştirisi

TİP'İN 10 YILI

Türkiye İşçi Partisi (TİP) 13 Şubat 1961'de 12 Sendikacı tarafından kuruldu. Bir yıl varlığıyla yokluğu bir oldu. Bir yıl sonra Aybar ve bir kısım aydınlarla «aydın aşısı» aldı. 1963'de katıldığı mahalli seçimlerde, ilk defa sesini duyurma imkânı buldu. İlk büyük kongresi Şubat 1964'de yapıldı. TİP programı ve tüzüğü bu kongrede resmen kabul edildi; ilk ihraçlar bu Kongrede oldu. Meşruiyet mücahidesi bu dönemde yoğunlaştı. TİP'in güçlenmesi, Türkiye sol'unun «umudu» haline gelmesi bu döneme rastlar. En fazla saldırıya uğradığı dönem de bu dönemdir. 1965 Genel seçimlerinde 15 milletvekilliği kazandı. Parlamentoyu «mesken» edindi. Bu dönem TİP'in kırk elli bin kişinin izlediği mitingler, toplantılar yaptığı, meydanlarda 10 binlerin, Genel Başkanın sözlerini hep bir ağızdan tekrarladığı, güçlenme, sesini duyurma, coşku, heyecan dönemidir. İlk parti içi kıpırdanmalar, eleştiriler 1966'da başladı. 1966 Sonbaharında Malatya'da yapılan ikinci Büyük Kongrede muhalefetin sesi, hem de oldukça gür duyuldu. 1967 yılı, Türkiye solunda tartışmaların yoğunlaştığı, bölünmelerin a çıkça ortaya çıktığı, Millî Demokratik Devrim stratejisini savunan kanadın Par-

ti dışında toplandığı yıl oldu. Yine de, 1967-1968'lerde, TİP tek sosyalist örgütü ve görünürdeki biçimsel güçlenmesi sürüyordu. 1968 sonunda Parti içinde ilk büyük ayrılık, ilk önemli ihtilaf patlak verdi. Aybar'a muhalefet güçlendi. Ankara'da yapılan ve partinin çatladığını açıkça ortaya koyan Üçüncü Büyük Kongre'de Aybar ve ekibi yine iktidarda kaldı. Bir buçuk ay sonra yapılan olağanüstü kongre farklı sonuç vermedi. Bu kargaşa içinde, kadrolar hızla Parti dışına düşmeye başladılar. Parti bölündü, dağıldı, kadroların güvenini yitirdi; sosyalist birikimin odaklaştığı yer olmaktan çıktı. 1969 Genel seçimleri tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Sosyalistlerin büyük bir kısmı sandık başına bile gitmediler. Elli bin kişilik mitinglerden, onbinlerin heyecanından, coşkudan, geriye ne kalmıştı! Seçim bozgunu, Parti içi bozgunu ve muhalefeti şiddetlendirdi. 1970 başlarında Aybarcılık son darbeyi de yedi. Aren Boran muhalefeti iş başına geldiler. Ama sosyalist hareket ve sosyalist kadrolar artık ağırlıklı olarak Parti dışına çıkmış, hareketin ağırlığı ve dinamizmi Parti dışına kaymıştı. Soyut bir millî demokratik devrim - sosyalist devrim tartışması Parti, iktidar, iş-

çi sınıfının örgütlenmesi sorunlarının yerini almıştı. 1970 sonbaharında yapılan Dördüncü Büyük Kongrede «ünlü» dördüncü kongre kararları alındı. Kongreden sonra Behice Boran Başkanlığa getirildi. Ancak bu sırada Parti içi boşalmış bir kalıptan başka birşey değildi. Sosyalist kadroların büyük çoğunluğu Parti dışındaydı. 12 Mart 1971, TİP'i bu durumda ya kaladı, 10 yıllık bir örgüt ve mücadele döneminden geriye, son yönetici kadrosunun da, içinde bölünme tohumları taşıdığı, bu bölünmenin sıkıyönetim mahkemelerinde ayan beyan ortaya çıktığı dar bir kadro ile, Anadolu'nun şu veya bu köşesinde, Parti ve sosyalizm deyince TİP'i bilen tek tek kişiler, tek tek sosyalistler kaldı. Bir de Türkiye sosyalist hareketinin geleceğine, hatalarıyla sevaplarıyla ışık tutabilecek bir deney ve on yıllık bir meşruiyet mücadelesi...

Onbinlerin katıldığı mitingler yapabilmis, bir süre Türkiye solunun tüm potansiyelini içinde toplayabilmiş, umut olmuş, yol almış, güç bir meşruiyet mücadelesi vermiş, Meclise 15 milletvekili sokmuş bir sosyalist parti nasıl oldu da en güçlü görüldüğü dönemden dört beş yıl sonra kitlelerin umudunu, sosyalist kadroların büyük kısmının güvenini yitirdi? İç, hem nicelik hem nitelik bakımından nasıl böylesine boşaldı? Dördüncü kongreden sonra zaman tanınsaydı işçi sınıfının siyasal örgütü, gerçek bir sosyalist parti niteliği kazanabilir miydi? Bugün halâ süregelen örgütsüzlük anarşisinde, dağınıklıkta payı neydi? Hataları, doğuştan hastalıkları, gelişmesi içindeki sapmaları neler oldu? Bu hatalar, yanlışlar, sapmalar, TİP'te bağlayıp TİP'te mi bitti? Ve hatalarıyla sevaplarıyla TİP hangi objektif ve sübjektif şartların ürünüydü?

Bugün, bir zamanlar TİP'li olmanın verdiği duygusallıkla ve hareketin gelişmesine ayak uyduramamaktan, katı gerçekleri görmek istememekten doğan bir bağnazlıkla, «TİP kapanmadı, burjuvazi tarafından kapatıldı. TİP devam ediyor» diyenler çıkabilir. Oysa 1970 yılı sonundaki TİP bile, «devam eden» bir TİP değil, yeniden kurulmaya çalışılan bir TİP'ti. Ama

bu yeniden kuruluşun, etraflıca incelemeye çalışacağımız nedenler yüzünden artık geçerli olmadığı bir TİP'ti.

Devam eden, varlığını koruyan ve hiç kesintiye uğramayacak olan, TİP değil, Türkiye sosyalist hareketi ve sosyalist mücadeledir. TİP bu mücadele ile - hareketin bütün objektif geriliklerini ve zaafalarını taşıyarak bile olsa, özdeş olamadı. Sosyalist gelenek ve birikimi gerçek anlamda temsil edemedi. Bu mücadeleyi, sosyalist hareketi, bütünüyle kucaklayıp yönlendiremedi. Neden?

İşte Türkiye Sosyalist hareketinin 1960 sonrası döneminin eleştirisi, öz eleştirisi, özetle yukardaki sorunun cevabını aramaya yöneliktir. Bu yüzden de sadece TİP etrafında değil, aynı zamanda partinin dışında kalan sosyalist çizgi ve akımlar etrafında da odaklaşacaktır. Çünkü Türkiye İşçi Partisinin yetersizlikleri ve hataları, günahları ve sevapları madalyonun bir yüzüysen, TİP dışı çizgi ve akımların günah ve sevapları madalyonun öteki yüzüdür. Birbirinin zıddı, can düşmanı göründükleri anda bile, TİP ve çeşitli biçimleriyle MDD çizgilerinin şaşılacak şekilde birleştikleri ortak noktalar olmuştur. Ve hatalar, sapmalar, en zıt şekilde görünmekle birlikte, aynı kaynaktan çıkmış, aynı sonuca varmıştır çoğunlukla...

Parti olduğu ve Parti olarak sorumluluğu arttığı için, sosyalist hareketin ve emekçi kitlelerin öncüsü olma iddiasını taşıdığı için, sonradan en uç sapmalara varan çeşitli çizgileri kendi bağrından doğurduğu veya bu sapmalara giden kadroların bu noktalara gelmelerinde sorumluluk payı taşıdığı için, 1960 sonrası sol hareket eleştirisine TİP'ten başlamak zorunlu oluyor.

Kuruluş ve Toparlanma :

Türkiye İşçi Partisi, 13 Şubat 1961'de, 27 Mayıs'dan sekiz buçuk ay sonra 12 sendikacı tarafından kuruldu. Sonradan bu kuruluş biçimine «TİP'in doğuştan günahını» adını verenler oldu. 12 Sendikacının bu gün nerelerde oldukları, ne yaptıkları bizi

İlgilendirmez diyemeyiz. Bu kurucuların bir kısmı TİP'i çok kısa zamanda terket. tiyse de, bir kısmı kapandığı güne kadar içinde kaldı TİP'in 12 kurucusuna tek tek kısaca bakalım.

Avni Erakalm, TİP'in hem kurucusu hem ilk genel başkanıydı. Mensucat İş sendikası organizatörlüğü yapıyordu. TİP'i kurduktan birkaç ay sonra, 1961 seçimle. rine, İstanbul'dan, Yeni Türkiye Partisi adayı olarak katıldı. Ama bu durum sonra dan partiye yeniden alınmasını engelleme. di. *Kemal Türker* TİP kurucuları arasın. da yer aldığı sırada Maden-İş sendikası genel başkanıydı. Bugün DİSK genel baş.kanı olarak CHP'yi destekleme politikası. nı sürdürüyor. Kuruculardan *Ahmet Muş. lu*'nun ajan olduğu sonraları belgeleriyle ispat edildi. Muşlu ajanlığı hakaret saydı ama muhbir olduğunu kabul etti. Kuru. cuların Yaprak Tütün İşçileri Sendikası Başkanı *Hüseyin Uslubaş*'ın partide olup olmadığı 1969'da tesbit edilememiştir. O zamanki Kimya-İş Başkanı *Saffet Gök. süzöğlü* TİP'ten çabuk ayrıldı. *Salih Öz. karabay* 1968 Aralıkta, Haysiyet Diva. nı üyesidir, *İbrahim Denizciler*'in, *Adnan Arkan*'ın TİP'in son dönemlerinde partide görevleri kalmamıştı. *İbrahim Güzelce* 1969'da Almanya'daydı, halen de orada. *Şaban Yıldız*, *Rıza Kuas* ve *Kemal Ne. bioğlu* TİP'in son dönemlerine kadar Par. tide önemli görevlerde kaldılar.

Ahmet Muşlu ve Hüseyin Uslubaş'ın partiye kurucu olarak katılmalarının hi. kayesi anlatılmaya değer. TİP tüzüğü ya. zıldıktan sonra, müracaat dilekçesi Las. tik-İş Sendikası Genel Merkezinde kurucu ların imzalaması için bekletilirken Ahmet Muşlu ve Hüseyin Uslubaş birden içeri girmişler ve «biz de varız» diyerek kuru. cular arasına kendi imzalarını da atmış. lardır. Diğer kurucular buna nasıl tepki göstermemişler? Olay gerçekten böyle mi olmuş? Bilinmez... «Kuruluşla, kurucu. larla ne ilgileniyorsunuz; siz sonraki ge. lismeye bakın» denlebilir. Gerçekten de TİP'i asıl belirleyen sonraki gelişmesidir ve bu gelişme şüphesiz ki en genel olarak sosyalizme doğru olmuş, TİP kuruluş bi. çimi ve amacının çok ötesinde bir gelişme

göstermiştir. Kurucular arasından bazıla. rı, TİP içinde sonuna kadar kalmışlar ve mücadelede yer almışlardır. Ancak bu ku. ruluş biçimi TİP'e, kapatıldığı güne kadar silemediği bir damgayı da, daha doğuşun. dan basmıştır: *sendikalizm*...

Bu şekilde kurulan Türkiye İşçi Par. tisi, bir koca yıl, hiçbir varlık göstereme. miş olmasıyla dikkati çeker. Sonradan, yıllar yılı, her TİP'linin ağızında değişmez bir formül halini alan, «Türkiye'de ilk de. fa tabandan kurulan, işçilerin kurduğu bi. rick parti»nin tabandan kuruluşunun ger. çek anlamı, 1960 sonrasının uyanışı ve gündeme getirdiği sosyal sorunlar karşı. sında birtakım sendikacıların işçi oylarını toparlama niyetleridir. Kimisi işçilerin oy. larının kanalizasyon olacağı bir partiyi, iyi niyetle ve işçi davasına sahip çıkmak için .bilimle olmasa da sezgiyle, isterken, ki. misi sendikalar vasıtasıyla işçinin oy po. tansiyelini kanalizasyon edebilecek bir parti düşlemiş, milletvekilliği hayalleri kurmuş. tur. Ancak hemen söylemek gerekir ki, bir «işçi partisi» kurma eğilimi ve gereği yi. ne de 1961 dönemi koşullarının bir sonu. cudur.

Ama 1961 şartlarında, Türkiye gibi bir ülkede, bir işçi aristokrasisinin yara. tılması, işçilerin bir bölüğüne kapitalist sömürüden pay verilmesi, böylece sendi. kalist eğilimlerin (ekonomik sendikal mü. cadeleyi ön plana geçiren ve siyasal mü. cadeleyi buna bağlı kılan, işçi aristokra. sisinin varlığına dayanan revizyonist, bur. juva sosyalizmi çizgisi) güçlenmesi, sen. dikalizm temeli üzerine kurulacak bir si. yasal hareketin başarısı .örneği İngilte. re'de olduğu ölçülerde, mümkün müdür? Türkiye'de emekçilerin, işçilerin oy potan. siyelini kanalizasyon edebilecek sendikalist bir hareket, önemli bir gelişme imkânına (hele 1961'lerde) kavuşabilir mi? Türki. ye'nin ekonomik yapısı düşünülecek olur. sa bu imkânın kısıtlılığı görülür. Ancak kısıtlı olmakla birlikte, tek başına gelişe. meyecek de olsa, hareketi parlamentarizme götürecektir sendikalist eğilimler söz konu. sudur. Ve bu eğilimlerin, bu doğuştan has talığın saptırıcı etkileri, TİP üzerinde dü. şünüldükçe asla gözden kaçırılmamalı. dır.

Nitekim, 1961'de kurulan parti gelişmeyince ve gelişme şansının da olmadığı görülünce kurucular yeni kana ihtiyaç duydular. Partinin sesinin duyulması, gelişebilmesi, 1961'lerin küçük burjuva ilericiği ortamına seslenmesi, yani kısaca var olması nasıl sağlanabilirdi? 1961'deki ana sorun işçi sınıfı nasıl örgütlenir veya sosyalist mücadele aracı olarak parti nasıl gelişir sorunu değil, 12 sendikacının kurduğu bir partiyi var etme sorunuydu.

Bu sorunun çözümü, dönemin şartlarında, partiye «aydın aşısı» yapmak olarak çıktı, Partinin daha kuruluşunda içine düştüğü çıkmaz ve tikanıklığa çare olarak önerilen çözüm, aydınlardan kan almaktı. Partiye adı duyulmuş bir «baş» gerekiyordu. Ve işçi sınıfı aydınlarının hareket damgasını vurmadiği; ilericiliğin, bilimin, yönetimin gelip gelip bir küçük burjuva aydın kadroda kilitlendiği bir ortamda, bu baş ilerici aydınlardan arasından seçilecekti. Bir yıllık kuruluş döneminde, hiç değilse kurucular arasındaki inatçı ve iyi niyetli kişilerin farkına vardıkları veya sezdikleri gerçek, İşçi partisinin sosyalizmin bilimine dayanması gereği idi. Sosyalizmin bilimi ise, aydınlardan tekelden kitlelere, işçi sınıfına yaygınlaşmış değildi henüz.

1962 yılı başlarında, ilerici aydınlardan, hatta sosyalist hareket içinde, sonradan «küçük burjuva radikalizmi» veya «reformcu çizgi» ile «sosyalizm» olarak belirginleşecek ve kesinleşecek yol ayrımı henüz yaygınca anlaşılmamıştı. Ama bu iki farklı çizgi, o zamanların deyimiyle «tepeden inmeciler»le, «tabandan gelmeciler» varlıklarını sürdürüyorlardı. Bunların söyledikleri önerdikleri zaman zaman birbirleriyle uzlaşsa da, aynı terimleri kullansalar da, aynı bildirilene genel bir ilericilik çizgisi içinde ve o zamanlar halâ bulanık olan bir şekilsiz «sosyalizm» özelemleriyle ortak imza koysalar da, aynı yaygın organlarında yazsalar da, hattâ birçoğu ileride belirginleşecek ve yollarını ayrı olmasına varacak böyle iki çizginin varlığından haberdar bile olmasalar da, birçokları ke malizm, devletçilik, sosyalizm, ilericilik, laiklik, demokrasi, arasındaki farkları görmeseler de, iki çizgi arasındaki ayrım,

seçmesini bilen, sınıf anahtarını kullanan gözlerin hemen görebileceği kadar açıktı. Nitekim 1961 sonunda (Aralık), kadroculuğun devamı olan ve Türkiye'nin kuruluşunu ilerici bir kadronun yönetiminde devletçilik uygulamasıyla «çağdaş uygarlık düzeyi»ne erişmekte ve sosyal adaleti sağlamakta görenler YÖN'ü çıkartırlarken ve YÖN çevresinde toplanırlarken, bir başka bölük aydın, İşçi Partisine yeni kan olmayı tercih etti. (Bir yanlış anlamaya meydan vermemek için, o sıralarda veya daha sonraları, Türkiye İşçi Partisi'ne katılanlardan bir kısmının YÖN bildirisine de imza koyduklarını, YÖN'de yazdıklarını hatırlatalım. Ancak bunlar, o dönemin şartlarında sayıları pek az olan ilerici yaygın organlarında seslerini duyuran kişilerdi. Bu kişileri YÖN kadrosu içinde saymak yanlış olur. Zaten bir süre sonra ayrım kesinleşince, Yön'den ve o kadrodan ayrıldılar.) Yön çizgisinin, TİP'in «aydın aşısı» aldığı sıralardaki Çalıhanlar Partisi teşebbüsü, bu teşebbüs için Türk-İş'in sağ kanat sendikacılarıyla ilişki kurulması da unutulmamalıdır.

Başta Mehmet Ali Aybar olmak üzere, TİP'e giren, TİP'i desteklemeye başlayan aydın kesiminin ortak niteliği işçi sınıfının biliminden en azından esinlenmiş olmak, ileride göreceğimiz gibi, çoğunlukla lâfta kalsa veya ezberlenmiş doğruların tekrarı bile olsa, işçi sınıfı öncülüğüne inanmak ve faşizme varacağını sık sık tekrarladıkları, bir (ilerici de olsa) kadro «tepeden inmeciliği»ne karşı olmaları. Sonradan, kadrocu eğilimlere, küçük burjuva radikalizmine karşı bu doğuştan tepki, başka eksiklerle birleşince, TİP'i sağlam bir işçi sınıfı sosyalizmine ve örgütlenme anlayışına değil de *popülizme* (halkçılığa) ve parlamentarizme götürdü.

Mehmet Ali Aybar Başkan Oluyor

1962 yılı başında, TİP'e istenen baş bulundu: Mehmet Ali Aybar... Behice Boran, Cemal Hakkı Selek, Yılmaz Halkacı ve onları izleyerek bazı sosyalist ve ilerici aydınlardan TİP'e girdiler. Bu bazıları için bilinçli ve uzun vadeli sosyalist hareket

hesaplarına dayanan bir seçme, bazıları için Yön çizgisine ve Yöncülere olan bir tepkinin ifadesi, bazıları için sadece bir ilerici ve aydın olma gereği idi. Uzun bir mücadele içinden gelen bir kısım eski sosyalistlerle, yasalar elvermediği için TİP'e giremediler, yasal haklara sahip olan bir kısmı ise «söz gelir» gerekçesiyle partiye alınmadı.

Aydınların katılması, Aybar'ın başkan olması TİP'e yeni bir ağırlık getirdi. Sosyalizmin bilimini, Sosyalist Parti ve örgütlenme anlayışını getirebilir miydi? Burada subjektif faktörün yetersizliğini vurgulamak gerekcek: Sosyalizmin geçmişiyle bağlarını koparmaması, geleneğin mirasçısı ve ilerleticisi, sosyalizmin bilimini gerçekten kavramış ve kitaplarda kalmayarak pratiğe geçirmesini bilen, sol ve sağ sapmalara karşı uyanık, TİP'in o günkü durumunu değerlendirebilecek ve doğuş koşullarının ne gibi hastalıklara yol açabileceğini teşhis edebilecek, deneyli ve bilimli bir sosyalist kadro, TİP'i daha o zamandan, işçi sınıfının öncü siyasal örgütünün kendisinden doğacağı bir örgüt haline getirebilirdi. Ancak geleneği temsil edebilecek sosyalistler, ya TİP'ten uzak kaldılar, ya da sosyalizmin 40 yıldan bu yana ilk defa kitlelere ulaşmasının mesruiyet kazanmasının mümkün olabileceğini, bunun bir ileri adım olduğunu düşünererek, TİP'in kuruluş hastalıklarını, başlıca da «popülizmi», o dönem için fazla önemsemiyorlardı.

1962'de başlayan, 1963'de hızlanan aydın desteği, hatta akını, TİP'i, 1961'de kurulduğu sıralardaki durumundan farklı kıldı, geliştirdi. Ama işçi sınıfı sosyalizmi yerine popülizmi getirdi Partiye.

«Popülizm» ve «ilericilik» aynı maddyanın, işçi sınıfı öncülüğünün reddedilmesinin iki ayrı yüzüydü. Nitekim 1962-1963 yıllarında yazılmış, çizilmiş, söylenmiş olanları bir kere daha gözden geçirecek olursak, gerek Yön çizgisinde yer alanların, gerekse partiyi destekleyen aydınların hep aynı ilerici çerçevesi içinde kaldıklarını görürüz: Dönemin yaygın deyişi ve özlemi bir burjuva terimi olan «sosyal adalet»tir. Sosyal Adalet gelişmiş kapitalist toplumlarda sermayenin

sınıf çelişkilerini, kendi varlığını korumak üzere, yumuşatma tedbiridir. 1962—1963'lerde yöncüler de, partililer de sosyal adaletiydi.

27 Mayıs sonrasının ve 1961 Anayasa sının getirdiği nisbi özgürlük ortamında demokratik haklar ve demokrasinin gelişmesi için mücadele verilmektedir. Sosyalizm halâ, herkesin neresinden tutarsa öyle tanımladığı bir fildir. Yön'e göre Nâsır en büyük sosyalistlerdendir; İskandinav ülkeleri sosyalizmin gelişmiş olduğu ülkelerdir; millî burjuva iktidar ve devrimleri sosyalist iktidar ve devrimlerdir. Devletçilik sosyalizmdir. Amaç, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmaktır. İlericilikle sosyalizmin farkı yoktur. O zamanlar henüz TİP'e girmemiş olan Profesör Aren'e göre, Sosyalizmin, «işçi sınıfının dışına taşıldığı zaman soysuzlaşmasından korkma malıdır.» «Hindistan ve İsveç totaliter olmayan sosyalizmlerdir. (Yön, 1962 Eylül, sayı 40). 1963 yılının Mart ayında ilk sayısı çıkan ve TİP'i destekleyen Sosyal Adalet dergisi, sosyal adalet teriminin sosyalizm yerine geçirilmesinin, ikisinden ayı şeyin anlaşılmasının en belirgin örneklerinden biridir. Sosyal Adalet dergisinin yazı kadrosunun yapısına ve temel yazılmasına bir göz atmak, 1963'de savunulan sosyalizmin işçi sınıfı sosyalizminden ne denli uzak olduğunu açıkça gösterir. Dönemin subjektif ve objektif şartları gözönünde bulundurulduğunda bu durum pek yadırganmayabilir.

TİP'e aydın aşısının bilimsel sosyalizm yerine popülizmi geliştirmesi, şüphesiz ki sadece bilim eksikliği gibi (çok önemli de olsa) bir nedene bağlanamaz. Bir başka önemli neden, küçük burjuva radikalizminin yarattığı tepkinin, işçi sınıfı hareketinin subjektif eksikliğiyle birleşince, geniş, sulandırılmış bir halkçılığa, küçük burjuva eğilimlerden kaynaklanan popülizme dönüşmesidir.

Daha 1962'de Yön'de başlatılan, 1963'de Sosyal Adalet'te devam eden, bir tartışma, gelişmeleri ve açtığı yeni tartışmalar bakımından önemlidir. Hatta bir bakıma, sosyalist hareket içindeki pek çok bölünmenin bu noktadan kaynaklandığı bile söylenebilir. Bu, «Türkiye'de işçi sı-

nının nitel-nicel varlığı» tartışmasıdır ki, sonunda işçi sınıfının öncülüğü tartışmasına dönüşmüştür. Yön'cülerle Partillerin temel karşıtlığı bu tartışmada iyice ortaya çıkmıştır. İşte, TİP popülizmi doğru bir eleştiriden Kadroculuğun doğru bir çürütülmesinden başlar, ama buradan giderek, işçi sınıfına ve öncülüğüne kesin inanca, bu öncülüğü geliştirecek bir örgütlenme teori ve pratiğine, yani sosyalizmin bilimine dayanan bir örgüt anlayışına değil de, popülizme varır. Kısaca, 1963'lerin TİP'i, hele Aybar'a yani partiye damgasını vuran «şef»e göre değerlendirilecek olursa, küçük burjuva radikalizmine, kadroculuğa, popülizmin tepkisidir. Her ikisi de özünde aynı kaynaktan, küçük burjuva eğilimlerinden kaynaklanır. Her ikisi de işçi sınıfına inançsızlıkta, güvensizlikte, yani işçi sınıfı sosyalizmini reddetmekte birleşir. Nitekim öyle olmuştur.

1963 yılında yapılan ara seçimlerine katılan TİP'in, seçmenlere ulaşan sesi, gerçekten de diğer partilerden farklı, yepyeni, inançlı, canlı, heyecanlı ve *popülist* bir sestir.

Aybar'ın tam yetkili başkanlığında, ki 1962-1963 dönemi, TİP'in kamuoyuna sesini duyurma ve megruiyet mücadelesine başlama dönemidir. Yine bu dönem, ilerde gelececek bütün tartışmaların başladığı dönemdir. Sosyal Adalet dergisininin 1963, 25 Haziran tarihli sayısında, Aziz Nesin toplumcu çevrelerdeki dört önemli tartışma konusunu şöyle özetliyor: —Türkiye'de burjuva ve emekçi sınıfının olup olmadığı - Türkiye'de toplumcu düzeninin uygulanması yukarıdan aşağı mı aşağıdan yukarı mı olabilir?— Endüstri işçisi Türkiye'de toplumculuğun öncüsü olabilir mi olamaz mı? Olamazsa bu öncü kadro hangi sınıf, zümre ya da sınıflardır? —Toplumcu luk düzeninin uygulanışını çabuklaştırmak için Türk emekçileri «ulusal burjuvazi» ile birleşmeli mi, birleşmemeli mi?... Görüldüğü gibi Türkiye Solu içinde ilerde gelececek tartışmaların ve fraksiyonların tohumları daha 1963 yılında atılmıştır, vardır.

TİP, bu sorulara, «işçi sınıfı ve burjuvazi vardır», «Toplumculuk aşağıdan

yukarıya olabilir», «Türkiye burjuvazisi «ulusal» olmadığından işçi sınıfı onlarla birleşemez» diyenlerin partisidir. Öncülük sorununa gelince işte mesele burada düğümlenir. O öncülüğe tam anlamıyla inanılmayınca, ne kadar inanmak ve güvenmek istense henüz yeterli olgunlaşmada görülmeyince, o öncülüğü gerçek kılmak, işçi sınıfının siyasal örgütünü, öncü örgütünü oluşturmak yerine, sözde *kitlelere* dayanmak, yani popülizm geçirilir. Bu da TİP'i daha 1963'lerde kaçınılmaz olarak popülizm götürür. İşçi, köylü, ırgat, maraba, dar gelirli, sanatkâr, aydın, yani en geniş bir çalışanlar kitlesinin örgütüdür. TİP. Tepe den inmece değildir. Geniş kitlenin oy desteğine güvenmektedir. Böylece, daha 1962'lerde yaygınlaşan (hem de yer yer sosyalizm sanılan) popülizm, sendikalizmle birleşir. Her ikisinin birleşip kaynaşmasının vâdirdacağı tek nokta vardır: *parlamentarizm*... O parlamentarizm ki nice sosyalist partilerin başını yemiştir.

Gerçek buyken, TİP yönetici kadrosu ve TİP aydınları, bir yandan da, küçük burjuva reformculuğunun kadrocu eğilimlerine tepki olarak, (belki Aybar hariç) «işçi sınıfı önderliği»ni sık sık tekrarlıyorlardı. Bu da onların, özellikle Yön'cüler tarafından «kuvvetleri dağıtmak»la suçlanmalarına, yani geniş cepheye karşı görünmelerine yol açıyordu. Belki ilk bakışta bir çelişkili ifade gibi görünecek ama, popülist, kitle partisî TİP, gerçekten de demokratik cepheyi toparlamıyordu. O, cepheye öncülük edeceğine, cepheyi kendi bünyesinde oluşturmaya çalışıyordu! Bunda kendi yapısının olduğu kadar, küçük burjuva reformcularının payı da vardı şüphesiz. Onlar da cephe, güçlerin derlenmesi ve benzeri laflar altında TİP'i teccit etme, demokratik güçlerden soyutlama politikası güdüyorlardı. Örneğin 1963 yılı Ocak ayında kurulan Sosyalist Kültür Derneği aynı bir kadro örgütlenmesinin nüvesi olarak düşünülmüştü.

20—21 Mayıs 1963 deki başarısız darbe, TİP'in cuntacılığa karşı tavrını pekiştirdi. Öte yandan bazı kararsız aydınların TİP'ten yana kaymalarına yol açtı. Popülizm ve parlamentarizm güç kazanmaya başladı. O sıralarda TİP'in görüşleri

ni yansıtan Sosyal Adalet dergisinde, darbecilere karşı, askerî savcının ifadeleri kullanılarak en sert biçimde tavır alındığı görülmüyordu. (Sosyal Adalet, Haziran 1963, Sayı 13).

1963 sonbaharındaki mahalli seçimle, katılan ve 9 il ve 31 ilçede 37 bini aşkın oy alan TİP, aynı yılın sonunda yer yer önemli engellemelere rağmen, artık «siyasal partiler yelpazesinde» en soldaki parti olarak yerini almıştı. Seçimlerde sesini duyurmanın verdiği ivme ile örgütlenmesini hızlandırdı. TİP'in Birinci Büyük Kongresi, 1964 Şubatında, İzmir'de bu ortamda yapıldı.

9-10 Şubat 1964 İzmir Kongresinde Parti kapatılana kadar değişmeyen tüzüğü ve programı kabul edildi. Bu kongre bir kısım aydınların tüzüğün ünlü 53. maddesi yüzünden partiden atılmalarına veya istifalarına yol açtı.

Gerçekte yöneticilerin hararetle savundukları ve o zaman TİP'lilerin «iftihar ettiklerini» söyledikleri 53. madde, görünüşte bir iyi niyetin ifadesi, hatta bunun da daha ötesinde, TİP'in doğuşundan ve iki yıllık gelişmesinden kaynaklanan ileride önemli sonuçlara yol açabilecek hastalık belirtilerinin teşhis edilebilmesinin getirdiği, bir tedbir olarak sunuluyordu. Partiyi bir aydınlar partisi olmaktan, —niyete bakılacak olursa— kurtarmayı amaçlıyor, işçilerin partiye hakimiyetini yerleştirmenin bir adımı olarak gösteriliyordu. TİP tüzüğünün, o birçok derde deva olarak düşünülen ve gösterilen 53. maddesine göre, «üretim araçlarına sahip olmadığı için emek gücünü üretim aracı sahiplerine satarak yaşayanlar veya işçi sendikaları yönetim organlarında görevli bulunan üyeler» teşkilatta, tüm organlarda yüzde 51 oranında yer alacaklardı. Böylece partiye işçilerin hakim kılınması amaçlanırken parti içinde görünüşte üvriyerizm (dar işçilik) gerçekte sendikalizm hakim kılındı, Sendika avukatı, sendikacı ve diğerleri olmak üzere aydınların ağırlığı yaratıldı. 53. madde sendikacıların kendilerini garantiye almaları maddesi oldu. Aydın — işçi düşmanlığı körüklendi. Bütün bu olup bitenlerse sosyalizmin bilimine aykırıydı. Denebilir ki 53. madde yüzünden

işçilerin parti içindeki ağırlığı artacağına geriledi. Bu madde, kendiliğinden gelme- ci eğilimleri yansıtıyordu, sosyalist aydınların «dışardan bilinç» götürmesi diye bir sorun unutuluyordu ve parti arınma yerine yeni hastalıklar ediniyordu.

Böylece TİP'in ilk kuruluş dönemi sayabileceğimiz ve İzmir Kongresi ile noktalayabileceğimiz dönem, partinin gelecekteki tüm yetersizlik ve hatalarına damgasını vurdu. Sendikalizm, popülizm ve ikisinin yansımaları olan parlamentarizm bu dönemde kök saldı. Partinin programı, tüzüğü bu dönemde kabul edildi ve yerleşti. TİP'in kapatıldığı güne kadar parti yönetim mevkilerinde etkin olarak yer alanların çok büyük bir çoğunluğu, İzmir kongresinin de etkin kişileri idi. İzmir Kongresi kararlarını sonuna kadar savunmuşlardı. Parti, Aybar kadar onların da damgasını taşıdı. 1962-1964 döneminde, Aybar'ın, Boran'ın ve Parti'nin resmî yarı resmî sözcülerinin sözleri, yazıları, eylemleri, geleceğin habercisiydi.

Eski kaynaklar dikkatlice karıştırıldığında hemen göze atlayan gerçek, 1968'den sonra ortaya çıkan Aybar, Aren, Boran kanadı bölünmesinin temelinde sayılan sorunların ve tartışma noktalarının 1968'deki bir sapmayla ilgili olmadığı; «hürriyetçi sosyalizm»den, dünya, emekçi hareketinin reddedilmesine, Türkiye sosyalizminden güler yüzlü sosyalizme kadar tüm sapma ve yanlışların daha 1962, 1963'ler de satırlar ve sözler arasında sırtıttığıdır. Ne var ki, gerek sosyalist hareketin durumu, gerek objektif şartların zorlaması o zamanlar bu yanlışların gereği gibi teşhis edilip değerlendirilmesine elverişli değildi. Ve belki de, bu hastalıkları, sapma tohumlarını, sosyalizmin biliminin eksikliği ni görmemesi imkânsız olan sosyalistler, solun ilk defa kitlelere açılmasının yarattığı umutla, hataların nasıl olsa ileride düzeline de güvenerek, uyarıda ya geç kaldılar, yada artık iş işten geçtikten sonra uyarı yararsız ve geçersiz hale geldi. İlerde, TİP'in görüşlerini ve eylemini enine boyuna eleştirirken ve değerlendirirken bu konulara yeniden değineceğiz. Ancak, 1968'deki TİP yöneticileri arasındaki çat.

lamannın bütün belirtileri 1962'lerde vardı ve o zaman sonradan ayrılacak yönetici kadro, aynı hataları, aynı görüşleri paylaşmış, yada görmezlikten gelmişti derken da yandığımız yüzlerce örnekten birkaçına, yazının ikinci bölümünde bu örnekleri enine boyuna ele alacağımızı hatırlatarak sadece işaret edelim:

Sosyal Adalet dergisinin, 19 Mart 1963 tarihli ilk sayısında yer alan ve Parti yetkililerinin onayından geçen başyazısında, «Türkiye sosyalizmi»nin, «güler yüz lü», «özgürlükçü» sosyalizm anlayışının, sosyal adalet ve popülist sosyalizm kavrayışının bütün belirtileri açık bir şekilde yer almıştır. Yine aynı derginin 13 Mayıs 1963 tarihli sayısında Aybar'ın «Dünya ve Türkiye'de Durum» yazısı, 28 Mayıs 1963 tarihli sayıdaki Hürriyet ve Demokrasimizin Temeli Anayasa yazısı, Sosyal Adalet'in Nisan 1964 tarihli sayısında yer alan Mehmet Ali Aybar'ın programı açıklayan ve savunan yazısı, 1964 yılı boyunca Aybar'ın iç ve dış politikayla ilgili olarak yaptığı tüm konuşmalar (ki bunların çoğu dergiye ek olarak basılmıştır) ve bütün

bunların tüm yönetici kadro tarafından benimsenmesi aynı gerçeği yansıtır.

Yine aynı şekilde, o zamanlar henüz parti üyesi olmayan ama partiye yakın olan Sadun Aren'in Yön dergisinde daha 1962'de yazdığı yazılar, özellikle 5 Aralık 1962 tarihli (sayı 51) Yön'deki Ekonomik sistemin önemi, 6 Şubat 1963 tarihli Yön'deki (sayı 60) Dernek ve Sosyalizmin Meseleleri yazıları, «hürriyetçi sosyalizm», «Türkiye'ye özgü sosyalizm» konularında, Aybar'dan da çok daha ileri giden yazılardır. Bütün bu dönem boyunca TİP yönetimi kademeleri, ideologlar, Aybar'la çelişkiye düşmemişler, bu görüşler konusunda onu uyarma görevini yerine getirmemişler, daha da önemlisi kendi yazılarında ve konuşmalarında benzer görüşler ileri sürmüşler veya en azından «Genel Başkan'ın ifade ettiği gibi, Genel Başkan'ın söylediği gibi» şeklinde Aybar'ın görüşlerini pekiştiren ifadelerden kaçınmamışlardır.

1964 Şubatındaki ilk büyük kongresinden sonra TİP artık şekillenmiştir.

İZMİR KONGRESİNDEN MALATYA KONGRESİNE

TİP'in, program ve tüzüğünün de kabul edildiği birinci kongresi Şubat 1964'de yapıldı. İkinci Büyük Kongresi Malatya'da, 20 Kasım 1966'da başladı. Aradan geçen üç yıla yakın süreyi kısaca nitelenmek, özetlemek istersek, *güçlü bir demokrasi ve meşruiyet mücadelesi yanında parlamentarizmin örgüte damgasını vurması* diyebiliriz. TİP en güçlü dönemini sandık başarısına doğru gittiği sanılan bu dönemde yaşadı; ilk miratılarsa, parlamentarizmin iflas ettiği belirtileri görülünce ortaya çıktı.

1964-1965-1966 yılları Türkiye'nin siyasal ortamının son derece hareketli olduğu yıllardır. Bir «darbe» teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanmış, sağ ve sol güçler dengesi bir türlü oturtulamamış, 27 Mayıs'ın uzantılarının etkileri silinmemiştir. CHP içinde kıpırdanmalar olmak tadır. Emekçi kitlelere seslenen bir Parti'

nin alışılmamış sesi, küçük burjuva ilericilerinin bir bölümünün, geleneksel CHP'liliği bırakarak bu sese kulak vereceklerinin anlaşılması, ekonomik yapıdaki gelişmeler, tekelciliğin hızlanması, 1965 Genel seçimlerinin öncesinde İnönü'ye «ortanın solu sloganını attırması ve CHP içindeki çalkantı hızlanmıştır. 1964 sonunda AP Genel Başkanlığına genç bir mühendis Süleyman Demirel ABD emperyalizminin planları gereği gelivermiştir. Tekelciliğin 27 Mayıs sonrasının planlı ekonomi döneminden de hız alan gelişme ve güçlenmesi önceki dönemlere oranla hız kazanmıştır. Kapitalizm öncesi sömürü ilişkileri içindeki tefeci-bezirgân-toprak ağası ile ittifaklarını tazeleyen, bu kesimlerin emrindeki dinci ideolojileri ve akımları başarıyla kullanan tekelci sermaye, sınıf kavgasını gerici ilericiler kavgası görünümüne sokmayı bu dönemde bir kere daha ba-

şarmış ve sömürücülerin güdümündeki saldırganların baş hedefi TİP olmuştur.

TİP toplantılarına taşlı sopalı saldırılar, seçim öncesinde TİP mitinglerini basmalar, TİP'lilere her türlü baskı ve terör bu dönemde yoğunlaşmıştır. Bu durumun kamuoyunun dikkatini TİP üzerinde yoğunlaştırırken, her çizgideki ilericiler TİP'i desteklemişlerdir. Saldırılara rağmen mücadeleyle sürdüren parti ve partililer ilericiler kadroların güvenini ve desteğini kazanmışlar, Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış küçük burjuva ilericiler, öğretmenler, memurlar, serbest meslek adamları, avukatlar, doktorlar vb. TİP'i desteklemeye başlamışlardır. Öte yandan bu hükümler doğal olarak TİP'in saflarını sıkılaştırmıştır. Bu dönemde Türkiye İşçi Partisinin ve kişi olarak Genel Başkan Aybar'ın bir ölçüde meşruiyet mücadelesi, demokrasi ve «var olma» mücadelesi verdiğini teslim etmek gerekir. Bu mücadele bir yandan Parti'nin, bir yandan da Türkiye'de sol'un meşruiyetidir ve kitlelere bu oranda mal olması da ilk defa 1964-1966 arasında gerçekleşmiş sayılabilir.

Yine bu dönem TİP'in çeşitli anti-demokratik uygulamalar, kanunlar, olaylar karşısında sesini duyurduğu, protestosunu yükselttiği dönemdir.

Şimdi geriye baktığımızda, 1964-1967 arasında TİP'in küçük burjuva ilericiler çevrelerine seslenmekte ve daha çok onların isteği olan, henüz emekçi kitlelere mal olmamış bulunan bir demokrasi için, TİP'in deyimiyle «Anayasa'nın tamamını uygulamaları için» mücadele etmekte başarılı olduğunu görürüz. Ama işçiyi, yoksul köylüyü, emekçiyi örgütleyebilmiş midir? O demokrasinin ve Anayasanın tam uygulanmasının teminatı olan emekçi kitlelerin örgütlenmesi ve işçi sınıfının siyasal örgütünün oluşması sağlanabilmiş midir? Bu soruların cevabı hayırdır. Ve, bu hayır, gelir bir noktada değişimlenir: 1965'lerde TİP'te artık her şey seçim için, sandık içindir. Böyle olunca da örgütlenme anlayışından, parti içi örgütlenmeye kadar her şey bu çerçevede cereyan eder. Daha sonra örgütlenme anlayışı bölümünde uzun uzun değineceğiz, ancak 1964'de hızlanmış, 1966'lar-

da büsbütün önem kazanan Parti örgütlenmesi konusunda birkaç belgeyi konuşmadan geçmeyelim. 1963'de katıldığı ve 37 binin üstünde oy aldığı mahalli seçimlerden sonra TİP'in örgütlenmesi hızlanmıştır. 1964 sonlarında TİP'in 27 ilde teşkilatı vardı ve bunların 16'sında tüm ilçelerde örgütlenmiştir.

1964 kasımında Aybar örgütlenme çalışmalarını şöyle anlatıyordu: «... İki ayda bütün illerde teşkilat kurulabilir. Önümüzdeki tek engel paradır, arkadaşlar birçok ilde hiç kimseyi tanımadan 3-4 gün de teşkilat kurabildiler. Bunun için kahvelerde oturup halkla konuşmak yetti.» (Yön, sayı 87, 27 Kasım 1964 «TİP lideri Aybar ile bir konuşma») Yine Aybar, TİP Genel Yönetim Kurulu'nun 10 Ocak 1965 günlük toplantısında şöyle diyor: «Halk bir hayli uyanmıştır... Terazinin iki kefesi hemen hemen dengededir. Emek kefesine birkaç gram atmak, bizim kefeyi ağır bastırır.

Önümüzdeki seçimler Türkiye tarihinde bir dönüm noktası olacaktır. Bunu elbet Türkiye İşçi Partisi kazanacak anlamına söylemiyorum. Fakat bu seçimlerde parlamentoya bir avuç milletvekili sokmalıyız. Bu bir avuç emekçi milletvekili Türkiye'nin politik ortamını temelden değiştirecektir... Türkiye İşçi Partisi 1969 seçimlerinde başa güreseydi. Bundan dolayı, önümüzdeki seçimde bir tek oyun bile kaybolmaması için hepimizin, bütün toplumcuların gerçek Atatürkçülerin seferber olmamız gerekiyor...» (Sosyal Adalet, sayı II 1964'e ek broşür) İlerde başka örneklerini göreceğimiz bu örgüt ve seçim anlayışı 1963 sonrasında TİP'in birkaç büyük merkez hariç bir tabela partisi haline hızla örgütlenmesine, yol açmıştır. Kısa bir süre içinde en tanınmadık bilimsel kişilere parti mührünün ve kurucağının emanet edilmesi, bazı yerlerde mahalli ilişkilerden yararlanılarak başka partilerin örneğin ÇKMP'nin tabelasının indirilip TİP tabelasının asılması, sonradan Aybar'ın övüldüğü bir teşkilatlanma anlayışı olmuştur.

1965 Genel seçimlerine kısa bir zaman kala, TİP'in seçimlere girmesini engellemek üzere çeşitli tertipler yapılmaya baş-

lanmıştır. Halil Tunç kanadının bir ih. barına dayanarak Genel Sekreter Rıza Kuas'ın Zonguldak olayları üzerine söylediği iddia edilen bazı sözler üzerine savcılık Partisi hakkında tahkikat açmıştır. Oysa bütün 1964 yılı boyunca, egemen sınıfları fazla ürkütmemek, bırakalım yasa sınırları dışına çıkmayı, yasalar içinde bile öküzlük altından buzağı arayanlara koz vermemek için yapılmadık fedakârlık kalmamıştır. 1964 yılının son günlerinde yurt dışında uluslararası bir toplantıya katıldı. Bu toplantı için çok sert takbih edilen TİP'in tek senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın feda edilmesi, bu aşırı kuşkunun, meşruiyet için her şeyi feda etmeye hazır zihniyetin örneklerinden biridir. Yine de seçimlere doğru giderken TİP her türlü engellemeyle karşılaşmış ama seçimlere katılmayı da başarmıştır.

1963 Seçimleri ve Parlamentarizm

Seçim ve parlamentonun amaç olduğu bu dönemde, 1969'da seçim yoluyla iktidara gelinebileceğine inanılmış mıdır? Bazıları ve bu arada Aybar, gerçekten de inanmıştır buna. 1969'da başa geçiş sözü sadece bir seçim propagandası taktiğinden ibaret değildir. Seçim öncesinde yapılan bazı kapalı salon toplantılarının ve mitinglerin gördüğü ilgi de, Sosyalist Parti kavramını asla benimsemiş olanların, parlamentarizm eğiliminin, umudunu artırmış, bir sapmayı teşvik etmiştir. Eylül 1965'deki büyük Spor Sergi Sarayı toplantısı, Ankara'da Ekim ayında Büyük sinemada yapılan toplantının kalabalığı ve heyecanı, İstanbul'daki 50 bin kişilik seçim mitingi, bu ilgi ve gelişmenin örnekleridir. TİP'ten bağımsız aday Çetin Altan'ın bir yıldız gibi parlamadığı bu ortamda, kitlelerin desteğinden, yazarlık ününden yararlanan Çetin Altan, ilk defa bir tabuyu daha yıkmış ve seçim kampanyası sırasındaki o büyük Taksim mitinginde, «toplumcu» sözünün yerine sosyalist sözünü geçirmiş, «Bu parti sosyalist bir partidir» demiştir. Aynı günlerde TİP'li ve TİP'e yakın bilim adamları, istatistikçiler, iktisatçılar, seçim tahminleri, bilimsel oy oranı hesapları yapmakla meş-

gullerdir. TİP bu heyecan ve bu hava için de 1965 seçimlerinde büyük bir avantajdan milli bakiye sisteminden de yararlanmaktadır. Radyo konuşmalarında, miting meydanlarındaki konuşmalarda ise, ilericilerin oylarını toplayabilecek büyük isimlere ve Aybar gibi Çetin Altan gibi etkili hatiplere sahiptir.

Bu seçimlere 51 ilde katılan TİP adaylarının sayısı 385'dir. Seçim sloganı her ne kadar «Nasırlı eller Meclise» ise de Meclis'e girenler nasırlı eller değil aydınlar olmuştur.

Seçim sonuçları TİP'e 15 milletvekilliği, tüm oyların yüzde 3'ünü ve 276 bin oy kazandırmıştır. Seçimlerde hemen hemen her köyden TİP'e birkaç oy çıkması, 1967 yılında bile o zamanki TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın tarafından başarı olarak yorumlanır. Sargın, 1967'de şöyle demektedir: «Dünya toplumsalcılık hareketleri tarihinde, şartlar ne olursa olsun, katıldığı ilk genel seçimde 15 milletvekili çıkaran bir sosyalist Parti daha yoktur» (Ant, sayı 7, 14 Şubat 1967 sayfa 11) TİP yöneticilerinin sosyalist Parti ve örgüt anlayışını en iyi ortaya koyan bir örnektir bu.

Nasırlı eller meclise sloganına rağmen, Meclis'e giren 15 milletvekilinin tümünün sendikacılardan ve aydınlardan oluşması, o sıralarda bazı eleştirilere neden olmuşsa da, «şüphesiz ki TİP Meclis'e girme fırsatını en iyi şekilde değerlendirmeye mecburdu» gerekçesi, pekkoklarına uygun gelmiş ve kabul edilmiştir. Böylece doğuştan ve ilk gelişme döneminden gelen (sendikacılık) artı (popülizm) eşit (parlamentarizm) denklemi, somut ifadesine 1965 seçimlerinden sonra kavuşmuştur.

1965 seçimleri sonucundan Parti Yönetici kadrosunun büyük bir çoğunluğu Meclis'e girmiştir. Merkez Yürütme Kurulu adeta parlamentoya taşınmıştır. Çetin Altan'ın TİP'ten bağımsız adaylığı, parti içinde ve partili kadrolarda memnuniyetsizlikler yarattıysa da parlamentoya giriş gücünü artırmak için düşünülmüştür. Merkez Yürütme Kurulu üyesi olmayan milletvekilleri bir süre sonra M.Y.K'ya alınmıştır. Nihayet, Muzaffer Karan olayı hatırlanmaya değer, Milli Birlikçi Karan çeşitli parlamento hesaplarıyla partiye alın-

miş ama kısa süre sonra gürültülü bir şekilde istifası partiyeye zararlı olmuştur. Gerici parlamentarizmin bu somut örnekleri uzatılabilir...

TİP yönetici kadrosunun büyük çoğunluğu Meclis çalışmalarına alışmaya çalışırken ve Aybar Meclis'te parlak hitabet örnekleri verirken, bazı partili veya çeşitli nedenlerle parti dışında kalmış parti sempatizanı aydınlar, sosyalistler, birşeylerin aksadığını, birşeylerin yürümediğini ve böyle yürümeyeceğini görmeye başlamışlardır. Nutuklar, seçim başarısı, heyecan... Hepsi güzel, hepsi gerekli, ama işçi sınıfının örgütlenmesi, demokratik mücadele cephesinin kurulması, anti emperyalist mücadelenin hoş bir güzel söz olmaktan çıkması gerekir. Bu nasıl olacak?

İki Cephe Anlayışı İki Çizgi

Daha 1965 ortalarında iyice billurlaşmış olan bir tartışma ve iki farklı görüş, seçimlerin hemen ardından kendini gösterir. Daha sonra sosyalist devrim, millî demokratik devrim kısır strateji tartışmasının da düğümlenecek olan bu iki farklı görüş şöyledir: Daha 1962'lerde, 63'lerde, Yöncülere karşı işçi sınıfının (o zamanki deyişle) «önderliği»ni savunan TİP'çiler, büyük önem kazanmış ve 1965'lerde ilerici, sol kanadın başlıca sorunu haline gelmiş olan anti emperyalist mücadele konusunda, anti emperyalist mücadele ile sosyalist mücadelenin birlikteliği görüşünü savunmaktadır. Böylece 1965'lerin CHP'sinin de anti emperyalist cephede yer alabileceği görüşü kabul edilmemekte ve Yönün sözcülüğünü yaptığı geniş cephe'ye karşı çıkılmaktadır. Yön çizgisi etrafında toplanarlarsa şöyle demektedirler: «Bugünkü mücadele satılmışlarla satılmamışlar arasındadır... Bu sebeple sosyalizm yarımın meselesidir, bugünün meselesi emperyalizmle mücadeledir. Emperyalizmle mücadele de bütün milliyetçilerin mümkün olan en geniş cephede toplanmasını gerektirir. (Yön, sayı 124, 13 Ağustos 1965) TİP'in çeşitli resmî ve yarı resmî ağzları, CHP ile ortak bir cephe kurulabileceğini kesinlikle reddederken, bu tavırlarını sınıfsal temellere bile dayandırmamakta, CHP'ye şiddet.

li muhalefet ederek, CHP'ye gidecek TİP oylarını engellemek taktiğine dayandırmaya çalışmaktadırlar. Yani görüldüğü gibi zaten yanlış bir cephe anlayışından hareket edenler, partinin en önemli sorunu olması gereken cephe politikasını da yine parlamentarizm ve «oy» çerçevesinde ele almaktadır. TİP'in kendi cephe anlayışını Türkiye'nin somut sınıf gerçekliğine dayandırmadığı emperyalizm ve yerli ortakları olgusunu iyi değerlendiremediği, bu yüzden de doğru sözler ve yanlış taktikler uyguladığı bu tartışma üzerinde durmamız, ilerdeki ayrılıklarla, strateji tartışmalarıyla olan yakın ilişkisi yüzündendir. Çok sözü edilen, ancak birtürlü gerçekleştirilemeyen cephe politikası ve taktiği, belki de TİP'in 1965-1966'larda ve şüphesiz ki sonraları en önemli hatalarından ve yanlışlarından biri olmuştur. Anti emperyalist mücadelede işçi sınıfının öncülüğünün fiili olduğu kadar örgütsel olduğu, o örgütün gerçek bir işçi sınıfı partisi özellikleri taşıması gerektiği unutulmuş, bu konudaki yanlış hem TİP'in anti emperyalist mücadeleyi sadece lâfta bırakmasına, hem hareketlerin ve kitlelerin gerisinde kalmasına, hem de kapandığı tarihe kadar süren hastalıklarından biri olan dar cepheci sekterliğe yol açmıştır. Aybar'ın Meclis'te ve meydanlarda yaptığı etkili anti emperyalist konuşmalar, Boran'ın ve diğer TİP ideologlarının doğru çözümlere dayanan yazıları, TİP'i anti emperyalist mücadelede eylemsiz kalmaktan alakoyamamıştır. Bu pasifizmin en belirgin örneklerinden biri Temmuz 1966'da Genel Başkan'ın resmen başlattığı *Amerikalılara karşı pasif direnme kampanyası*dır. Amerikalı gittikçe daralan bir kin ve nefret çemberi içine alınacaktır. Sonraları bu pasif direnme konusu, TİP'in eylem anlayışının somut bir örneği olarak eleştiri, hatta bazılarınca alay konusu olmuş, TİP'in anti emperyalist eylem kampanyası «Amerikalı görünce arkamızı dönme kampanyası» olarak karikatürize edilmiştir.

TİP Tartışmaları

Seçimlerin ilk heyecanı geçince, o dönemin bugüne göre oldukça geri sayılabilecek bilim ve teori düzeyinde yapılan tar-

tışmalar, içerdikleri tüm yanlışlarla birlikte, TİP'e içerden ve dışardan muhalefeti kaçınılmaz hale sokmuştur.

TİP tartışmalarını Yön'de, Haziran 1966'da, ilk kez Doğan Avcıoğlu başlatmıştır. Yön'ün 168. sayısında yer alan «TİP'e dair» başlıklı yazısında Avcıoğlu güç şartlar altında şerefli bir görev yapan ve üzerinde titrenmesi gereken TİP'in eleştirilmez olmadığını savunmuş ve en önemli sayılabilecek şu noktalara değinmiştir: Sosyalist mücadelenin uzun vadeli bir iş olduğu anlaşılmaktadır. 1969'da başa geçişme iddiaları gerçekçi değildir. TİP programı Türkiye gerçekliğini hesaba katmayan bir «çeviri»den ibarettir. İşçi sınıfının öncülüğü yanlış bir yorumla uyuşmazlığa dönüşmüş, ünlü 53. madde, sendikacılara imtiyaz tanınmasına yol açmış, gençlik ihmal edilmiş, yönetici kadro klikleşmeğe başlamış ve en önemlisi anti emperyalist mücadeleyi sözde bir numaralı mesele sayarken sosyalist mücadele şiarını atarak güçlerin dağılmasına sebep olmuştur. Avcıoğlu'nun TİP eleştirisi kabaca budur ve TİP üzerine bir tartışmayı açtığını da yazısının sonuna eklemiştir.

Bu tartışma, örgüt bilincine varmaya yeni başlayan sosyalist kadrolar, TİP'li aydınlar ve TİP yöneticileri tarafından büyük bir tepkiyle karşılanırken TİP içinde belirleme başlamış, ve o zamanlar Yön'ün görüşlerine yakınlıkları ile dikkati çeken bir muhalefet tarafından hararetle benimsenmiştir. Tartışmaya ilk cevap TİP Ankara İl Gençlik Kolu Başkanı Atilla Sarp'dan gelmiştir. Partiyi savunan bu cevapta, TİP bir takım sorumsuz kişilerin, yüz de bilmem kaçlık sözde sosyalistlerin üzerinde fikir yürüteceği, tenkit edeceği bir örgüt değildir» denmektedir. (Yön, sayı 170) o zamanlar TİP'e hatalarıyla sevaplarıyla böyle güçlü şekilde sahip çıkan, örgütü böylesine savunan ve yüceleştiren bunca inanmış kadronun, bunca genç sosyalistin sonradan nasıl TİP dışına çıktıklarını ilerde göreceğiz.

Yön'de başlatılan TİP tartışması, sosyalist ortamı karıştırmış, hareketlendirmiş, bir çok eleştiri ve huzursuzluğu belki tabii gelişmesinden biraz daha önce su yüzüne çıkarmıştır. Tartışmaya katılan

ların bazı genel eleştirileri yanında, 1965'lerde büyük ölçüde TİP'te ve Aybar çizgisi etrafında toparlanmış görünen sosyalist birikimin ayrı kamplara bölüneceği gerçeği de ortaya çıkmıştır. TİP'in İkinci büyük kongresine 4 ay kala açılan bu tartışmanın amacının Kongrede belli bir muhalefeti güçlendirmek olduğu da ortadadır. Bu muhalefet, sonraları «Milli Demokratik Devrimci kanat» olarak anılacaktır.

Demokratik merkezizetçilik ilkesinin hiçbir şekilde işlemediği, yönetimin adeta bir şeffik sistemi halinde Aybar'da, yani tek kişide toplandığı Partide, bu tartışma ilk ciddi çalkantıyı yaratmıştır. Yine Türkiye solunu bir kayıkçı dövuşü içinde oyalayan, temel sorun olan örgütlenme, örgüt sorununu bir yana bırakıp, bilim ve teori eksikliğinin de katkıda bulunduğu kısır bir tartışmayla yozlaştıran demokratik devrim sosyalist devrim tartışması bu noktadan hareketle çıkmıştır. Sonraları, pek çok kişi TİP'e yönelttiği eleştirileri veya sezip de adını koyamadığı hataları millî demokratik devrim muhalefeti ve stratejisi şeklinde somutlamıştır. Bu arada her iki tarafın da unuttuğu, yozlaştırdığı, yanına uğramadığı temel sorun, kilit nokta, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin sosyalizmin biliminin ışığında örgütlenmesidir. Sonuna kadar da unutulana da bu görev olmuştur. Parti olduğu için, bu unutulmuş TİP'in günah payı şüphesiz ki daha büyüktür.

1966 yılının Ekim ve Kasım aylarında yapılan İstanbul ve Ankara il kongrelerinde, Aybar'ın ve Genel Merkez yöneticilerinin hırçınlaştıkları hemen farkedilmiştir. Küçük burjuva aydınlarına sert şekilde çatan Aybar, partiyi içerden çökertmek isteyen en büyük tehlikeyi «eski tüfekler» olarak göstermiştir. Bir süreden beri TİP'in gidişinden, Aybar'ın kişisel yönetiminden, sosyalizmin bilimine aykırı «orjinal ve Türkiye'ye özgü sosyalizm» görüşlerinden, yetersiz örgütlenmeden huzursuz olan ve çoğunu Parti içinde çalışma imkanı bulunmayan eski sosyalistlerle TİP'cilerin arasından sonra bariz şekilde açılır. Aybar'a ilk cevap, TİP'in kuruluş ve gelişme dönemlerinde partiyi desteklemiş, yardımcı olmuş Erdoğan Başar'dan gelmiştir. Başar,

11 Kasım 1966 tarihli Yön'deki «Yeter artık» başlıklı yazısında Aybar'ı muhbirlikle suçlamakta, TİP yöneticilerinin, «AP iktidarına sığınma politikasının ve oportünizminin sorumluluğunun esas itibarıyla Aybar'da olduğunu» söylemekte ve Aybar'ın muhalefeti susturmak istediğini, hatta TİP İkinci Büyük kongresinin Malatya'da yapılmasının da bu amaçla olduğunu bildirmektedir.

Malatya Kongresi

Gerçekten de Kongrenin beklediği gibi Ankara'da değil de Malatya'da yapılmış olması bir yandan Aybar ve Genel Merkez'in güç kazanmak için yaslanmaya çalıştığı Doğu'lu delegelere bir taviz, öte yandan da İstanbul, Ankara-İzmir gibi bazı illerden gelecek ve muhalefeti güçlendirebilecek, Genel Merkezin durumunu sarsacak delegelerin kongreye katılmalarının mümkün olduğunca engellenmesi tedbiridir.

TİP'in tarihindeki dönüm noktalarından biri olan Malatya Kongresi, yani İkinci Büyük Kongre, böyle bir ortamda yapılmıştır. Kongre, Aybar'ın yetkilerinin kısmen kısıtlanmasına, Genel Yönetim Kurulu'nun gerçekten en üst organ haline getirilmesine karşı olan ve Merkez yürütmenin yetkilerinin en ufak bir şekilde kısıtlanmasına imkân tanımak istemeyen Merkezilerin baskısı altında geçmiş, Genel Merkez ve Parti'ye bağlılıkları tartışma götürmeyecek bir tüzük tadil komisyonunun raporu dahi, özellikle Behice Boran'ın gayretleri ve mücadelesiyle ve «cehenneme giden yol da iyi niyetlerle doludur» sözüyle reddedilmiştir. Daha sonra M.D.D.'ci kanadı oluşturacak ve bir süre sonra partiden ihrac edilecek muhalefetin, özellikle Vahap Erdoğan, Sevinç Özgüner, vb. nin ağzından dile getirilmeye çalışılan ve Kongre başkanının pek de fırsat vermediği görüşleri yanında, çeşitli delegeler, parlamentarizme, pasifizme, yanlış örgütlenme anlayışına sosyalist eğitim noksanlığına, sendikacıları işçilerin ve diğer üyelerin üstünde sayan tüzük hükümlerine ilişkin eleştirilerde bulunmuşlardır. Eleştiriye demok-

ratik merkezizetçilik ilkesinin merkezizetçilik yanı adına «ihanet» sayan genel merkeziler, kongreyi sendikacılara ve Doğu delegelerine dayanarak almışlardır. Malatya Kongresi ve sonuçları bir kaç bakımdan önem taşır ve Parti'nin daha sonraki gelişmelerini belirler. Malatya Kongresinde,

— Strateji tartışmaları ve Milli Demokratik Devrim stratejisi muhalefetin sesi haline gelmiş ve soyut strateji tartışmaları dönemi açılmıştır.

— TİP'in programıyla ve yapısıyla da çatışan sosyalist devrim strateji ve kavramının, muhtevası, taktik momentleri hiç hesaba katılmadan, parti içi ve parti dışı sol muhalefete karşı bir çeşit ayırım çizgisi ve kalkan haline getirilmesinin ilk belirtileri bu kongrede görülür.

— Strateji tartışmaları öncel sorun olan örgütlenmeyi, partinin örgütlenme hatlarını bir yana bıraktırmış, örgütlenme ve işçi sınıfının unutulduğu bir ortamda aydınlar arası bir kayıkcı dövuşü haline gelerek, Türkiye sosyalizmini yıllar yılı hedefinden saptırmıştır.

— Teorik yetersizlik pratikteki pasifizmle birleşince strateji tartışmalarına ı sık tutacak tüm doğrular unutulmuş, asgari program, azami program, demokratik devrimde işçi sınıfı öncülüğü, demokratik devrimle sosyalizme geçiş arasında aşılmaz duvarlar olmadığı, sorunun temelde bir cep he sorunu olduğu, kuyrukçuluk olmadığı, gibi gerçekler bir yana bırakılmıştır.

— Aybar ve Behice Boran, Sadun A. ren, Nihat Sargın'ların da dahil olduğu Genel Merkeziler, demokratik merkezizetçiliği nasıl yanlış anlayıp yanlış uygulamaya niyetli olduklarını göstermişlerdir. Demokrasi yanı işlemeyen demokratik merkezilikten kala kala tartışmasızlık, eleştirisizlik kalmıştır. Ve Malatya kongresinde bu durumu şiddetle savunan Behice Boran, sonradan Aybar'a karşı mücadele ederken en çok bu noktadan yakınmıştır. Sosyalist Parti örgütlenmesi modeline uymayan, yaygın bir kitle partisi, yer yer de bir tabela partisi olan TİP'te «demokratik merkezizetçilik» ve benzeri işçi sınıfı partisi ilkelerinin nasıl merkez istibdatı aracı olabileceği ve nasıl şeflik partisi eğilimlerini güçlendireceği görülmüştür.

— Sıkıntılar, huzursuzluklar su yüzüne çıkmış ve TİP'in artık iç ve dış muhalefetle karşı karşıya kalacağı anlaşılmıştır.

Malatya Kongresi yöneticilere bir uyarı olmaktan çok, kendi kabuklarına daha fazla çekilmeleri, parlamentarizm, pasifizm, sekterlik, yanlış örgütlenme modeli gibi temel eleştiri konularında bu yanlış eğilimleri ve sapmaları ciddi bir özeleştiri-den sonra yenmek yerine bu hatalara daha fazla gömülmeleri sonucunu doğurmuştur.

Bu dönemde TİP genel merkezi, parlamento çalışmaları ön planda tutularak ve sosyalist hareketin kalbinin işçi sınıfının en yoğun olduğu, küçük burjuvazinin (gençlik gibi) en hareketli kesimlerinin bu bulunduğu ve işçiyle ilişkiler kurmaya başladığı İstanbul'dan Ankara'ya nakledilmiştir. Bu önemsiz görünen olay bile Partiyi bir aydınlar kulübü halinde görme eğilimlerinin ve parlamentoya gömülmenin belki de su yüzüne pek çıkmayan yansımasıdır.

İşçi sınıfı ve emekçi kitleler nasıl örgütlenir, sosyalizmin bilimi nasıl hayata geçirilir soruları üzerinde düşünüp tartışmak yerine soyut (ve çoğunluğu kafasında karanlık kavramlardan ibaret) bir strateji tartışmasının geçirildiği bu dönemde, 1966 yılında Dr. Hikmet Kıvılcımlı TİP'in gidecek böyle Partiye dönüşebileceğini düşünüyor ve dikkatleri somut sorunlara, örgütlenme, İşçi sınıfı partisi sorunlarına çevirmeye çalışıyordu. Uyarmak İçin Uyanmalı Uyanmak için Uyarmalı adlı yazı dizisi önce bir yerel dergide çıktı, sonra broşür haline getirildi. Bu broşürün ve eleştirinin önemi, ilerde tek tek değineceğimiz doğuştan gelen ve sonra kazanılan hastalıklara ve bunların tedavi yollarına o zamandan hemen hemen büyük çoğunluğuyla değinmiş olmasıdır. Oysa bu gerçekleri ne TİP yöneticileri, ne de MDD'ci muhalefet bütün açıklığıyla görememişler, görmek istememişlerdi. 1966'dan sonra da yöneticiler hatalarda ısrar ederken, muhalefet bu hataların düzeltilmesi için çalışmak değil örgütü yıkmak ve yerine fraksiyonlar gi-

derek de grupçuklar geçirmek yolunu tuttu.

TİP'te ve Türkiye sosyalist hareketin de 1966'larda iyice ortaya çıkan çalkantı, sadece sübjektif nedenlerin ürünü müydü? Şu soruya «hayır» cevabını vermek gerekir. Şüphesiz ki aydınların sosyalizmin bilimiyle daha fazla tanışmaları; hızla Türkiye'ye çevrilen sosyalizmin klasikleri, ustaların kitaplarını okuyan yeni bir kuşağın yetişmeye başlaması, kitaplardan ezberciliğin yaygınlaşması, ama bunun yanında sosyalizmin «ırgatlar, marabalar» edebiyatından farklı birşey olduğunun daha geniş kadrolar tarafından anlaşılması; ilk seçim heyecanı geçince, aradaki kısmi seçimlerde alınan sonuçlara da bakınca sırf parlamentarizmin yetersizliğinin ortaya çıkışı ve ilk hayal kırıklıkları, bir süre susmuş ve beklemiş olan eski sosyalistlerin muhalefeti, Aybar'ın ve o zamanlar onunla hiç bir görüş ayrılıkları olduğunu belirtmeyen yönetici kadronun gittikçe dozunu artıran «Türkiye'ye özgürlük», «Hareketin geçimini inkâr», «orjinal teori arama» ve «dünya emekçi hareketini bir kaleme silme» eğilimleri; Türkiye'de genel olarak parlamentarizmden ümitlerin kesilmeye başladığı ve küçük burjuva radikalizminin güç kazandığı bir dönem yaşanmakta olması, işin sübjektif faktörleridir. Ama, Türkiye'nin ekonomik yapısının 1966'larda vardığı aşama, tekelci sermayenin birkaç yılda hızla gelişmesi, uluslararası finans kapitalle ortaklıklarını pekiştirmesi, işçi sınıfının sayıca ve hiç değilse ekonomik bilinç kazanma yönündeki gelişmesi mutlaka hesaba katılmamalıdır. Bu gelişmenin siyasal bilince varamadığı, işçi sınıfının harekete geçerken sahip çıkıp el koyamadığı bu dönemde, küçük burjuva unsurların ağırlığı, M. D.D. muhalefetinin gittikçe kuyrukçuluğa kayması, işçi sınıfının öncülüğünün unutulması veya sadece sözde bırakılıp pratiğe geçirilememesi yine dönemin somut koşullarının bir yansıması olarak görülebilir.

MALATYA KONGRESİNDEN ÜÇÜNCÜ BÜYÜK KONGREYE

Paylaşılan Hatalar

1966 sonlarında, Malatya Kongresine doğru gelişen bir eğilim, Kongreden hemen sonra yaygınlaştı. Aybar'ın, daha 1962'lerde ortada olan, aslında hiç de yeni olmayan «Türkiye'ye özgü sosyalizm», «Türkiye sosyalizmi» görüşlerine teorik temel, Asya Tipi Üretim Tarzı tartışmaları ve çalışmalarıyla geliştirilmeye başlandı. 1964-1965'lerde, TİP yöneticilerinin sık sık kullandıkları «Türkiye sosyalizmi», «Türkiye'ye özgü sosyalizm», «bağımsız sosyalizm» ve ya aynı anlama çıkan sözlerin sadece bir meşruiyet kazanma çabasından, egemen çevrelerden gelebilecek tahrik ve tertipleri önleme çabasından çok daha derin kökleri olduğu anlaşıldı. Başta Aybar olmak üzere, TİP yönetici kadrosu, biraz da muhalefetin başlattığı strateji tartışmalarında «yaya kalmamak» için bir sosyalizm modeli, kendilerini oyla iktidara getirebilecek, «dünyada ilk defa» denenecek bir model ve bu modele teorik kılıf peşindeydiler. İşte bu arada Aybar, Asya tipi üretim tarzını keşfetti ve ona sarıldı. Sonraları Osmanlıca'ya, hatta bazıları için devlet i. dealizasyonu'yla faşizme kadar varan, dar bir yazar aydın grubun, Wittfogel'in marksizm yerine «sulama tesisleri determinizmi» teorisini geçiren «Doğu despotizmi» kitabından kaynaklanan ve Marx'ın bitmemiş, mükemmelleştirilmemiş Asya Tipi üretim tarzı görüşünden esinlenen «Asya Tipi» teorisi bunun için biçilmiş kaftan sayıldı. Doçent Sencer Divitçioğlu'nun «Asya Tipi üretim tarzı» broşürü, (sonradan da kitabı) bu akımın ve arayışın sonucuuydu. Divitçioğlu'nun, Malatya Kongresinden hemen önce Parti'ye girdiğinin müjdelenmesi üzerine, Aybar'ın bir süreden beri, Parti karar organlarına danışıp görüşmeksiz yazı ve konuşmalarında ortaya attığı «ceberrut devlet», «halk-devlet çelişkisi» 1950 seçimlerinin bir halk devrimi olduğu gibi görüşlerin kaynağı anlaşıldı. Bu sırada artık oldukça bilirlaşmaya ve daha çok Parti dışında gruplaşmaya başlayan M. D.D.'ci kanadın, ise, «Asya tipi»ne karşı

çıkılmak üzere, Türkiye'de feodalitenin varlığını Türkiye'nin feodal bir ülke olduğunu ispat etmeye çalışan araştırmaları ve yazıları hatırlanmaya değer. Strateji tartışmalarının kısırlığı ve teori noksanlığı, bir yandan da, Türkiye orijinalitesi olarak asla somut gerçeği hesaba katmayan ve karışık tahlillerle yetinen, saptırılan bir «Asya tipi üretim biçimi ve buna göre biçimlenen sınıf» teorisi oluştururken ve özellikle Aybar bu teoriye sahip çıkmaya çalışırken; öte yanda yine somut durumla, Türkiye'nin ya pısıyla hiç ilgisi olmayan ve sınıf gerçeğini bir yana bırakan klasik kitap kalıpları M.D.D.'cilik adına geliştirildi.

Aslında «Asya tipi» üretim tarzı'nı savunan Aybar ve bir kısım TİP'lilerle, millî demokratik devrimciler arasında çok önemli bir çakışma noktası vardı. Her ikisi de bürokrasinin önemini ve ağırlığını abartıyorlardı. Aybar'da ve daha sonra TİP'te bu tavır kesin bir bürokrasi düşmanlığına, hatta Aybarcılarda sınıfları unutup, soyut ve saptırıcı bir halk-devlet çelişkisi kavramına götürdü. MDD'ciler ise bürokrasiyi yine sınıflardan soyutlayıp, Türkiye gerçeğini yanlış değerlendirip kuyrukçuluğa vardılar.

1967 yılı, tartışmaların hem hız kazandığı hem de büsbütün kör dövuşüne döndüğü dönemin başlangıcıdır. Türkiye'nin sınıf gerçeği, emperyalizmin bir dış olgu olmadığı, Türkiye tekeli sermayesinin, finans kapitalin, emperyalizmle ortaklık bağları, her iki tarafın da kullandığı ve yaygınlaşmış olan deyimle, «kompardör burjuvazi»nin çoktan, basit acenta, yani kompador olmaksızın çıkıp emperyalizmin ortağı durumuna geldiği unutuluyordu.

MDD kanadı emperyalizmi sadece bir dış olgu sayıp emperyalizmin yerli ortaklarını ve onlara karşı verilecek mücadeleyi küçümserken; bu yüzden de, anti-emperyalist mücadeleyi anti-tekeli mücadelelerinden ayırırken; TİP kanadı, emperyalizmi küçümseme, anti-emperyalist mücadelenin anti-tekeli mücadeleyle birlikte yürüyeceğini görememe ve cephe politikasını reddetme yanlısına düşüyordu. Öte yandan devrimin «demokratik» olmasının mutlaka feo-

daliteye karşı (anti-feodal) olması demek değil, aynı zamanda özünde anti-demokratik olan tekelciliğe ve tüm sömürücü ortaklarına karşı olması demek olduğu da unutuluyordu. Bu yüzden MDD'ciler, Türkiye'nin feodal bir yapıda olduğunu, feodalitenin egemenliğini vurgulamaya çalışırlarken, Parti kanadı burjuva demokratik devrimin çoktan gerçekleştiğini, feodalitenin dağılıp, kapitalist üretim biçiminin egemen olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Kavram kargaşası hızla artıyor, ezbere laflar somut tahlillerin yerini alıyordu.

Kısır tartışmaların, yanlış sınıf tahlillerinin, yanlış anlaşılmalı kavramların, bilim ve teori eksikliğinin sosyalist hareketi sardığı dönem oldu bu.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, Aybar'ın «orijinal» teoriler ve açıklamalar peşinde koşarken; ve konuşmaları, demeçleri, yazıları Partiyi bağlayan Aybar'ın ağzından «ceberrut devlet», «devlet halk çelişkisi», «Asya tipi despotik toplum» vb. gibi sözler düşmezken, yine aynı dönemde rastlayan yazı ve konuşmalarında örneğin Behice Boran'ın bu kavramlara ve geliştirilmek istenen teoriye katılmadığı; yazı ve sözlerinde, klasik feodal, toplum, kapitalist toplum ve benzeri kategorileri kullanıp, Türkiye çözümlerini Aybar'la hiç uyuşmayan bir şekilde bu klasik şemalar üzerine temellendirdiğidir. Böyle bir durumun partide daha o zamanlardan sorun haline gelmemesi son derece dikkate değer ve partide bir politik-ideolojik merkez olmadığını açıkça gösterir. Öte yandan, yine Aybar'ın bu orijinal teori arayışlarına karşı çıkmayan, hatta 1962-1963'lerde yöndeki yazılarında «güler yüzlü sosyalizm»in savunulmasının en açık örneklerini veren bir Sadun Aren'in daha sonra «Aybar saptı» diyerek muhalefetin başını çekmesi dikkat çekicidir.

13 Şubat 1967'de, TİP yedinci yılına girerken 52 il ve 250 ilçe merkezinde teşkilatlanmış bir partidir. Meclis'te grubu, Senato'da bir senötürü vardır. Eski sosyalistlere kapılarını her anlamda kapamış ise de, Üniversite öğretim üyelerinden, adli ünlü yazarlardan, sanatçılardan, aydınlardan yana sıkıntıda değildir. Türkiye İşçi Partisinde eksik olan işçidir, işçi mi-

litandır, işçi sınıfı aydınıdır. Teorisyenleri, bilim adamları vardır ama teori eksiktir. Bilime dayanarak ve somut durumdan hareket edilerek geliştirilecek sınıf tahlillerinin yerini, ya M.D.D. teziyle mücadele etmek, ya da parlamentarizme kılıf hazırlamak üzere geliştirilen «teori»ler, aslında kavram kargaşası almıştır.

1967 başında TİP'in Merkez Yürütme Kurulu şu üyelerden meydana gelmektedir: Mehmet Ali Aybar'ın başkanlığında, Nihat Sargın ve Rıza Kuas Genel Sekreterdir. Diğer Merkez Yürütme Kurulu üyeleri ise Sadun Aren, Behice Boran, Şaban Yıldız, Rahmi Eşsizhan, İbrahim Çetkin, Minnetullah Haydaroğlu, Kemal Nebioğlu, Burhan Cahit Ünal, Tarık Ziya Ekinci ve Şaban Erik'tir.

Doğuştan gelen sendikalizm ve popülizm, Malatya kongresinden sonra Partide kendini, bir yandan sendikacılara daha çok yaslanmak, öte yandan da Doğuya dayanmak şeklinde göstermiştir. Parti bir türlü işçi sınıfı temeline oturmuyunca, işçiye karşı köylüye ağırlık tamma, Aybar'ın ünlü «herkesden fazla horlanan köylü» edebiyatı kol gezmeye başlamıştır.

Kongre sonrasında, Malatya Kongresinde ve Büyük Kongre öncesinde yapılan il kongrelerinde muhalefette görünenlerin tasfiye edilmeleri eğilimleri ortaya çıkar. TİP yöneticileri tarafından sadece Parti dışında kalmış veya bırakılmış bir kısım eski sosyalistin kışkırtmaları gibi yüzeyden bir nedene bağlanmak istenen muhalefet, Aybar'ın ve diğerlerinin sosyalizmin geleceğine, eski sosyalistlere, geçmişe karşı daha saldırgan bir tutum içine girmelerini ve «herşey bizden başlıyor» yanılığının kökleşmesini birlikte getirir. Bir kısım üyeler «Parti içinde dayanışmayı bozacak şekilde parti organlarında gizli ve maksatlı faaliyetleri sabit olduğu» veya «şahısların ısrarlı şekilde uğraştıkları» gerekçesiyle bu sırada haysiyet divanlarına verilir.

Strateji Tartışmaları Yoğunlaşıyor

Strateji tartışmalarının alıp yürüdüğü bu dönemde, M.D.D.stratejisini savu-

nanlar, «Asker.sivil.aydın zümre» kuyruk çuluğu yapanların bir kısmı Genel Merkez' in tutumundan memnun olmayanlar, bazı tasfiyeye uğrayanlar veya parlamentarizmin popülizmin tuzacağına nasıl gitgide da ha fazla düşüldüğünü görenler, Kasım 1967'de ilk sayısı çıkan Türk solu etrafında kadrolaşmaya başladılar. Yine de o sıralarda, sosyalistler arasında güçlenmeye başlayan örgüt bilinciyle, içindeki ve çevresindeki bütün eleştirilere, huzursuzluklara, soru işaretlerine rağmen; TİP, sosyalist birikimin, yeni yetişen kadroların önemli bir kısmını, bağrında toplama ya devam etmektedir, Bir kısım partililer, en son çöküş ve bölünme dönemlerine kadar, ne bahasına olursa olsun partiyi kurma amacıyla Parti için mücadele etmişlerdir.

1968 Seçim Yenilgisi

1968 Haziran'ında yapılacak Kısmi Senato ve milletvekili seçimleriyle mahalli seçime TİP bu durumda ve bu ortamda geldi. 1967 ortalarında, CHP'de ortanın solu ekibi, Ecevit'in liderliğinde yönetime gelmişti. Aynı yıl Ecevit, CHP ile TİP çizgilerinin farklılığını göstererek TİP'e açıkça cephe aldı. Bu durum TİP çevrelerinde, CHP ile de geniş cephe öneren bir kısım M.D.D.'ci muhalefeti çürütür görünüşü için, öte yandan da yaklaşan seçimlerde orta sol CHP'ye kayabileceği hesaplanan bir kısım oyların toplanabileceği sanıldığı için adeta memnurlukla karşılandı. Seçimler yaklaşırken, TİP yöneticilerinin seçim ve parlamento sorunu etrafında yoğunlaşmaları tek umudun oylara bağlanması eğilimi, M.D.D.'ci muhalefetin «seçim sonuçlarının kayasına çarparak» yenilecekleri umudu belirginleştirdi. Durmak dinlenmek bilmeden yapılan yüzde hesapları, yüzde kaç buçuk oy kazanılabileceği istatistikleri, TİP bilim kurulu ve TİP'li iyi niyetli partilileri bu dönem en fazla uğraştıran işlerden oldu.

1968 Nisan'ında Aybar halâ 1969'da başa gürüşüleceğine inanıyordu. Belki daha kötümser olanlar «69'da olmaz ama 73-75'de tamam» diye düşünebilirlerdi ama, 1968

seçimlerinin bir ilerleme, bir büyük ve gösterişli başarı olacağı konusunda pek fazla şüpheye düşen yoktu. 7 Mart 1968'de yapılan Trabzon il kongresinde Aybar, «TİP iktidara yürüyor» diyor ve şunları söylüyordu: «Anayasa çizgisinin boyuna gerisine düşen Demirel hükümetinin de. demokrasi kılıf giydirme çabası ve Partimize karşı giriştiği tahrik ve tertiplere rağmen, Türkiye İŞÇİ Partisi adım adım iktidara yürüyor. Haziran seçimleri büyük seçimlerin bir genel provası olacak ve hal ka horlanmaktan, aldatılmaktan, sömürülmekten kurtulmanın yolunu gösteren partimiz, 1969'da başa gürüşecektir. (TİP haberleri, sayı 12, Nisan 1968)

Seçim propagandalarının, TİP'in seçim kampanyasının başarısız olduğu söylemez. Kullanılan sloganlar, bildirilerin ajitasyon dozu etkilidir. Gerek radyoda, gerek miting meydanlarında TİP' hem hitabet yeteneği hem de kitlelerde tanınma bilinme, etki yaratma bakımından yabancılara atılamayacak kişilerden yararlanmıştı. Aybar dışında Yaşar Kemal, Çetin Altan, Sadun Aren, Behice Boran bunlardan bazılarıdır. Öte yandan Forum, Ant, TİP haberleri gibi oldukça yaygın tirajlı dergiler ve Çetin Altan'ın yazdığı, Akşam gibi günlük ve o sıralarda kendi satış rekorlarını 180 bin civarında rakkamlarla kırmakta olan bir gazete, seçim propagandalarında etkili olmuşlardır. Sosyalistler, hatta büyük ölçüde TİP'e muhalefet edenler bile, oldukça firesiz sandık başına gitmişlerdir.

Seçim sonuçları, Aybar ve çevresi, gerek kendilerine gerek partillere ne derece moral vermeye çalışırlarsa çalışsınlar, başarısızlık ve parlamento içine hapsolmenin, parlamentarizm sapmasının sonuçlarının tartışmasız belgesidir.

TİP'i özellikle de Aybar'ı destekleyen Forum'un seçimlerin sonrasındaki ilk sayısının kapağında «Hepsinin oyu düştü, yalnız TİP'in oyu ARTTI» yazısı vardır. İçerdeyse, Aybar'ın yüzde hesaplarıyla dolu bir demeç yer almaktadır. TİP Haberlerinin başyazısının başlığı «Oyunu artıran tek parti: TİP»tir. Aynı sayıda yer alan Merkez Yürütme Kurulu Raporu'nda, yine aynı yüzde hesapları yapılmakta, Aybar'ın seçimlerden sonraki Genel Yönetim

Kurulu'nu açış konuşmasından da seçimlerden başarıyla çıktığı bildirilmektedir. Ancak Aybar'ın bu konuşmasındaki tondan bir ölçüde hayal kırıklığına uğramış olduğunu sezmemek de kabildir. «Seçim sonuçları memnuniyet vericidir. Fakat 1969'da daha kesin sonuçlar almak zorundayız. Bu seçimler bir takım zaaflarımızı da ortaya koymuştur.» (29 Haziran 1968 tarihli Genel Yönetim Kurulu toplantısında Aybar'ın konuşması. TİP Haberleri sayı 16) Aybar'ın şikâyetleri malî imkânsızlıklar, daha etkili bir bağış kampanyasının açılmaması, her sandık başına gözlemci konulmaması, bu yüzden oy kaybı, oylar daha çok köyden geldiğine göre köylere gereği kadar gidilmemiş olmasıdır. Bu arada TİP Haberleri, 1965 seçimleriyle 1968 ara seçimlerinin sonuçlarını karşılaştıran tabloları da ek olarak vermektedir. Seçim sonuçları üzerine hemen herkes, hele bu işin uzmanları kaleme kağıda sarılıp o oranı hesaplarına dalarlar. Ele güne karşı ne gösterilirse gösterilsin, istatistikler, bu işin uzmanlarının pek iyi bildiği şekilde, istenilen yönde ne kadar zorlanırsa zorlansın, sonuçlar hiç de iç açıcı değildir. ANT dergisi «Türkiye sol'a açılıyor» demekte, Aybar'ın basına verdiği, «Seçimlerde ilerleyen tek Parti TİP'tir» demesine sayfalarında yer ayırmaktadır. Ama meseleye o açıdan bakanlarla aynı açığa yerleşilse ve sosyalist örgütlenme sorunu bir an için bir oy hesabına indirgense bile, 1968 kısmi seçimlerinin somut rakamları TİP'in aldığı oyların beklenenin altına düştüğünü göstermiştir. Kısmi seçimlere katıldığı 28 ilden TİP'in aldığı oy toplamı 219,860'tır. 1965 yılında bu 28 ilde 155,191 oy aldığı düşünülünce gerçekten de görünüşte bir ilerleme vardır. TİP'in yüzde 3.33 olan oy oranı yüzde 5.17'e de çıkmıştır. Ama yine de TİP seçimlere katılan 6 parti arasında beşincidir ve üçüncü parti olma beklentisi doğru çıkmamıştır. Öte yandan hiç hatırlanmak istenmeyen mahalli seçim sonuçları tam bir düşüştür. Bu sonuçlardan fazla söz etmemek yoluna gidilmiştir. Ayrıca da büyük bir oy patlaması beklenirken, karınca adımlarıyla yürünmüştür ve ilk defa Genel Merkez içinden bile bazı kişiler, bu gidişle ancak 2000 yılının sonunda iktidara geline

bileceğini (o da başka hiçbir olay için içine karışmazsa) düşünmeye başlamışlardır.

1968 yazında, sosyal olaylar, TİP'in o zamana kadar bir ölçüde gözden saklanabilmiş hatalarını, doğuştan sakatlıklarını, zayıf noktalarını gözler önüne sermek, gerçekleri ortaya çıkarmak için adeta el birliği etmişlerdir. Seçim sonuçları dışı karşı bir başarı gibi gösterilip, Başarısızlık parti içinde ve parti yayın organlarında, Anayasa'nın çiğnenmesi, malî imkânsızlık, baskılar, sandık görevlisi bulunamaması gibi nedenlere bağlanmaya çalışılırken ve soru işaretleri en «mutî», en saygılı ve disiplinli kafalarda bile belirmeye başlamışken, gençlik olayları patlak vermiştir.

1968 yılında küçük burjuva katlardaki huzursuzluklar, ekonomik sıkıntılar, seçimlere ilgisizlik ve parlamento güvenisizlik artmıştır. İçinde en geri üretim ilişkilerini de barındıran bir toplum düzeninin çeşitli kurumlarının bu arada Üniversitelerin, kitlelerin hareketlenmesinin ve taleplerinin çok gerisinde kalışı; Avrupa'da gençlik hareketleriyle başlayan, Fransa'da bir devrimin eşğine gelindiğini sandırabilecek boyutlara ulaşan toplumsal bunalımın Türkiye'ye yansmasıyla, kendisini öğrenci hareketleri şeklinde göstermiştir. 1968 Haziran Üniversite olayları, Boykot ve işgal eylemleri kısa zamanda kazandığı boyutlarla pek çok çevreyi şaşırtmıştır. Türkiye ve benzeri ülkelerde gençliğin özel konumu, dinamizmi ve ilerici yapısı kendini ortaya koymuştur. Hemen hiç sektirmeden iç ve dış olaylar konusunda uzun yorumlar yapan, bu uzun yorumlarla Merkez Yürütme toplantısından ve Genel Yönetim toplantısından önce tekrarlayan ve basına yansıtan Aybar ve TİP yöneticileri de aslında «şaşıranlar» arasındadırlar. 68 haziranındaki Üniversite olayları, önce «sağ-sol yok. Boykot var» gibi sloganlarla başlamıştır. İsa zamanda ilerici-devrimci öğrenciler ve örgütleri, hareketin yönetimini ele geçirmişler; bu olaylar, öğrenci kesiminde, TİP paralelinde olanlarla M.D.D. tezine yakın olanlar arasında farklılıkları ve çatışmaları da şiddetlendirmiştir. Üniversite işgal edilmiş ve tarafların çeşitli oranlarda temsil edildiği karma işgal ko-

komiteleri kurulmuştur. Gençliğin bir kesimi daha Haziran işgallerinden önce TİP'ten büyük ölçüde kopmuş, parlamentoya ve seçim çalışmalarına gömülen TİP'i pasif, dinamikten yoksun ve olayların peşinden giden, anti emperyalist cepheyi toparlamayan bir örgüt olarak nitelemişti. Ancak geniş bir gençlik kesimi, Haziran 1968 Üniversite olaylarına kadar halâ TİP içinde ve TİP paralelindeydiler. Üniversite işgalleri ve olayları sırasında, Türkiye İşçi Partisi, yapısının doğal sonucu olan bir pasifizmin en somut örneklerini verdi. Ortada gelişmekte olan bir sosyal olay vardı. TİP bu olaydan yararlanarak, Üniversite olaylarının gelişmesini yönlendirerek, TİP'li gençleri olaylara daha aktif katarak, gençliği yeniden kazanabilir, olayları yönetebilir, öncülük edebilirdi. Bunun yerine, büyük bir suskunluğu ve TİP'li gençleri TİP paralelindeki örgütleri frenlemeyi tercih etti. Somut bir eylem karşısında ilgisizlik, etkisizlik, beceriksizlik örnekleri verdi. Durumu gören bir kısım TİP'li gençler de şaşkınlık içindeydiler, Parti disiplini anlayışıyla genel merkezden bekledikleri direktifler bir türlü gelmiyor, başta Genel Başkan olmak üzere arananlar yerlerinde bulunmuyorlardı. TİP'li yetkililerin çoğu tatildeydiler. Genel Başkan Boğaziçinde (telefonların fişini de çektiği söylenir) olayların dışındaydı. Herkes Haziran seçimlerinin yorgunluğunu çıkarmakla meşguldü. Çok sonraları verilen demeçlere rağmen, Üniversiteleri ve gençliği saran Haziran hareketleri başta ciddiye alınmamış, Avrupa'daki hareketlerin bir taklidi sayılmıştı. Olaylar, Türkiye çapında geliştikten, işgal ve boykot komiteleri kurulduktan ve gençler Üniversite reformuna ilişkin görüş ve taleplerini belirledikten sonra, TİP merkez yürütme kurulu Nihat Sargın imzalı bir raporunda gençlik olaylarının Türkiye'deki sosyal ve ekonomik huzursuzlukların bir dışa yansımaları olduğunu kabul ediyor, Meclis'te Demirel'e verdiği cevapta ise, Behice Boran, aynı görüşü tekrarlayıp, gençlerin çoktan formüle etmiş oldukları Üniversite reformuna ve demokratik Üniversiteye ilişkin isteklerini sıralıyor ve savunuyordu.

Haziran Üniversite olayları sırasında,

TİP'li gençler, hem bekledikleri merkez direktiflerin bir türlü gelmediğini, hem de kendilerine yönetimini kaptırmış oldukları bu hareketin mümkün olduğu ölçüde dışarıda kalmaları taktiğinin verildiğini görürler.

TİP'in genç kadrolarla ilişkileri ve öğrenci gençlikle bağları açısından, 1968 Haziran olayları bir dönüm noktasıdır. Bu olaylar sırasında TİP, somut gelişmeler karşısında şaşkınlığın, eylem karşısında ürkekliği, olayların ardından gitmenin, kadroları pasifize etmenin, demokratik hareketleri ve güçleri (lafıyla ne denirse den sin) küçümsemenin, sekterliğin en açık örneklerini verdi. Ve gençlik kadrolarının bir bölümünü kaybetmeye başladı. Olaylardan bir ay kadar sonra, TİP gençliği desteklediğini bildiriyordu.

Haziran olaylarının hemen ardından, Amerikan 6.ncı filosunun İstanbul'a gelmesi üzerine yoğunlaşan anti emperyalist hareketler geldi. 6.ncı filonun Akdeniz'de hiç bir liman bulamayarak İstanbul'u eğlence limanı olarak kullanması olayını ve hükümetin buna izin vermesini protesto etmek isteyen öğrenci gençlik, İstanbul'da ABD emperyalizmine karşı bir direniş ve protesto eylemi başlattı. 17 Temmuzda başlayan olaylar gelişti. ABD erlerinin ziyalet ettiği ve gecelerini geçirdiği, Türk polisleri tarafından korunan otellerin kapısında başlayan gösterilerden sonra polis gece Üniversite yurtlarını bastı. TİP üyesi öğrenci Vedat Demircioğlu bu sırada ağır yaralandı. (Ve bir gün sonra da öldü). Ertesi gün bu olayları protesto için Taksim meydanında büyük bir miting düzenlendi. Mitingten sonra bir kısım öğrenciler, bir gece önceki olayların yarattığı tepki ve heyecanla Dolmabahçe'ye inerek burada Amerikan filosuna mensup erleri denize kovaladılar. TİP ve TİP'e yakın öğrenci örgütleri Dolmabahçe olaylarını engellemek istediler ve sonradan bu olayları çeşitli şekillerde eleştirdiler. Aybar olayların ardından yazdığı bir yazıda ABD emperyalizmine şiddetle çatıyor, gençliğin anti emperyalist eylemine sahip çıkıyor ama TİP'in tavrını da şöyle dile getiriyordu: «... İkinci millî kurtuluş mücadelemizin, halka maledilmesini sağlayacak

derinlemesine bir eylem içinde yürütülmesi zorunludur. Aslında siyasal eylem, devrimci eylem bundan başka birşey değildir.

Eylem kitlelerin bilinçli bir siyasal güç olarak davranmalarını sağlayacak ön çabalarla, halk kitlelerinin bizzat etkin hale gelmesini kapsayan bir kavramdır. Geniş kitleler dışında yalnız etkin azınlıklarla sonuç alınabileceği düşüncesi, sosyalizme yabancı anarşist bir görüştür...» (Ant., sayı 83, 30 Temmuz 1968).

Eylemsizlerin eylemin hep gerisinde kalanların, eylem konusundaki sözlerinin dinlenebileceği, ciddiye alınabileceği düşünülemezdi. «Aman kıpırdamayın faşizm gelir» gerekçesinin hertürlü eylemin karşısına dikildiği bu günlerde, TİP'in Dolmabahçe ve 6. filo olayları karşısındaki tavrı genç kadroların onu biraz daha eylemsizlikle, pasifizizmle suçlamalarına, eyleme engel olarak görmelerine ve TİP'e artık kulaklarını tikamalarına yol açtı.

TİP'in 1968 yazındaki bu durumu, sosyal gelişmenin, sosyal hareketliliğin gerisinde kalan bir çizginin bütün zaaflarını yansıtıyordu. Oysa 1968'lerde küçük burjuva kesimleri, öğrenciler, köylülük kadar, işçi sınıfı içinde de hızlı bir kıpırdanma, ciddi bir uyanış vardı. Üniversite işgalleriyle hareketlenen toprak işgalleri, fabrika işgalleri hep bu dönemin olayları oldu. Meclis kürsüsünde, bildirilerde Anti emperyalist sloganlar ortaya atan, işçinin, köylünün haklarını savunan, demokratik hareketlere sahip çıkan TİP' bütün bunlar kürsü bildiri sözleri olmaktan çıkıp hayata döndüğü zaman eylemsiz elleri kolları bağılı kaldı. Sendikalizm ve popülizmin sonucu olan parlamentarizm ürünlerini vermişti.

Doğru devrimci strateji ve taktiği oluşturamayan ve MDD'ye karşı böyle bir temel üzerinde mücadele vermeyen TİP'in, teorik-ideolojik zayıflığına, «teori» adı altında sunulan Başkan'ın fantazilerine, eylemsizlik ve atalet, hatta eyleme engel olma da eklenince, «nerede hareket orada bereket» mantığı özellikle gençlik gibi en hareketli kesimlerde rağbet buldu.

«Aman ha, faşizm gelir» gerekçesiyle eylemi sadece kitleleri TİP'e oy vermeye çağırarak üzere halkın arasına karışmak

olarak anlayanların, gençlik, köylü ve işçi eylemleri karşısındaki bu ataletleri, hat ta uzak duruşları üzerinde durmaya değer. TİP kaybettiği gücü, pekâlâ eylemlere sahip çıkarak kazanmaya çalışabilirdi. Bu yapılmadı çünkü bir yandan Aybar'ın yukarıya aktarılan yazısında görüldüğü gibi parlamentarizme, oya yönelik çalışmaların dışında kalan eylemler sayılmıyordu. Öte yandan 1968lerde sol'da iyice güçlenmiş olan, işçi sınıfı öncülüğünü hâlâ tanımayan ve işçi sınıfına sözde inanmış görünse de gerçekte inanmayan küçük burjuva kuyrukçuluğunda kararlı MDD muhalefeti'nin sahip çıktığı ve yarattığı gençlik ve kitle eylemleri, MDD'yi güçlendirmem için, özellikle desteklenmiyordu.

Çekoslovakya olayları ve bardağı taşıran damla

1968 yazında kitlelerin hareketliliği ve sosyal olaylar TİP'i aşarken, bir de Çekoslovakya olayları patlak verdi.

1968 baharında Çekoslovakya Komünist Partisi içinde ortaya çıkan görüş ayrılıkları Novotny'nin istifası ve başta Dupček olmak üzere revizyonistlerin yönetime el koymalarıyla sonuçlandı. Varşova paktı üyeleri bu durumu protesto ettiler. Olayların ardındaki kapitalist-emperyalist komploları göstermeye, Çekoslovakları ve Çekoslovak yöneticilerini emperyalizmin oyunlarına karşı uyarmaya çalıştılar. 20 Ağustos gecesi Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesi toplanarak Çekoslovakya'nın sosyalist bloktan kopma tehlikesi içinde bulunduğunu tespit etti ve bazı Çek yöneticilerinin çağrısı üzerine Varşova paktının kendisine verdiği yetkiye dayanarak Varşova paktı kuvvetlerinin Çekoslovakya'ya müdahalesi kararını verdi. Olayların ilk gelişme dönemlerinde, kapitalist propaganda ve görüş açısı tüm emperyalist komploları gözlerden sakladı. Bunlar daha sonra belgeleriyle açıklandı, Batı Almanya'nın Çekoslovakya olaylarında çevirdiği tüm dolaplar ortaya çıktı. Yalnız ilk günlerde, Batı dünyasının genel tepkisi «Çek dramından Sovyetler Birliğini suçlu tutmak, işgali kesin şekilde kınamak

oldu. Dupçek yandaşlarının mücadelesi komünizme karşı mücadele şeklinde gös. terildi. En bilinçli işçilerin ve kadroların görüşleri yansıtılmadı. Anti.Sovyet bir ta. vır yaygınlaştırıldı.

Olayların ertesi günü Aybar basına bir demeç verdi: Bu demeçte, Sovyetler Birliği en sert biçimde kınanıyor, yalanlar ve düzenler tertip etmekle suçlanıyor ve «bütün bloklara hayır» deniliyordu. Parti. nin yan gençlik örgütlerinden Sadun A. ren'in etki ve kontrolünde olduğu bilinen Fikir Kulüpleri Federasyonu, yayınladığı bildiriye Çekoslovakya olaylarını «dünya barışına ve özgürlüğüne indirilmiş bir dar be» olarak niteliyordu. Sovyetler Birliği ile Amerika'yı aynı yapıda gösterme, eş kılma, süper devletler ve ezilen devletler edebiyatı yaygınlaşmıştı. Parti üyesi ya. zar Yaşar Kemal en dokunaklı bir üslup. la Çekoslovakya olaylarını ve Sovyetler Birliği'ni kınıyordu.

Aybar olaylar ve işgal konusunda ba. sına verdiği bir demeçte aynen şöyle diyor du: «Sovyet Rusya'nın büyük devlet alış. kanlığı ile hareket etmesinden duyduğumuz endişeyi, Çekoslovakya krizinin baş. ladığı günlerde belirtmiş ve Millî bağım. sızlığın, işçilere karışmamanın asıl Sosya. lizm Dünyası için vazgeçilmez bir temel taşı olduğunu işaret etmiştik... Moskova' daki yöneticilerin Sosyalist blokun birliği konusunda hâlâ Stalin zamanının ölçüle. riyle hareket ettikleri ve tepeden inmecei yöntemlerle ceberrut büyük devlet alış. kanlıklarına sadık kaldıkları, Çekoslovak krizi vesilesiyle bir kere daha ortaya çık. mıştır... Nazi istilâsına kahramanca karşı koymuş olan Çekoslovakya halkının bu çet. in imtihanı da başarıyla geçirerek iste. dikleri bağımsız ve hürriyetçi sosyalist i. dareyi gerçekleştireceklerine inanıyoruz...» (TİP haberleri sayı 19, 15 Ağustos 1968).

Yine Aybar henüz işgalden önce, öz. renci hareketlerini değerlendirirken, 21 Temmuz 1968 tarihli Beşiktaş İlçe kong. resinde yaptığı konuşmada şunları söyle. miştir «... Sosyalist ülkelerde de benzer hareketler görülüyor. Polonya'lı gençler, Çekoslovakya'lı gençler, Yugoslav gençler, merkezci bürokrat, cebberut yönetime kar

şı başkaldırıyorlar, hürriyetçi bir sosya. lizm istiyorlar.»

Yine Çekoslovakya olayları sırasında Parti'nin resmi görüşü olarak yansıtılan demeçlerde, yazılarda da, Aybar şunları söylemektedir:» Çek faciasının ortaya ser diği ikinci bir gerçek de, bağımsızlığın sosyalizmin vazgeçilmez bir unsuru oldu. ğudur. Milletler... Amerikan emperyaliz. minden de Sovyet takakkümünden de ay. nı uzaklıkta kalmaya dikkat edecekler. dir.» (TİP haberleri, sayı 20, 1 Eylül 1968)

Çekoslovak olayları üzerine, Aybar'ın «hürriyetçi sosyalizm» temasını ön plana çıkararak yaptığı konuşmalar ve parti a. dına takındığı genel tavır, 1968 yaz so. nunda TİP'de bardağı taşıran damla ol. muştur.

TİP'i 1968 sonundaki üçüncü büyük kongrede ortaya açıkça çıkan ve kamu. oyuna yansıyan bölünmenin eşğine geti. ren olayları, Aybar'a yönetim kademele. rinden, yani bunca yıllık kavga ve müca. dele arkadaşlarından gelen ilk açık tepki leri bütün duruluğuyla kavrayabilmek i. çin, 1968 yılı iç ve dış gelişmelerini mut laka hesaba katmak gerekir.

1968 mahallî seçimlerinde ve kısmî se çimlerde parlamentocu hayaller, hatta belki Aybar'ın kendisinde bile bir ölçüde iflas etmiştir. 1969'da başa güreşmenin imkansızlığı «baş pehlivan hariç» herkes tarafından anlaşılmıştır. Üstelik de bu arada seçim sisteminin değişmesi ve mil. li bakiye'nin kaldırılmasıyla, 15 millet. vekilinin 13'ünü millî bakiyeden kazanmış olan TİP'in, 1969 seçimlerinde bu oranda bile milletvekili çıkarması ihtimali pek kalmamıştır. Bu durum, TİP'in başlıca da yanağı, temel taşı olan parlamentarizmin de iflâsı demektir. Yaklaşan 1969 seçimle rine böyle bir ortamda ve hazırlıkta gi. dilmesi zorunluluğu, kendisini dayatmış. tır. MDD'ci kanat ve strateji tartışmaları TİP'i büyük ölçüde sarsmıştır. Özellikle 1968 yazında yoğunlaşan sosyal hareket. lilik, çeşitli toplum sınıflarının uyanışı ve talepleri karşısında TİP olayların gerisin de ve eylemsiz kalmış, fiilî öncülüğü yük lenememiştir. Gerisinde kaldığı olayları eleştirmekle veya eylemleri engellemeye

çalışmakla durumunu büsbütün ağırlaştır-
mıştır. Eylem adına önerdiği şeylerse, ör-
neğin «ABD emperyalizmine karşı kinli
bakışlarla, Amerikalıları yalnız bıraka-
rak, bir kin çemberine alarak pasif diren-
me» önerisinden öteye geçememiş ve an-
cak dudaklarda bir gülümseme yarat-
mıştır. Başarısızlıklar sonucunda ve par-
lamentarizmin iflas edeceğinin anlaşılma-
sıyla, parti yönetici kadrosu arasında an-
laşmazlık ve çatlama kaçınılmaz hale gel-
miş, Çekoslovakya olaylarından hemen son-
ra da, «hürriyetçi sosyalizm» meselesi et-
rafında patlak vermiştir.

Yönetici kadro arasındaki ihtilâl

O hareketli 1968 yazı sonunda, Üçün-
cü olağan Kongrenin hemen öncesinde
TİP yönetici kadrosu içinde meydana ge-
len çatlamanın gelişmesini hatırlamakta
yarar vardır.

Çekoslovakya olayları üzerine, Aybar
yıllardan beri tekrarladığı, aslında özünde
hiçbirşey değiştirmedığı fikirlerini, sosya-
lizm ve dünya sosyalist hareketi, Sovyet-
ler birliği vb. konusundaki görüşlerini,
somut bir olay karşısında da tekrarlamaya
başlamıştır. Üstelik de kendi anladığı
anlamda bir meşruiyet için, kitlelerin oy
desteğini kaybetmemek, Partiye yönele-
bilecek ve Partiyi kitlelerden tecrit ede-
bilecek hücumları da önlemek için «hürri-
yetçi sosyalizm», «Sovyetler Birliği», «Ce-
berrut Devlet» konularını, gerek basına
verdiği demeçlerde, gerekse Büyük Kong-
re öncesinde yapılmakta olan çeşitli il ve
ilçe kongrelerinde yaptığı konuşmalarda
ön plana geçirmiştir. Sovyetler Birliği ve
Varşova pakı ülkelerinin Çekoslovakya'ya
askerî müdahalesini yererken, bu yergileri
bazı «revizyonist» ve orjinal (!) teorilere
oturttuktan da çekinmemiştir. Sovyetler
Birliğinin tutumunu «Bolşevik Parti'si'nin
iktidarı ele geçince, Sovyet devletini
kendisine tabi ve bir gizli ihtilâl örgütü
örneğinde, merkezîyetçi, otoriter ve tota-
liter ve giderek bir polis devleti halinde
kurmuş olması» gerekçesiyle açıklamıştır.
TİP'in kuracağı sosyalizmin «hürriyetçi»
olacağını ve bu rejimde burjuva demok.

rasisine ait birçok müessesenin de yaşa-
maya devam edeceğini açıklayan Aybar,
Parti üyelerine sadece Marx, Engels ve
Lenin'i değil, meselâ Kautsky ve proud.
hon'u, yani bazı sosyal demokratlarla (ya-
ni İkinci Enternasyonal revizyonistlerini)
Marx'ın en fazla mücadele ettiği küçük
burjuva sosyalist ve anarşistlerini de oku-
malarını salık vermiş, esneklik önermiş
«dogmatizm»e çatmıştır.

Aybar'ın aslında hiç de yeni olma-
yan, en azından 5 yıldan beri çeşitli doz-
larda tekrarlanan bu görüşlerine Behice
Boran ve Sadun Aren, Eylül içindeki bir
Genel Yönetim Kurulu toplantısında kar-
şı çıkmışlar ve sosyalizmin bünyesinde
«hürriyet» kavramının zaten var olduğu-
nu, *mündemîç* bulunduğunu, sosyalizmin
başına hürriyetçi sıfatının eklenmesinin
gereksizliğini savunmuşlardır. Özellikle de,
başka ülkelerdeki uygulamaları yargıla-
manın, Kautsky ve benzerlerinin eserlerini
tavsiye etmenin, burjuva kurumlarının ko-
runacağı gibi sözlerin doğru olmadığını
söylemişlerdir.

Bu uyarılara ve konunun Parti içinde
ciddi bir sorun doğuracağını anlaşılmasına
rağmen Aybar aynı konuşmaları İstanbul
ve Ankara Kongrelerinde de tekrarlamış-
tır. Hatta TİP Ankara İl Kongresinde,
Behice Boran bir konuşma yaparak «kendi
kişisel görüşlerini» ortaya koymak zorun-
da kalmıştır. Aybar'ın görüşlerinde ısrar
etmesi karşısında, anlaşmazlık TİP Mer-
kez Yürütme Kurulunun Ekim ortasında
yaptığı toplantısına getirilmiştir. Toplan-
tıda Genel Sekreter Nihat Sargın, Behice
Boran, Sadun Aren, Şaban Erik ve Min-
netullah Haydaroğlu başkanlığa beşli bir
önerge vererek Genel Başkan'ın son ko-
nuşmalarında ileri sürdüğü görüşlerin Par-
ti'yi bağlamadığının bir genelge ile teşki-
lata açıklanmasını istemişlerdir. Aybar
önergenin maksadının kendisini başkan-
lıktan düşürmek olduğunu söyleyerek gün-
deme almayaacağını bildirmiştir. Beşlerin
görüşlerinde ısrar etmelere üzerine Merkez
Yürütme Kurulunun sendikacı üyelerinden
Rıza Kuas, İbrahim Çetkin, Rahmi Eşsiz,
han, Kemal Nebioğlu bir yeterlik önergesi
vererek konunun tartışılmasını önlemişler-
dir. Bundan sonra anlaşmazlık kamuoyuna

ve basına aksetmiş, etkili yazar, parti üyesi ve milletvekili Çetin Altan'ın Aybar'ı desteklediği ve Aybar'ın görüşlerinin benzerlerini kendi sütununda savunduğu görülmüştür. Ayrıca Doğu delegelerine ve teşkilatına hakim olan Tarık Ziya Ekinci Aybar'ın yanında saf tutmuştur.

Bu arada, TİP İzmir İl Kongresinde konuşan Aybar'ın İzmir konuşmasında, bazı kelimeleri kullanmadığı ve daha dikkatli davrandığı görülmüştür. Ancak teşkilat kaynamaktadır ve teşkilat içinde ve dışındaki tüm muhalefet, nihayet kendisine, kanalize olabileceği bir nokta bulmuştur. Bazı «iyi niyetliler» bir doğruyu, yani aslında şimdi Aybar'a karşı çıkanların yıllardan beri aynı görüşleri paylaştıklarını, Aybar'ın görüşlerinde yeni ve değişen birşey olmadığını dile getirerek ve Aybar'ın İzmir konuşmasının diğer yöneticilerin de pekala altına imzalarını atabilecekleri bir konuşma olduğunu belirttikçe çatlamayı önlemeye çalışmışlardır da, olayların büyümesi engellenememiştir. Çünkü, TİP içinde meydana gelen bu çatlamanın en önemli nedeni, Çekoslovakya olayları karşısında Aybar'ın dünya sosyalist hareketi, sosyalizm ve benzeri konulardaki yanlış değerlendirme ve sapmaları olmakla birlikte, çatlama parlamentarizmin iflas ettiğinin görülmesinin, teşkilatın içinden yükselen mırıltıların, örgütlenme yetersizliğinin nihayet farkına varılmasının, MDD kanadının güçlenmesinin, Partinin en aktif kadrolarının, özellikle gençlerin partiyi terketmelerinin de çatlama büyük payı vardır.

Anlaşmazlığın büyümesi, Kongre arifesinde büyük ölçüde dışarıya yansımaları üzerine, Aybar Genel Yönetim Kurulunu 26 Ekim 1968'de olağanüstü toplantıya çağırmıştır. 39 asıl ve 17 yedek üyenin katıldığı toplantıda, Aybar'a ilk muhalefet bayrağını kaldıran beşlerden Aren, eleştirilerini şu noktalarda toplamıştır:

Aybar sosyalizmin çeşitliliğini ileri sürmektedir, bilime karşı çıkmaktadır, yanlış kitap tavsiye etmektedir, parti içinde kişisel yönetim kurmuştur... Diğer muhalifler de benzeri noktalara değinen konuşmalar yapmışlar, Boran konuşmasının bir yerinde, «... Bu idealizme kaçan bir gö

rüştür. Teşkilata önem vermedik. Romanlık sosyalizme geldik. Aydınlar ve kadro da önemlidir» demiştir. Aybar'ın işçi sınıfına dışardan bilinç verilmesine karşı olması, hüriyetçi sosyalizm yanlısı, bilim sizlik vb. eleştirilmiştir.

Aybar uzun bir savunma yapmış, eski görüşlerinin tekrarı olan bu savunmasından sonra da «aldığı emaneti» teslim edeceğini bildirmiştir. Aybar'ın partide yaratılmış olan şeflik düzenini düşünerek ve bir şantaj olarak toplantıya getirdiği iş tifa konusu, beklediği etkiyi yapmıştır. Genel Başkan bu tehditten sonra odasına çekilince, istifa edeceklerini söyleyenler birbirini izlemiştir. Gece yarısından çok sonra, Aybar'ı istifadan varzgeçirmek için 21 imzalı bir önerge verilmiştir. Önergenin kabulü için gerekli üçte iki çoğunluğu sağlamak üzere muhaliflerle temasa geçilmiş, Behice Boran, Aybar'la başbaşa görüştürülmüş, bir duygusalık havası ve «Parti bölünmesin» iyi niyetleri arasında, Aybar'ın odasından çıkan Boran, Aybar'la birlikte çalışabileceklerini ifade etmiştir. Boran, o günlerde halâ ikirciklidir. Böylece Genel Başkanlığa bağlılık bildirisi oylanmış ve Behice Boran ve Nihat Sargın'ın da olumlu oylarıyla, Aren, Haydaroğlu, Mehmet Selik'in çekimser, Şinasi Yeldan, Cemal Kiral, Şaban Erik, Yılmaz Yazoğlu ve Hayrettin Abacı'nın muhalif kaldıkları bir oylamada kabul edilmiştir. Murat Sarıca Behice Boran, Yaşar Kemal, Kemal Türkler, Yahya Kanbolat ve Kemal Sülker'den kurulan bir komisyonun hazırladığı bildiri tarihsel bir belge olduğu için, tamamını aktarmakta yarar görüyoruz:

«1 — Genel Yönetim Kurulu, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın bugüne kadar yaptığı konuşmaların parti tüzük ve programı ile büyük kongre kararlarına ve Türkiye İşçi Partisi'nin benimsemiği genel sosyalist ülkeler çerçevesinde memleketimizin tarihsel ve millî özelliklerine uygun sosyalizm anlayışı doğrultusunda bugüne kadar yaptığı başarılı mücadeleyle takdirle karşılar ve bundan böyle de aynı cesaretle ve inanca, aynı amaçları gerçekleştirmeye bütün gücü ile çalışacağına güvenini bildirir.

2 — Bu görüşmelerde dış olaylar ü.

zerinde de duran Genel Yönetim Kurulu Amerikan emperyalizmine karşı mücadele ve devam edeceğini ve Türkiye'nin NATO'dan çıkması, Amerikan üslerinden arınmış tam bağımsız sosyalist Türkiye idealinin gerçekleşmesi yolundaki çabasını aynı inançla sürdüreceğini bir kez daha bildirir.

3 — Genel Yönetim Kurulu Çekoslovakya'nın işgalini kımayan Genel Başkan'ın demec ve bildirileri ile beraberliğini ve bu konuda hiçbir görüş ayrılığı olmadığını belirtir.

4 — Genel Yönetim Kurulu, Türkiye İşçi Partisi'nin Türk işçi sınıfının ve onun

demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların Anayasa yolunda iktidara gelerek Türkiye'yi tam bağımsız, demokratik, sosyalist bir aşamaya ulaştırmak için bugüne kadar yaptığı başarılı mücadeleye aynı azim ve güvle devam edeceğini bir kere daha teyid eder.»

Hemen söylemek gerekir ki, Boran ve Sargın gibi muhalefetin başını çekenlerin de olumlu oy kullanarak katıldıkları ve muhalefetin tümünü bağlayan yukardaki belge, daha sonra Emek muhalefeti olarak anılacak kanadın değerlendirilmesi açısından da önem kazanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÜYÜK KONGRE : KOPMA

TİP Üçüncü Olağan Kurultayı bu hava içinde 9.12 Kasım 1968'de toplanmıştır. Kurultay öncesinde teşkilata tam bir dağınıklık, bir kararsızlık hakimdir. Her kes bir çıkar yol aramakta, kimileri çıkar yolu Aren muhalefetini güçlendirmekte görürken, kimileri hatalara ortak olan, Parti'yi bu duruma getiren bu kadronun da yeterli olamayacağını savunmakta ve meselenin temeline inmeden, bazı yüzeysel eleştirilerle çoğunluk kararsızlık içinde, ve «iyi niyet»le üçüncü yollar önermektedirler.

Üçüncü Büyük Kongrede, parti içindeki anlaşmazlık ilk defa Partinin en yüksek organının önüne getirilmiştir. Meselenin Kongrede görüşülmesini Aybar'ı destekleyen sendikacılar ve Doğu grubu engellemek istemiş bu konudaki 112 imzalı bir önergeyi başkanlık divanına vermişlerdir. Önergede, konunun kongre gündeminin seçim maddesinden sonra görüşülmesi istenmekteydi. Yine de meselenin seçim maddesinden önce görüşülmesi sağlanabilmiştir. Söz alan Aren, Boran, Sargın, Haydar oğlu, Erik, anlaşmazlığı çeşitli yönlerden açıklamışlardır. İleri sürülenlerin daha önceki eleştirilerden farklı ve daha ileri bir yanı olmamıştır.

Delegelerin, özellikle sendikacıların ve Doğu grubunun büyük tezahüratı ve ayakta alkışları arasında mikrofona gelen Aybar, eleştirileri yine aynı tonda cevap

landırmış ve daha sonra, ileride çok sözü edilecek olan bir tavırla Aren ve diğer muhalif üyeler hakkında onları çeşitli töhmetler altında bırakacak, yıpratacak, kulisçilik, tertipçilik suçlamalarına girişmiştir. Aybar kongreyi açıkça kendisi ile Aren grubu arasında tercih yapmaya zorlamıştır. Böylece, seçimlere iki tavsiye listesiyle gidilmiştir. Bu tavsiye listelerinde dikkati çeken noktalardan biri Aybar'ı sendikacıların ve Doğuluların kesinlikle desteklemelerini, Boran'ın halâ ortada kaldığı, Aren'in hazırladığı listede de yer almamasıdır. (Bunun nedeninin Aybar'ın açıkladığı Aren'in kongreden önce Sivas'taki temasları olduğu söylenir.) Üç tur üzerinden 17 saat süren seçimlerin sonucunda 41 kişilik yönetim kuruluna Aren'in listesinden sadece Aren, Erik ve Yazoğlu asıl üye olarak girebilmişler, ancak oy hakkına sahip olmayan 20 yedek üyeliğin 15'ini Arenciler almışlardır. Kongrenin sonucunda, gazetelere verdiği demecde, Aybar «Büyük kongre, alınan kararlarda da görüleceği gibi, benim savunduğum fikirleri tasvib etmiştir, kongre kararı haline getirmiştir. Bu karar hepimizi bağlar, fikir tartışmaları bu kararlara saygı göstererek yapılır» demiştir. Seçimler sonucunda doğan ilginç bir durum ise, TİP'in Milletmeclisindeki 14 kişilik grubundan 8'inin Aren'ci olmasıdır. Yine TİP'in üçüncü büyük kongresi bir efsane.

nin yıkılmasına da yol açmıştır. Önce Ay bar'ı destekleyen, Başkanlık ettiği kongre boyunca olumsuz, sosyalistçe olmayan davranışları görülen ve Kongrenin hemen sonrasında Akşam gazetesinde yazdığı yazılarda işi «bir daha sefere bir politikacı gördüm mü uzaktan geçeceğim» e kadar vardırıran, teşkilatı, kendisine inanan binlerce sosyalisti umutsuzluğa iten, bir partiliye bağdaşamayacak disiplinsizlik örnekleri gösteren, kısaca halâ bağımsız yazarlığını sürdüren yazar Çetin Altan'ın da hızlı inişi o günden sonra başlamıştır.

Artık Türkiye'de sosyalist hareket objektif şartların zorlamasıyla yeni boyutlara ulaşmaktadır. Böyle olduğu için de Aybar'ın Partiye hakim olmasıyla sonuçlanan Üçüncü Büyük kongre bir son değil, bir anlamda bir başlangıç olmuştur.

Üçüncü Büyük Kongre üstünde durmak TİP'in yapısı, günah ve sevapları konusunda yeni aydınlıklar getirebilir.

Önce en önemli nokta, muhalefetin niteliğidir. Sonraki gelişmelerde bu nitelik, bu muhalefetin doğru ve yanlış yanları, yetersizlikleri daha açık şekilde ortaya çıkmıştır. Ama daha 1968 kasım ortalarında görünen gerçek, Aren muhalefetinin TİP'i, sosyalist kadroları, sosyalist birini kimisi toparlayacak, kitleleri de sürükleyen, onlara öncülük eden işçi sınıfının öncü örgütü durumuna getirebilecek bir yapıda olmadığıdır. Muhalefetin bu boyutlara erişmesi, günahları 6 uzun yıl birlikte paylaşılan sapmaların, doğuştan gelen yanlışların sosyal gelişmenin duvarlarına çarparak, artık saklanamayacak, görmezlikten gelinemeyecek hale gelmesiyle mümkün olabilmektedir. Her ne kadar, her yeni ihraçta, «Partimiz güçleniyor» gibi demeler verilmişse de şef disiplinine bağlı, sadece bu yüzden bile sosyalist olamayacak, demokratik merkezîyetçilik ilkelerini işletemeyecek bir partide, ihraçlar arınma ve güçlenme belirtisi değil, Partinin dağılmakta olduğunu belirtisidir. Gençlik, en dinamik unsurlar, eski sosyalistler partiden umutlarını kesmişler ve bu unsurların bir çoğu yeni yollar, yeni imkânlar ararken başka sapmaların içine düşmeye doğru hızla yol almaya başlamışlardır. Sap-

malar, hareket içindeki küçük burjuva ve burjuva unsurların ağırlığı, işçi sınıfının sosyalizme tam anlamıyla sahip çıkamaması, hareketin işçi sınıfı temelinde dayanmaması ve aydınların elinde kalması yüzünden, kuyrukçuluk, anarşizm, örgüt tanımazlık, işçi sınıfına güvensizlik, sosyalizmin biliminin yerine fantezileri geçirme, örgüt yıkıcılığı şeklinde gelişeceklerdir şüphesiz. Bu sapmaların bir kısmının doğması en etkin, en doğru ve güçlü işçi sınıfı partilerinin var olduğu dönem ve yerlerde bile boy verir. Ancak TİP'in karşı karşıya geldiği durum bu değildir. Çoğu sapmalar ve TİP'ten kopmalar, genişli yanlışları ve sapmalarıyla MDD hareketinin ve muhalefetinin güçlenmesi başlıca TİP'in hatalarından ve yetersizliklerinden kaynaklanmıştır. 1965-1968 döneminde Partinin en aktif, en fedakâr, örgüt disiplinine en bağlı, en bilinçli kadrolarının, bir çok genç unsurun bir yıl sonra birden bire saptıklarını ve bunca zaman doğru yoldan gittikten sonra birgün ansızın, hem de üç beş değil kitle halinde yanlış yola girdiklerini düşünmek, gerçekçi olmadığı gibi gerçeklere sırt çeviren ve kendi kendini kandırmaktan başka bir sonuç vermeyen bir düşünce biçimidir ki, TİP yönetimi kademelerinde bu düşünce biçimi en son güne kadar yaygınlığını korumuştur. «Kadrolar neden parti dışına düşüyor» sorusunun cevabını büyük ölçüde TİP'te aramak gerekirken, kişisel sorunlarda aranmaya kalkılmış ve önemsenmemiştir. TİP'in, 1968 sonbaharına kadar tüm yönetici kadrosunun paylaştığı teori ve eylem hataları; özellikle de sosyalizmin, sosyalist mücadelenin, her şeyden önce işçi sınıfının mücadelesi olduğunun, bu yüzden de işçi sınıfının ve mütefekillerinin sosyalizmin bilimi üzerine kurulu örgütlenmelerinin esas olduğunun unutulması; örgütlenmenin bir seçim örgütlenmesi olarak düşünülmesi, sömürü edebiyatının ve hamasetin yerini bilimin bir türlü alamaması, almasına değil almasına çalışılması, olayların ardından gitmekten ve parlamento hesaplarından doğan eylem korkusu, 1968'lerde artık TİP'in, bir örgüt olarak varlığını kaybetme derecesine gelmesine yol açmıştır.

1968'lerde popülizmle yetinemeyecek olan, olaylar içinde ve teorinin de bir ölçüde yaygınlaşmasıyla bilinçlenen kadroları kısa bir süre sonra hızla TİP dışına kayacaklardır. Yada TİP başka bir parti, yeni bir parti haline gelecektir. Bu mümkün müydü? İşte 1968 sonbaharının TİP çerçevesinde sorulan önemli sorusu budur. TİP içindeki muhalefet, TİP'i gerçekten bir işçi sınıfı partisine dönüştürmek için mi yola çıkmıştır. Yoksa bu muhalefet 6 yıldan bu yana paylaşılmış olan bir sapma çizgisinin, pasifizmin 1968 şartlarında iyice geride kalmış olan Aybar'ı ve Aybarcılığı tasfiye ederek yeni şartlara uygun yeni bir yapıda devamından mı ibarettir?

Sonraki gelişmeler bu son kararı doğrular nitelikte olmuştur.

Yine Üçüncü Büyük kongre üzerinde düşünürken, Sendikacılar ve Doğu delegelerinin Aybar'ı hem de şiddetle desteklemeleri konusu da unutulmamalıdır. Partinin temel sapmasının iki unsuru olan sendikalizm ve popülizmin en iyi şekilde Aybar tarafından temsil edildiğinin bir belgesidir bu olay. Bilimsel sosyalizmin sloganlarıyla ortaya çıkan, daha ortodoks görünen, Aybar popülizmini eleştiren A. ren. Boran muhalefeti, sendikacıları ve Doğu'ularını korkutmuş kuşkulandırmıştır. Sendikal bilincin siyasal bilince üstün olduğu veya Doğu'lu olmanın (hiç değilse önemli bir kısım delegede) sosyalist olmaktan önde geldiği bu iki kesim, önemli çoğunluğuyla sosyalizmdense popülizm ve sendikalizm yanında yer almıştır. Aybar'

ın Üçüncü Kongrede kazandığı şekli başarı bu temeller üzerine kuruludur. Ama hemen hatırlayalım ki, parti zaten o güne kadar bu iki temel direğe, sendikalizm ve popülizm ayaklarına dayanmış ve parlamentarizm masası bu ayaklar üzerinde yükselmiştir.

Boran. Aren muhalefeti o günlerde olduğu gibi değil de, daha sağlam temeller üzerinde ve ciddi bir özeleştiriyyle ortaya çıksa, bu ayaklardan vazgeçebilecek miydi? Sanırsanız ki, hayır... Nitekim vazgeçmediği, vazgeçtiğini sandığı yerde ise sosyalistleşeceğine kapalı kapıcı, sektör ve soyutlanmış hale geldiği, ilerki gelişmeler boyunca görülmüştür.

Son olarak, TİP'in Üçüncü Büyük Kongresi, TİP tabanında, artık sosyalist parti nedir, örgütlenme nedir, işçi sınıfı öncülüğü ne demektir, demokratik cephe nasıl kurulur, parlamentarizm nerelere vardır, kadro yetiştirmenin anlamı nedir gibi soruları kendi kendilerine soran, doğru cevaplar getirmeye çalışan unsurların oluşmaya başladığını göstermiştir. 1968'lerde, kendini partinin yetersizliğiyle de açıkça ortaya koyan örgütsüzlük anarşisi, sosyalizmin bilimini benimsemiş ve eylemsizliği atmanın gereğini kavramış sosyalistlerin yeni bir arayış içine girmelerine yol açmıştır. Bu arayış TİP içinde olduğu kadar TİP dışında da vardır. Arayışın TİP içindeki yansıması, Üçüncü büyük kongreden hemen sonraki Olağanüstü Kongrede ve sonrasında kendini gösterir.

OLAĞANÜSTÜ KONGRE : AYBARCILIĞIN İFLÂSİ

Üçüncü Büyük Kongre'nin, parti içi çalkantıyı, hiç değilse bir süre yatıştıracağı yerde daha da artırması, keşmekeşin son haddine varması ve muhalefet grubunun, tabandan, özellikle de TİP'li gençlerden gelen baskılarla partiyi ele geçirmeye hazırlanması, kongrenin hemen ertesinde Olağanüstü Kongre hazırlıklarını yoğunlaştırdı. Artık, Üçüncü Büyük Kongrede olup bitenler ve ortaya dökülen «kirli çamaşır»dan sonra, Aren'ci muhalefetin

partiyi ele geçirmeden parti içinde kalma imkânı kalmamıştır. 29 Kasım Cuma günü TİP İstanbul milletvekili Sadun Aren başta olmak üzere, Urfa milletvekili Behice Boran, Kars milletvekili Adil Kurtel, Adana milletvekili Ali Karcı, Malatya milletvekili Şaban Erik, Konya milletvekili Yunus Koçak ve Kocaeli senatörü Fatma Hikmet İşmen bir basın toplantısı düzenlemişler, bu basın toplantısında İstanbul Milletvekili Çetin Altan ve Yozgat

Milletvekili Yusuf Ziya Bahadın'ın da kendileriyle birlikte olduğunu açıklamışlardır. Basın toplantısının konusu, gazete. lere dokuz imzalı bir bildiri ile de iletilen, «olağanüstü kongre» çağrısıdır.

Çağrısı yapanların durumu ilgi çekici. 1969 seçimlerine hazırlanıldığı bir dönemde, TİP'li parlamenterler, TİP parlamentarizminin şampiyonlarından Aybar yine kendi silahlarıyla vurmakta, aynı silâhi kendilerinin de ne kadar benimsediklerini göstererek, güçlerini milletvekili olmaktan almaktadırlar. Dokuzlar büyük kongre istemelerini şu nedenlere dayan. dırmışlardır: Genel Başkan'ın Parti'nin birliğine ve bütünlüğüne aykırı sakat görüşlerini sürdürmesi, Kongrede çeşitli bas. kılarla delegelerin sağlam ve bağımsız ter. cihlerini belirtmelerini engellemesi, kendi görüşlerine karşı çıkanları tasfiye etmeye hazırlanması, teşkilata karşı, muhalif mil. letvekillerini «şüpheli şahıslar» olarak gös. termesi, jurnalcılık yapması ve böylece bütün uzlaşma ve geriye dönüş imkânla. rını ortadan kaldırması ...

Çağrısı yapanlar Olağanüstü Kongre için gerekli olan beşte bir imzayı topla. yabileceklerine güvendikleri kadar, Mil. letmeclisi grubunun en büyük çoğunluğu. nu meydana getirmelerine, yani parlamen. ter desteklerin ağırlığına ve Aybar'ı bu yönden yıkabileceklerine de güvenmekte. dirler. Öte yandan, Kongre sonrasında bir partili gibi davranmayan, her çeşit suç. lama ve hakareti parti yöneticilerine yö. nelten ve parti tabanını küçümseyen, e. leştiri, yapıcı muhalefet yerine, gazetede ki köşesinden parti içindeki tüm kanat. lara sövgüler yağdıran ve kamuoyunda sosyalistlere güveni sarsıcı yazılar yazan Çetin Altan'ı da aralarına almışlardır. örneklerini.

Aren-Boran ve arkadaşları, kongre. nin toplanması için gerekli imzaları topla. mak üzere Anadolu'ya dağılımlarken, Aybar durumu kavrayarak ve bir olağan üstü kongrenin artık kaçınılmaz olduğunu görerek, 3 ve 4 Aralık 1968'de toplanan Merkez Yürütme Kurulu'na Olağanüstü kongre konusunu götürmüş ve Olağanüstü kongrenin toplanmasını Genel Yönetim Kurulundan istenmesine karar verilmiştir.

Durum Merkez Yürütme Kurulu'nun, Aren ve Arenci muhalefeti sert bir dille suçlayan ve bütün ipleri koparan bir bil. dirisiyle kamuoyuna duyurulmuştur. O. lağanüstü kongreye kadar geçen süre i. çinde teşkilatın bir kere daha kaynayan kazan haline dönüştüğü görülür. İyi ni. yetli, partiyi kurtarmaya çabalayan, hata. ları sapmaları görmeye başlayan; yada sezen üyelerin bir kısmı, gerek Aybar'ın gerekse Aren muhalefetinin, partiyi i. çinde bulunduğu duruma getiren tüm sapmalardan ortak sorumlu olduklarını, bu yönetici kadronun artık partiyi kurt. ramayacağını düşünerek, el yordamıyla da olsa çareler, çözümler arıyorlardı. Ant dergisinin öncülük ettiği ve özünde bir kararsızlığın, parti olgusunu ve TİP'i bü. tün gerçekliği içinde kavrayamamış ol. manın sonucu sayılabilecek «Üçüncü Yol» çağrısı bu arada sayılabilir. Üçüncü Yol çağrısında teşkilat temsilcilerinden pek çoğunun imzası vardı, başı ise yine «akade. misyenler» çekiyorlardı ve bir aydın sap. tırması veya iyi niyetinden öteye gidemi. yordu. Nitekim gidemedi. Bir kısım üye. lerse, Aren muhalefeti etrafında kenet. lenmeyi daha gerçekçi ve çıkar yol ola. rak görüyorlardı. Bütün teşkilat salla. nıyordu. Üstelik de parti'de, yılların yarattığı «şef» efsanesi de sarsılmaz tartışılmaz lider Aybar tartışılabilir hale gelmişti. En bilinçsiz üyeler Aybar'ın çö. küşünü bir felaket gibi görürken, muha. lefet «Hodri meydan» larıyla aristokrat görünüşü ve tartışılmazlığıyla 6 yıldan beri, gerek genel, gerekse sol kamuoyunu belli bir tip lidere alıştırarak Aybar'ın ye. rine aynı ağırlıkta bir lider adayı koyama. nın sıkıntısı içindeydi. Belki de muha. lefetin temsilciliğinin Aren'e yüklenmesi de, hiç değilse profesör titrinin ağırlığın. dan yararlanmak içindi. Olağanüstü kong. reye doğru giderken görünen tek gerçek, Aybar'ın kongreyi alsa bile artık yıkılmış olduğu, TİP'te Aybarcılık döneminin ka. pandığıydı.

Ama Aybar'la birlikte TİP'in parla. mentarizm, sendikalizm, uyrierizm ve po. pülizm karması yapısı, bu yapının doğal sonucu olan pasifizmi, işçi sınıfını örgüt. lemeye ve tüm emekçi sınıflara öncülük

yapmaya yetersiz ve niyetsiz tutumu kö. künden değişebilecek miydi? Gelişmelerin bu soruya verdiği cevap, «hayır» oldu. Kaldı ki, gelişmeleri daha 1968'den görmek de mümkündü. Çünkü TİP çizgisinin 6 yıllık hatalar, yanlışlar ve eksikler birikiminin sonucu olan sapmalarını ve yetersizliklerini, bugün muhalefette de olsalar, birkaç ay değil koca bir altı yıllık dönem boyunca hertürlü hataya ortak olmuş olanlar düzeltecek güfte değillerdi. Kadro yenilenmesinin imkânı da kolay kolay yoktu. Nitekim daha sonra olmadığı görüldü. Böyle bir yenilenmeyi, parti içi demokrasinin işleyebilmesi şansını, daha sonra EMEK çizgisi adını alacak olan Aren-boran muhalefeti en az Aybar kadar sert bir şekilde önlediler. Demokratik merkezîyetçilik ilkesi, 1969'larda TİP'in içinde bulunduğu «laçka» durumda işleyemeyecek bir ilke iken, merkezîyetçiliği (partinin yapısını unutup) tasfiyecilik yönünde ve her türlü tartışmaya son verecek biçimde uyguladılar. Aybar döneminde de, daha sonraki dönemde de bu ilke «merkezîyetçilik» olmaktan çıktı, yönetici kadronun kıkılaşmasına, eleştiri ve tartışma ortamının yok edilmesine, tasfiyeciliğe, sekterliğe vardı. Ama Olağanüstü Kongre arifesinde Aybar'ın bütün «şefliğine rağmen, teşkilatta demokrasisi değil anarşi kol gezmeye başlamıştı. Daha sonra demokratik merkezîyetçilik ilkesinin merkezîyetçiliğine büyük bir hasasiyetle sahip çıkacak olanlar, bu ilkeyi Olağanüstü Kongre öncesinde ve sırasında kesinlikle ihlâl etmekten kaçınmadılar.

28.29 Aralık 1968'de yapılan olağanüstü kongreye bir keşmekeş içinde gidildiğini söylemek yanlış olmaz. Bu keşmekeşin kolay toparlanamayacağı, Kongre'nin partiyi kurtaracak, hele hele Türkiye sosyalist hareketini rayına sokabilecek, derleyip toparlayabilecek bir sonuç veremeyeceği daha o zamandan belliydi. Kongreye 307 delegenin 227'si gelmişti. Aren'cilerin Kongreye Başkan adaylarının Nejat Erder olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Kongreyi kısaca özetlemek gerekirse, Aybar ile Aren-Boran muhalefeti'nin yer yer kişisele ve özele döktülen çekişmesi demek doğru olur. Bu çekişme pek

çok ortada unsuru, iyi niyetli TİP'liyi adeta umutsuzluğa sürüklemiştir. Kongrede anlaşmazlığa gerekçe gösterilen konular, muhalefete göre, «Aybar'ın sapmaları», bir kere daha - ve oldukça yetersiz kalınarak, ki bu yetersizlik bu sapmalara yıllar yılı ortaklık etmiş olmanın verdiği bir yetersizliktir. dile getirilmiş, buna karşılık da Aybar görüşlerinde direneceğini bildirirken aynı zamanda yeni ihbarlarda bulunarak, «Bir süreden beri TİP'i mütemadiyen kendisine çizmiş olduğu hattın dışına çıkartmak için bir takım tesirler yapılmaktadır. Bu etkilere kapılmayacağız. Sosyalizmi programımız ve tüzüğü müz nasıl tarif etmişse öyle uygulayacağız... Etrafımızda şiddetli bir kışkırtma var. Biz TİP olarak bu kışkırtmalara ayak uydurmamakta kararlı ve azimliyiz» demıştır. Olağanüstü Kongrede, Aybar alternatif karşısında, muhalefeti desteklemekten başka çıkar yol göremeyen bir kısım delegelerin de oylarıyla, Aren'ciler olağan kongreye göre daha fazla taraf tar kazanmışlarsa da, seçimler sonucunda Genel Yönetim Kurulunda ve Merkez yürütmede yine Aybarcılar ağırlıkta oldukları görülmüştür. Aybar'ın bu ağırlığı sürdürebilmesi yine Doğu delegelerinin ve sendikacıların oylarıyla olmuştur. Popülarizm ve sendikalizmin güvencesini bulunduğu «lider», Aybar olmakta devam etmiştir. Aren muhalefeti ise bu kesimlere fazla güven vermemiş, daha çok bir aydın hareketi olarak ve yer yer de popülarizm ve sendikalizmle bağdaşamayacak kadar ortodoks görünmüştür. Olağanüstü Kongreden sonra Kongreye aynı liste ile katılan MDD'cilerin son derece azınlıkta kaldıkları, aldıkları oyun 10'u geçmediği görülmüştür. Merkez Yürütme Kuruluna seçilenler şunlardır: Mehmet Ali Aybar, Rıza Uas, Şaban Yıldız, İlyas Başyılmaz, Rahmi Eşsizhan, İbrahim Çetkin, Abas Uğurlu, Rauf Çapan, Suat Akyos, Samim Kocagöz, Nazife Cemgil, Yahya Kanbolat, Tarık Ziya Ekinci. Yedek: Yaşar Kemal, Atilla Aşut, Kemal Burkay Mehmet Yılmaz, Şinasi Kaya, Kemal Aksoy. Aybar 30 lehte oya karşılık 11 muhalif oyla yeniden genel başkanlığa seçilmiştir. Genel sekreterlikleriyse işçi kesiminden

Rıza Kuas, diğer kesimden Tarık Ziya E. ikinci seçilmişlerdir.

Olağanüstü Kongreden sonra Aren'cilerin yetkili kurullarda daha büyük oranda yer almaları bir yandan partinin artık kesin olarak işlemez duruma gelmesine, ama öte yandan da Aybar'ın muhalefeti tasfiyeyi göze alamamasına yol açmıştır.

Olağanüstü Kongre Ne Getirdi?

Olağanüstü Kongre TİP'e başlıca üç yeni gelişme getirdi. Önce, yukarıda değindiğimiz gibi, Aybar kongrede çoğunluğu alsın bile, yine de artık bir yalnız adamdı. Bir zamanlar hangi toplantıya, hangi kongreye gitse, kapıdan girerken dakikalarca ayakta alkışlanan «liderin yerini, yıpranmış, kişiliği üzerinde soru işaretleri olan, kadroların güvenini ve saygısını tümüyle yitirmiş, artık Türkiye sosyalizminin sayfalarından sökülüp atılması gereken bir «şef» almıştı. Kaldı ki genel bir popülist ve sendikalist sapma içinde veya tümüyle bilinç eksikliğinden Aybar'ı desteklemiş olanlar da, parti içindeki bölünmenin, çözülmenin ana nedeni gibi gösterilen teorik-ideolojik kavga ile uzaktan yakından ilgili değillerdi. Kısaca Aybar'ın kendi kadrosu da aslında Aybarcı değildi. Aybar'ın sapma çizgisinin bilinçli savunucusu değildi.

İkinci olarak, Olağanüstü Kongrede birçok sorunun tüzük ve program değişikliğiyle çözümlenebileceğine inanan delegeler çoğunluğunun ve partideki tüm kanatların tasvibi ve isteğiyle tüzük değişiklikleri yapıldı. Bu değişiklikler arasından biri üzerinde, sonraki gelişmeler açısından durmakta yarar vardır.

O zamanlar, bütün belaların temelinde de partinin sosyalist bir parti olmamasının yattığına inanılıyordu. Üstelik de program ve tüzüğe sosyalist kelimesinin eklenmesinin herşeyi çözümlenemese bile önemli adımlar attıracağı inancı yaygındı. Böyle bir değişikliğin Aybar'ı bile bağlayacağına inananlar az değildi. Böylece, Olağanüstü Kongrede tüzüğün 2. nci maddesine «sosyalist» kelimesi eklendi ve «Türkiye İşçi Partisi... demokratik, bağımsız,

sosyalist siyasal örgüttür.» dendi. Bu so la açılış, Aybar çizgisini aşma sayıldı. İlerde, «Emek» muhalefeti ve daha sonra iktidarı, sosyalizm kelimesini, yine muhtevassından ve gerekli örgütlenme biçiminden, işçi sınıfı öncülüğünden ayırarak bir fetiş, bir tılsım haline getirdi ve o yanlış sosyalist devrim tartışması çerçevesinde sektör tutumların en yıkıcı örnekleri parti disiplini adına verildi. Sosyalizm, sosyalist mücadele tüm boyutlarından soyutlanarak, bir boş kavram haline indirildi ve 1969-1970 döneminin o Türkiye solunu birbirine katan, dağıtan sosyalist devrim-demokratik devrim tartışması, TİP tarafından da bir kavram tartışması olarak sürdürüldü. Örgütlenme, öncülük, derlenme düşünülmeyi bile, nihayet, Olağanüstü kongreden sonra TİP iki başlı oldu. Birbirinin tam zıddı gibi görünen, biri sağ diğeri sol olarak beliren bu iki ayrı çizgi aslında, 6 yıldan beri olduğu gibi, o gün de aynı noktada birleşiyorlardı: işçi sınıfına güvenmeme noktası ve o ezeli derin olan pasifizm... Olağanüstü kongreyi izleyen yorumlarda, MDD'ci kanat TİP'ten artık tamamen ümidin kesilmesi gerektiğini savunurken; TİP yönetiminde hem Aybarcılarının hem de Aren'cilerin aşığı yukarı dengeli bir biçimde yer almasını partinin bölünmemesi ve birbirlerini dengelemeleri açısından olumlu karşılayanlar da vardı. Bunlara göre partinin Aybarcı sağa kayması Aren'cilerle engellenmiş olacak, Aren'cilerin gittikçe yükselen sosyalist potansiyeli toparlayamayacak olan pasifizmlerinin ve partiyi «İkinci bir Sosyalist Kültür Derneği»ne dönüştürme ihtimalinin yol açtığı tehlike de engellenebilecekti. İki yanlıştan bir doğrunun çıkması ihtimali olmadığı halde, partiye emeği geçmiş, partiyi ne bahasına olursa olsun kurtarmaya çalışan bir kısım üye de böyle düşünüyordu.

Olağanüstü Kongre Aybar'ı ve Aybar efsanesini, Türkiye'de bir daha kolay kolay dirilemeyecek şekilde yıktı. Yerine yeni bir «mit» getirdi, Uzun süreden beri var olan parti dışı MDD'ci kanat, Partisi kanadı tartışması, büsbütün Sosyalist devrim-Demokratik devrim tartışması haline aldı.

Olağanüstü Kongre Sonrası :

Olağanüstü kongre sonrası, 1969 kışı ve baharı, Türkiye'de öğrenci hareketlerinin, köylü hareketlerinin, işçi hareketlerinin daha da hızlandığı, kitlelerin demokratik mücadelesinin ve özellikle gençlik hareketlerinde odaklaşan anti emperyalist mücadelenin güç kazandığı, ama bu kitle hareketlenmesini yönetebilecek, öncülük edebilecek bir örgütün bulunmadığı bir dönemdir. Bu dönemde TİP artık büsbütün atalete uğramış, son ana kadar TİP içinde kalmayı, örgütü kurtarmayı hedefleyen en bilinçli, en aktif, en kararlı genç kadrolarını hemen hemen tümüyle yitirmiştir. Genel olarak Millî Demokratik Devrimciler olarak anılanların kendi içlerinde de çeşitli gruplar başvermeye başlamış, ancak partinin pasifizim içinde yüzdüğü, artık bildiri sosyalizmiyle ve ardından kovalayarak bile olsa kitle hareketlenmesini izleyemediği bu dönemde, MDD'cilerin etkin olduğu gençlik hareketleri ön plana geçmiştir. İşçi sınıfı adına yola çıkanların işçi sınıfını unutmalarının en belirgin örnekleri bu döneme rastlar. Yine 1969 kışı ve baharı egemen sınıfların, iç ve dış sömürücülerin provokasyonlarını, baskılarını artırdıkları bir dönemdir. Bu provokasyonlar ağı içinde CIA ajanı olduğu bilinen burjuva basını tarafından da özellikle yayılan Komer'in, Türkiye'ye bu yükkelçi olarak gönderilmesi hemen sayılabilir. Orta Doğu Teknik Üniversitesine «ziyarete» gelen Komer'in aleyhte gösterilerle karşılanması ve arabasının yakılması üzerine, TİP'in Aren'ci muhalefetin de güçlü şekilde temsil edildiği Merkez Yürütme Kurulunun yayınladığı bildiri ve Aren'cilerle Aybar'cılarının bu konuda tam bir görüş birliğine varmaları ilgi çekicidir. Çekoslovakya olayı sırasında da görülen, bir ölçüde Aybar'ın «sapmaları» yüzünden olsa bile bir ölçüde «aman partiyi kapatırlar» endişesinden egemen sınıflardan yulgınlıktan kaynaklanan bir panik havası Komer alayından sonra da tekrarlanmıştır. TİP Merkez Yürütme Kurulunun 13 Ocak'da Komer olaylarından hemen sonra yayınlanan bildirisinde olay

«Mala tecavüz teşkil eden ve hukuk yönünden tasvibi mümkün olmayan» diye nitelenmiş, partiyi korumak adına pasifizmin, burjuvaziye tavizin yeni örnekleri verilmiştir. Hemen ardından, 16 Şubat 1969'da «kanlı Pazar» olayları meydana gelmiştir. Şubat ayı içinde, bu zincirin bir halkası olarak İstanbul'a gelen 6'cı filonun bu «ziyaretinin» protesto edilmesine katılan gençlere her türlü baskı uygulanmak istenmiştir. 6'ncı filonun gelişini özellikle gençliğin direniş hareketleri yoğunlaştırmıştır. 16 Şubat günü, meydana gelen «kanlı pazar» olayları, bir yandan emperyalist güçlerin ve yerli ortaklarının bir tertibi, öte yandan da örgütsüzlüğün, dağınıklığın bir sonucudur. Olaydan iki gün önce çeşitli kışkırtmalarla sağcıların yaptıkları mitingte, «Pazar günü komünistlerin kanını dökmek» için antlar icilmiştir. Pazar günü, altıncı filoyu protesto için izinli bir yürüyüş yapacak olan gençler Taksim meydanına çıkmadan, çeşitli camilerde cihat namazları kılınmıştır. Taksim'de toplum polisinin, önceden hazırlanmış bir plan dahilinde yürüyüşe katılanları taşlı sopalı, bıçaklı ve cihat namazlarını kılmış kandırılmış bir kalabalığa teslim ettiği görülmüştür. Ardında yaralılar ve iki ölü bırakan kanlı pazar dan sonra emperyalist mihraklar ve yerli ortaklar zafer naraları atmışlardır. 16 Şubat 1969'u hatırlayanlar, olayların ardından sol güçler arasında yaygınlaşan gerileme, yenilgi havasını da hatırlarlar. Bu olaylarda hareketin bir merkezden örgütlenmemiş, Parti'nin yönetim ve denetiminde olamamasının, dağınıklığın, gençlik örgütlerinin, hem de kendi aralarında bile tam bir birlik sağlayamamış olan çoğu güçsüz örgütlerin yönetiminin parti yönetiminin yerine geçirilmesinin tüm sonuçları görülmüştür. Bu sonuçlar üzerinde düşünülürken Partinin yetersizlikleri, örgütsüzlük anaşisi, başı bozukluğun sonuçları bir kere daha ortaya çıkmıştır. Kanlı pazardan sonra «Cephe politikasının zorunluluğu ve anti emperyalist demokrasi cephesinin kurulmasının en acil sorun olduğu, lafla cephe kurulamayacağı, sektörlerle cephe politikası yürütülemeyeceği sol güçler arasında daha iyi anlaşılması,

ancak o cepheyi fiilen kurması, toparlaması, öncülük etmesi gereken örgütten hiçbir ses seda çıkmamış, çıkamamıştır.

TİP İstanbul İl Yönetim Kurulunun istifası dahil, örgütteki çözülme 1969 baharında hızlanmıştır. O dönemin kuşbakışı özeti şudur: Örgütten kopma eğilimi şiddetlenmiştir. Kanlı pazarın yol açtığı yeltilgi duygusuyla yeni çözümler aranmaya başlanmıştır. Devrimci mücadelenin en di. namik unsurları partiden kopmuşlar ve eylemlerini küçük gruplar halinde veya gençlik örgütlerinde sürdürmeye başlamışlardır. TİP sosyalistler üzerindeki otoritesini kesinlikle yitirdiği gibi kendi kadrolarına bile sahip çıkamamaktadır. Teşkilatta Aren'cilerle Aybar'cılar, öte

yandan da MDD'ciler çatışmakta, tam bir dağınıklık sürmektedir. Partinin cephe politikasını başaramaması, kitle hareketlerini yönlendirememesi, bazı demokratik örgütlerin, en başta da öğrenci örgütlerinin kendilerini parti saymalarına kadar varmıştır. Öte yandan cephe konusundaki başarısızlık ve pasifizm, partinin savunduğu görüşlere ve sloganlara da güven sızlığı yaygınlaştırmış, MDD kanadının küçük burjuva kuyrukusu ve işçi sınıfı öncülüğünü tanımayan eğilimleri, «sosyalizm» lafının sosyalistlere yasaklanmasına kadar varmıştır. Sosyalist Türkiye.Bağımsız.demokratik Türkiye slogan savaşı, sosyalist mücadelenin yerini tutmuştur. Solda gerçek bir kaos hakimdir.

EMEK MUHALEFETİ VE EMEK ÇİZGİSİ

İşte bu hava içinde, gerek MDD kanadı gerekse TİP içindeki muhalefet grubu daha «sağlam» teorik temeller arama, sağ vundukları «stratejileri» daha «sağlam» ve sosyalizmin bilimine uygun temellere oturma ihtiyacını duymuşlardır. Bu arayış, TİP içindeki bazı genç unsurların Aren.Boran muhalefetini EMEK hareketine itmeleriyle, öte yandan da, MDD kanadın da 1969 sonbaharındaki bölünmelerde ken dini ortaya koymuştur.

TİP'in 1969 martındaki durumunu en iyi özetleyen belgelerden biri, Mart başındaki Genel Yönetim Kurulu toplantısında Aren'in Merkez Yürütme Kurulu raporunu eleştirirken yaptığı konuşmadır. Aren bu konuşmada aşağı yukarı şunları söylemiştir: «...Teşkilat mefluc halindedir... Karşılıklı güven mevcut değildir... Öntümüzdeki seçimlerde başarı elde edebilmenin birinci şartı, bu mefluc duruma bir çare bulmaktır... Ankara ilinde de genel merkez bazı üyeler hakkında vazih olmayan iddialarla soruşturma açmıştır. Genel sekreter yardımcısı bir kısım üyeleri sorguya çekmiştir. Parti devrimci eylemlerin de gerisine düşmüştür... Gençlerle bütün irtibat kesilmiştir.» Yine aynı toplantıda Genel Başkan'ın konuşmalarının eleştirilip eleştirilmeyeceği konusu son derece gergin bir hava içinde

tartılmış ve gerek eğitim konusunda, gerekse yan örgütler veya yandaş kuruluşlar konusunda hiçbir olumlu sonuca varılamamıştır. Bu toplantıda ne zamandan beri üzerinde önemle durulan ve tam anlamıyla işlemeyen bilim ve araştırma kurulu nihayet yeniden örgütlenmiş, yeni üyeler seçilmiştir. Bilim ve araştırma kurulumun, adından, örgütlenme biçimine kadar herşeyi TİP'in örgüt anlayışının tipik bir örneğidir. Bu kurulu, bir uzmanlar ve Üniversite öğretim üyeleri kulübü şeklinde düşünülmüş ve Aybar'cıların ağırlığında oluşmuştur. Yaptığı çalışmalar da hep «kürsü çalışmaları» olarak kalmıştır.

Aren, 30 Mart günü, parti disiplini hiçe sayarak, daha doğrusu artık partide disiplin veya benzeri ilkelerin yerine kaos'un hakim olduğunu açıkça ortaya koyan bir şekilde Anadolu ajansına özel bir demec vermiş, Aybar'ın bütün tekziplerine rağmen, parti içi ihtilafın devam etmekte olduğunu bildirmiştir. Aynı tarihlerde İstanbul'un belli başlı ilçeleri başta olmak üzere teşkilat çöküşü halindedir ve çeşitli gruplar çeşitli ilçeleri ele geçirmiş, adanmışlar elde etmişlerdir... Bu arada, parlamentarizm temel direği üzerine oturan TİP'in bu temel direği ciddi sarsıntılar geçirmektedir. Çünkü Ekim 1969'da yapılacak seçimlere sadece 7 ay kalmıştır, oysa

teşkilat darımadayınık, parti içinden bö. lünmüş ve sosyalist unsurlar partiyi çok büyük ölçüde terketmiş durumdadır.

Seçimlere hazırlık döneminde Aybar, popülizmini en son noktalara kadar götürmüş, köylü meselesini ön plana çıkarmış, tüm seçim propagandasını 1965'dekini de aşan bir popülizmle yürütmeye başlamıştır. Yine seçim kanununun öngördüğü 15 ilde tüm ilçeleriyle örgütlenmeyi tamamlamak için yaygın tabela örgütlenmesine hız verilmiştir. Bu sırada Parti ambleminin değiştirilmesi, çark ve başağın yerini «Adam» (aslında halktan biri, bir köylü) ambleminin alması da hatırlanmalıdır.

1 Mayıs 1969'da çıkan EMEK dergisi, parti içindeki Aren'ci muhalefete muh teva ve teorik temel kazandırmak için ideolojik mücadele aracı olarak düşünülmüştür. Dergi etrafında Aybar'a karşı mücadele eden Aren.Boran muhalefetinin temsilcileri, çoğu Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyesi olan aydınlar ve bir takım genç partililer toplanmıştır. Toparlanmayı ve yayın organının muhalefeti örgütlemek üzere, 4'cü kongreyi kazanmak hesaplarıyla geciktirilmeden çıkmasını sağlayanlar ve baştaki büyük isimleri bu işe itenler, daha çok muhalefetin genç unsurları olmuştur. Aslında EMEK muhalefetinin de, daha başlangıçtan homojen olmadığı bir gerçektir. Sonradan asıl «Emekçiler» olarak anılan Hüseyin Ergun ve Siyasal Bilgilerdeki bir kısım öğretim üyeleri, yani teorisyenler kanadıyla, teşkilata dönük çalışma isteyen, sonraları ken dilerine «Partililer» denecek kanat daha Emek'in çıkışında nüve olarak mevcuttur. Hareketin yapısı EMEK muhalefetini başlangıçtan Ankara aydın hareketinin ağırlığı altında geliştirmiştir. Aybar popülizminden kurtulalım derken, aydın pasifizminin, kürsü sosyalizminin, teorisyenlerin, bunun getirdiği her çeşit kitlelerden ve hayattan kopukluğun ve giderek işçi sınıfı öncülüğününün kitlelere öncülük etmek olduğunun unutulması çıkmazına yuvarlanılmakta bulunduğu daha sonra görülmüştür.

1969 Mayısında partinin görünümü gerçekten ilgi çekicidir. Demokratik merkezîyetçiliği ağızlarından düşürmeyenler,

parti içinde ayrı yayın organına sahip a. payrı bir grup oluşturmaktadırlar. Partinin büsbütün dağılmasını ve kanatların kopmasını engelleyen tek şey yakın seçimlerdir.

Emek dergisinin ilk sayısındaki temel yazı «Sosyalist Potansiyelden Sosyalist güce» başlığını taşımaktadır. Bu yazıda EMEK kanadının TİP'i nasıl değerlendirdiğini ve Emek'in kendi önerilerini topluca görmek mümkündür. Çok özetlenecek olursa bir çeşit bildiri niteliğinde olan bu yazıda, Türkiye'de kapitalist üretim biçiminin egemen olduğu söylenerek önce MDD'clere cevap verilmekte, TİP sosyalist bir parti sayılmakta, hatta «işçi sınıfının öz partisi» olarak adlandırılmaktadır. TİP'in içine düştüğü bunalımsa, doğuşundan getirdiği ve sonuna kadar da koruduğu hastalıklara (sendikalizm, popülizm, parlamentarizm) değil, 1965'den sonra Türkiye sosyalizminin yeni bir döneme girmesine ve yöneticilerin (Aybar'ı anlamak gerek) bu yeni dönemin gerektirdiği eğitim, örgütlenme, kadro yetiştirme gereklerine aldırılmalarına bağlanmaktadır. Yine de parti dışına taşınan partiden partinin yetersizlikleri yüzünden kopan kadrolar, ağır şekilde suçlanmaktadır. Bildiri, genelinde bir kavram karışmasıdır ve sosyalist devrim kavramının da yakında bir fetiş haline geleceğini a. çıkça belli etmektedir. Sosyalist mücadele demokratik mücadele ile karıştırılmakta, demokratik mücadelede işçi sınıfı öncülüğü açıkça konmamakta ve daha sonra «emek sektörü» halinde gelişecek, olan cepheyi reddetme tavrının ilk somut örneklerini vermektedir. Emek'in çıkış bildirisi mahiyetindeki yazısı, daha sonra strateji tartışmalarında saplanan tüm çıkmazları ve dar görüşleri çekirdek halinde içinde taşımaktadır. Kısaca EMEK hareketi bir yandan MDD'ye, öte yandan da Aybar sapmasına bir tepkidir. Ancak görünüşteki ve sonradan kazandığı uy. rierist yapıya rağmen, özünde işçi sınıfına inanmamakta, işçi sınıfı öncülüğünü tanınamakta (cephe tanınamazsa öncülük kime yapacak?); örgütlenme meselesini masa başı tartışmalarına indirgeyen ih. mal eden (olayların ve kitle hareketlerinin

ardından kovalamayı, güç yetiştirememeyi sol sektör bir tutum altında gizlemeye çalışan ve sonunda da bu sol sektör tutumunu varlık şartı haline getiren bir tepki olmaktadır... Ama aynı zamanda Parti içi eğitim ve örgütlenmenin, kadro yetiştirilmesinin, işçi sınıfıyla bağlar kurmanın gereğini de boyuna tekrarlayıp duran bir tepki...

Bu gerekler kavranmıştır, bunları söz de ve yazıda en fazla tekrarlayanlar özellikle Aybar'a karşı Emekçiler olmuştur. Ama hiçbir zaman uygulanamamıştır. Sosyalizm sözü edilerek, adım başı sosyalizmin biliminden laf açılarak sosyalist örgütlenmenin ve sosyalist mücadelenin gerçekleşmeyeceğinin en açık örneklerinden biri EMEK'tir. EMEK'te doğrusuyla yanlışıyla pekçok şey söylenmiştir. Ancak söylenenlerden hiçbirini uygulanamamıştır. Uygulamayı yapabilecek, sosyalist mücadeleyi sürükleyebilecek, Türkiye sosyalist hareketinin en büyük bir kaos içinde bulunduğu bir dönemde kadroların güvenini kazanabilecek yıpranmamış yönetici kadro ortada yoktur. Kaldı ki en bilinçli ve yetiştirilmiş kadroların çok büyük bir kısmı partiyi çoktan terketmiş ve TİP içi boş bir kılıfa dönmüştür. Her türlü sapmanın, keskinliğin, başıboşluğun kol gezdiği bir ortamda, sol sloganlar atmanın yetersizliği açıktır.

EMEK hareketi daha başlangıcında iki başlı yürümüştür. Bir yanda Aybar'a ve MDD'ye tepki olarak gelişen işçi sınıfı «vurgulaması işçi sınıfını gerçekten örgütlemeye yeteneği, bilinci, inancı ve kararlılığıyla birleşmeyince emekçilerin etkilediği bazı işçi çevrelerinde üvrizm gelişmiş ve köylülüğün büsbütün reddine kadar varan bir sapmayla sonuçlanmıştır. Öte yandan bilim adamlarının kürsü sosyalizmi yani «teorisyenler» hareketine hakim olmaya başlamıştır. Böylece Emek de daha doğuşundan üvrizm ve kürsü sosyalizmi illetlerinden kurtulamamış, üstelik bazı genç TİP'ilerin çabaladıkları iki eğilimin bir sentezinin yaratılması, yani işçi sınıfının öncü kesiminin bilimle donatılması veya masa başı aydınlarının işçi sınıfıyla kaynaşmış, hayatlarını devrim cileştirmiş, sosyalizmi bir uğraş değil yir

mi dört saatin yirmi dört saati olarak benimsemiş işçi sınıfı aydınları haline gelmesi mümkün olamamıştır.

Aydın ağırlığının giderek varacağı ekonomist ve teslimiyetçi çizgi, EMEK dergisinin ilk sayılarından itibaren görülmektedir. Sübjektif unsurun önemi küçümsenmekte, «sosyalist devrim» bilinmedik bir zamana ertelenmekte, bazılarında kapitalizmin belli bir gelişme aşamasında nasıl olsa kaçınılmaz olan bir «olay» olarak ele alınmakta ve tabii bu arada da demokratik mücadele ittifaklar, cephe gibi sorunlar unutulmakta, hatta bazılarında açıkça reddedilmektedir. Kısaca, «Bir gün gelecek tüm şartlar olgunlaşmış olacak, o zaman da demokratik mücadele, sosyalist mücadele, antiemperyalist mücadele hep bir arada verilecek bu iş bitirecektir. İş ki, sonradan bu devrimin kadrosunu, yeni iktidarın bakanlar kurulunu hazırlayacak hazır bir parti yöneticileri kadrosu olsun.

1966 Seçimleri : Son Darbe

Seçime böyle bir ortamda, «Adama oy ver» sloganı; başka partilerle karışmasın, dikkati çeksin diye özel olarak seçilmiş ve değiştirilmiş insanlı amblem ile gidilmiş ve seçim sonuçları gerçek bir yenilgi olmuştur. Değiştirilmiş olan seçim kanununun da etkisiyle milletvekili sayısı 2'ye düşmüş; öte yandan oy oranı 1965'de yüzde 3, 1968 kısmi senato seçimlerinde yüzde 5.1'ken, 1969'da ancak yüzde 2.7 olmuştur. Seçimlerden sonra EMEK dergisinin kapağında «Seçim herşey değildir, Sosyalistler göreve» yazısı yer almakta, Dergide Aren, seçim yenilgisini yorumlarken «Türkiye İşçi Partisi oylarındaki bu düşüş beklenmeyen, tarihin akışına ters düşen bir olaydır» diyerek muhalefet ilahinin bile sorunu nasıl kavramadığını, tarihin akışına ters düşen bir olay değil de parlamentarizmin iflasının söz konusu olduğunu nasıl göremediğini ortaya koymaktadır.

Seçim sonuçları Aybar'ın zaten çoktan belli olan sonunu kesinleştirmiş ve somutlamıştır. Seçim döneminde sendika-

lizmi büyük ölçüde bir yana bırakan ve bütün ağırlığı köylülere veren, «Türkiye'nin kurtuluş yolu köyden geçiyor. Bugün için devrimci ağırlığı gene köylü teşkil ediyor. Çünkü işçiler, küçük esnaf ve küçük memurlar, köylüler kadar ezilmemek tedirler» demeye kadar giden Aybar'ın bu tutumu, sendikacıları da kuşkulandırmış, hele Aybar'cılarının seçim şansı olan tüm illerde tepeden inme liste başlarına getirdiklerini kendilerininse arka sıralara ittiklerini gören sendikacılar Aybar'dan desteklerini çekmişlerdir. Seçim yenilgisini izleyen o günler, aynı zamanda DİSK'de bilim kurulları kurulduğu, sendikalizmin parti dışında ayrı bir yol tutma ihtimalinin belirdiği günlerdir. Kısaca seçim sonrasında TİP artık sendikalizmin bile kendisine gelişme ihtimali görmediği ve terketmeye hazırlandığı bir yapıdadır.

3 Kasım sayısında EMEK, «İşte Me-sele İşte çözüm» sloganını atmakta ve çözümlü Aybar'ın başkanlıktan düşürülmesinde, yeni yönetim kadrosunun eğitim ve örgütlenmeye önem vermesinde, ve programın yeniden gözden geçirilmesinde görmektedir. Ve yine seçim sonuçları Sapmaların iflası başlığını taşıyan bir yazıda yorumlanmaktadır. Artık EMEK muhalefetçi iktidar olmaya hazırdır. Ve 15.16 Kasım tarihinde yapılan Genel Yönetim Kurulu toplantısında Aybar genel başkanlık tan istifa eder.

Emekçilerin tam iktidarına kadar geçen dönemde, Mehmet Ali Aslan ve daha sonra Şaban Yıldız bir çeşit geçici genel başkanlığa getirilmişlerdir. Bu süre boyunca Partinin hiçbir organının işlemediği, Merkez Yürütme Ve Genel Yönetim Kurulu üyelerinin büyük çoğunluğunun toplantılara gelmedikleri görülür. Nihayet 3 Ocak 1970'de EMEK muhalefeti Aybar'ı ve Aybarcılarını büyük ölçüde tasfiye ederek Merkez Yürütme hakimi olmuş ve yönetimi almıştır. Ancak aynı günlerde Çankaya ilçesinin kongresinde yönetimin MDD'cilerin eline geçmesi partinin yapısı ve gelişmesi açısından üzerinde önemle düşünülmeli gereken bir olaydır. Daha «geçici iktidar»a geldikleri günlerde Partiyi hakim olamayacağını gören Emek kanda, o zamanlar devrimci terör adı altında

partilere ve parti binalarına saldırı yöntemleri geliştiren bir kısım MDD'cinin önünde gerileyerek, kurtuluşu kabuğuna çekilmekte, mücadele etmek yerine daralmakta ve tasfiyecilikte bulmuştur. Emek iktidarının ölü doğmasının bir nedeni de bu sübjektif yönelimler olmuştur. Artık strateji tartışmaları kan davası haline gelmiş, MDD'cilerle partililerin mücadelelerinde zor kullanılmaya başlanmış ve bu hava içinde EMEK, sonradan en belirgin özelliği olan sekterliği, kabuğuna çekilme ve onun doğal sonucu olan pasifizmi perçinlemiştir.

Hatırlanacak olursa 1970 başları MDD'ci kanadın da artık kendi içinde kesinlikle bölündüğü, Aydınlık dergisinin, Mihri Belli çevresindeki Aydınlık Sosyalist Dergi ile, Doğu Perinçek çevresindeki Proleter Devrimci Aydınlık olarak iki kanada ayrıldığı dönemdir. Yine aynı dönem, parlamentodan, seçimlerden umudu kesen küçük burjuva aydınlarının Filipin demokrasisi, Gerici parlamentarizm gibi sloganlarla cuntacı eğilimlere bir kere daha açıldıkları, küçük burjuva radikalizminin yeniden ağırlık kazandığı bir dönemdir.

TİP'in bu en güçsüz en dağınık döneminde, sosyalist harekette kaos'un, örgütsüzlük anarşisinin, her türlü sapmanın kol gezdiği 1970 yazı, aynı zamanda işçi sınıfının geçmiş yıllara oranla hareketlendiği, sınıf bilincinin gelişmekte olduğu. nu ortaya koyduğu ve ekonomik mücadele bilincinden siyasal mücadele bilincine doğru hızla yol aldığı bir dönemdir. Unutulmaz 15.16 Haziran 1970 olayları, 100 binden fazla işçinin katıldığı bu olaylardan egemen güçlerin kapıldıkları korku ve bunun sonucunda ilan edilen sıkı yönetim, egemen sömürücü sınıfların kendi iç çelişkilerinin artışı, finans-kapitalin artık faşizmin uygulamasında fazla tereddüt etmeyeceğini haber vermektedir. 1970 yazı sadece büyük 15.16 haziran işçi direnişiyi değil, öğrenci, köylü, memur eylemleri, yürüyüşleri, protestolarıyla kitlelerin gerçekten de o döneme kadar görülmemiş bir hızla hareketlendiği bir dönemdir. Ve yine 1970 yazı TİP'in en güçsüz olduğu, iç sorunlarını çözemediği, yönetici kad

ronun (Aren.Boran ekibi) teşkilata hakim olmadığını, İstanbul dahil olmak üzere en önemli il ve ilçelerin MDD'ci muhalefetin eline geçtiği, MDD'ci muhalefetin ve gençlik örgütlerinin militanlarının, örgüt tanımazlık havası, örgütten umutsuzluk içinde ve provokasyonlara da kapılarak TİP'e karşı devrimci terör uyguladıkları, TİP'lilere karşı duydukları öfke ve kini TİP binalarına, yöneticilere ve TİP'lilere saldırılara kadar vardırıldıkları gerçek bir kargaşa dönemidir. Parti kavramının oportünizm ve pasifizizmle eş anlamlı hale gelmesi bu dönemde olmuştur. Küçük burjuva anarşizminin örgüt ve disiplin tanımazlığı, işçi sınıfına inançsızlığıyla birleşmiş, öte yandan Partinin pasif, atıl, «niyetsiz» durumu; kitle hareketlenmesini deşil yönlendirmek ve öncülük etmek, artık izleyemez hale bile düşmesi, hem sosyalist hareketi zayıflatmış, hem de partiye bağlanan son umutları da silip süpürmüştür. Böyle bir ortamda cuntacı eğilimlerin güç kazanması, küçük burjuva kuyrukçuluğunun güçlenmesi hiç de şaşılacak bir şey değildir.

TİP içinde güçlenen eğilim ise yan örgüt durumundaki Sosyalist Gençlik Örgütü'nden yönetim kadrosuna kadar, «yalnız kalmış tek doğru olduğuna inanan ve gözlerini kulaklarını dışarıya kapayan sektellik» eğilimleri olmuştur. TİP yönetici kadrosunun 1970 yazında elinde kalan unsurları tutabilmek için tek çaresi vardır: Dünya sosyalist pratiğinden örnekler ve gerek, işçi sınıfı partilerinin ideolojik mücadele içinde güçlendiklerini, dar partiler olduklarını, partide tek bir kişi dahi kalırsa, bunun göze alınarak ideolojik mücadele verilmesi gerektiğini kabul ettirmek... Ideolojik mücadelenin tartışmaları kapamak ve tasfiyecilik olmadığını anlamışlar mıdır, yoksa anlamak istememişler midir? TİP'lilere, hele Ankara'da merkez yakın, genç kadrolara göre, cephe'den söz edenler, ittifaklar meselesine dikkati çekenler, TİP'in içinde bulunduğu durumu eleştirenler uzlaşmacıdır. Onların tutumu ise kesinlikle uzlaşma tanımamaktır. Sosyalist devrim sloganının fetiş haline getirilmesinin en tipik örnekleri bu dönem de görülür. Sloganlar çatışması, sosyalist

mücadelenin ve örgütlenmenin yerine geçer.

TİP'in 4'ncü büyük kongresine hazırlanan Emekçilerin sloganı bu dönemde açıkça «tasfiye» olmuştur. Partiyi kurtarma planının ilk aşaması «tasfiye»den geçmektedir. Ve tasfiye öylesine geniş düşünülmektedir ki, Emek grubu dışında kalan her düşünce ve her üye tasfiye silahıyla karşıkarşıyadır.

Emek Çizgisi Üzerine Bir Kaç Söz

Emek muhalefeti, 1969 TİP 4'ncü Kongresinden sonra da Emek iktidarı, genel olarak EMEK çizgisi üzerinde önemle durmak gerekir. Bunu TİP eleştirisinin ikinci bölümünde, TİP'i kronolojik olarak değil de muhteva olarak incelerken daha etraflı biçimde yapacağız.

Ancak, burada hemen söylememiz gereken EMEK çizgisinin işçi sınıfını ne kadar ağızından düşürmemiş olsa da, işçi sınıfına inanmadığıdır. Özellikle, sonradan kendi içinde de bölünecek olan EMEK hareketinin «teorisyenler» kanadı sonuna kadar şu mantığı savunmuşlardır: Kapitalizm gelişirken işçi sınıfı da nasıl olsa kendiliğinden gelişecek, devrimi de yapacak... Devrim onlar için her zaman parti dışı bir olay olmuştur. Bu yüzden de işçiyi örgütlemek, örgütlenme sorunu değil de teorik keskinlikler ön plana geçmiştir. Buna karşın, Emek hareketi içinde yer alan bir kısım partili örgütlenme sorununa daha büyük önem tanımış, işçi sınıfına inananmış ve işçi sınıfının ve kitlelerin örgütlenmesi sorununun önemini kavramıştır.

Gelişme içinde, Ankara'ya ve Genel Merkez'e «teorisyenler» «Emekçiler» hakim olurken, İstanbul ve işçi şehirlerinde, iş yapmak isteyen partililer ağırlıktadır. Bunlar Emek muhalefetinin, sonrasında da partiyi ele geçiren ve iktidar olan emek kanadının sık sık tekrarladığı sözlerin «gevezelik»ten ibaret kalmamasını, pasifizmin, eylemsizliğin, ataletin aşılmasını isteyenlerdir, kısaca «niyetli» olanlardır.

Örneğin 4'ncü kongreden hemen sonra, Can Açıkgöz, Yalçın Cerit, Yavuz Ünal gibi örgütçüler bir kitle gazetesi çıkarılır.

masını, dışa dönük mücadele ile partinin güçlendirilmesini önerirlerken, iş yapılmasını, kadroların işe koşulmasını isterlerken, Hüseyin Ergun, Sait Çiltaş ve mülkiyelliler kanadı parti içine dönük bir «iç hat manevrası»ndan yanadırlar. Ve önce partiyi parti haline getirelim önerisiyle ortaya çıkmaktadırlar. Bu da özünde tasfiye ve pasifizmden başka bir sonuç getirilmemektedir.

DÖRDÜNCÜ BÜYÜK KONGRE

Tarihi 29 Ekim 1970 olarak saptanan Dördüncü Büyük Kongre'ye giderken, kongreyi kazanacakları ve «geçici iktidar» olmaktan çıkıp «Kongre ile işbaşına gelen yöneticiler» haline gelecekleri tahmin edilen Emekçiler, artık «partiyi kurtarma» kararındadırlar.

Bu kurtarma operasyonu nasıl olacaktır? Emekçilerin bu soruya cevabı, dar bir çekirdek kadro ile herşeye yeniden başlamak olarak özetlenebilir. Öte yandan 1970 sonbaharında MDD içindeki bölünmeler, MDD'deki küçük burjuva kuyrukçuluğu ağırlığı, işçi sınıfı öncülüğünün, ve en önemlisi örgüt gereğinin inkarı, öğrenci eylemlerinin çeşitli provokasyonlara da alet olarak vardığı anarşizan eğilimler, dağınıklık, kaos, bir kısım sosyalist unsuru TİP'in ve Emek çizgisinin hatalarını görerek de olsa TİP'e yeniden bel bağlamaya doğru götürmüştür. Gerek MDD'den gelen, gerekse bu sırada Anadolu'da yoğunlaşan baskılar TİP'i bir ölçüde canlandırmıştır. Bir kısım sosyalist unsur herşeye rağmen parti içinde verilecek bir ideolojik mücadele ile, pasifizmin yenilgiye uğratılabileceğine ve partinin eylemsizlikten sıyrılmasıyla yeniden güçlenebileceğine inanmak istemektedirler. 4'ncü Büyük Kongreye doğru giderken, Emekçiler de bu eğilimleri sezmekte ve dergilerinde şöyle yazmaktadırlar: «Gerçekten, parti içi çalkantılar artık durulmaya yüz tutmuş, sapmalar açığa çıkmış bulunmaktadır. Diğer taraftan, ülkemizde çeşitli yönlerden gelişen şartlar, işçi sınıfının tek siyasi örgütü olan Partimize, sosyalizm için Anti.kapitalist anti emperyalist anti faşist (demokratik)- mücadelede öncülük

Bu iki kanat arasındaki görüş farkı 4'ncü kongreden sonra iyice su yüzüne çıkmıştır. Merkeze daha çok «teorisyenler» hakim olmuşlarsa da, teşkilatta iş yapmak isteyenlerin ağırlığı görülmüştür. MDD'cilerin ele geçirmiş oldukları İstanbul ilinin yeniden müteşebbis'e alınarak kurulması bu iki grubu dengelemek hesapları yüzünden birbuçuk aydan fazla gecikmiştir.

yapmasını ve bu maksatla, başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçi sınıf ve tabakalarla daha sıkı bağlar kurma işini acil bir görev halinde yüklemiş bulunmaktadır. Öyle ki önümüzdeki devrede bu doğrultuda ciddi adımlar atılması zorunludur. Aksi halde partimiz varlık nedenini yitirmiş olur.» (Emek, Kasım 1970 sayı 6)

TİP büyük kongreye giderken, bu kongrenin TİP tarihinde bir dönüm noktası olacağı tüm sosyalistler tarafından kavranmaktadır. Ancak, kongrenin yapıldığı günlerde, Ankara'da bir başka salonda MDD kanadının bir Kurultay, bir başka Kongre toplamış olması dikkat çekicidir. 1970 Ekim sonunda, TİP Türkiye'deki sosyalist birikimi ve hareketi kucaklamaktan öylesine uzaktır ki, 4'ncü Büyük Kongreyi Türkiye İşçi Partisi Kongresi değil de «Emek» kongresi olarak özetlemek doğru olur. Kongre davetiyeleri partinin bu kanadı tarafından ve sadece istenen kişilere dağıtılmış, pek çok sosyalist kongreyi izleme imkânı bulamamış, kapıdan içeri dahi alınmamış, kapıda bildiri dağıtmak isteyen partili muhalif gruplar hırpalanmıştır. Kongrenin yapıldığı salonun dört bir yanına asılan afişler parti afişlerinden çok Emek sloganlarını taşıyan Emek afişleridir. 341 Kongre delegesinin ancak 206'sının kongreye katılması, İstanbul, Aydın, Balıkesir, Konya ve diğer bazı il ve ilçe delegelerinin bir başka örgütlenmeyi tartışmak üzere bir başka salonda yapılan Devrimci Kurultay'ı parti kongresine tercih etmeleri hatırlanmaya değer. Kongrede, Emek grubu, beklendiği gibi «tasfiye» konusunu gündeme getirmiş ve 4'ncü Büyük Kongrenin Partinin çeşitli

sorunlarına çözüm getirme kongresi değil de MDD'cilerin ve bu arada Emek gurubu dışında kalanların tasfiyesi kongresi olacağı anlaşılmuştur. Başta Doğu delegeleri olmak üzere, yer yer sendikacıların bile bu oranda bir tasfiye eğilimine karşı çıktıkları dikkati çekmiştir. Oysa Emekçiler için partinin ve kendilerinin tek kurtuluş yolu tasfiyedir. MDD'nin «mezarını kazmak», «ölüm» ve «cenaze» kelimeleri kongrede Emekçi delegelerin ve yöneticilerin en çok kullandıkları kelimeler olmuştur. Behice Boran'ın bu tartışmalar sırasındaki şu konuşması ilginçtir: «MDD'ciler tasfiye edilecektir dedim... Yoksa tasfiye edilmemek yok» Kemal Burkay'ın bu eğilimlere karşı cevabı da şöyledir: «Partide toparlayıcı olmaktan çok itici olmak davranışı içindedirler. Kendi kalıplarını kim tekrar ederse onların sevgilisi oluyor. Onların beyeneceği insan olmak için onların söylediklerini tekrarlamak gerekir.» Emekçilerin tasfiye kararı üzerindeki görüşlerinden bir kaç örnek de ha vermek açıklayıcı olabilir. Kongrede konuşan Sait Çiltaş «Bu karar tasarısı burjuva buyrukçularının ölüm fermanıdır... Bu karar tasarısı partide birliği sağlamak üzere getirilmiştir.» Hüseyin Ergun şöyle konuşmuştur: «Kongrede mezarını kazacağımız, sosyalist mücadele bakımından mezara gömeceğimiz bir görüştür MDD». 341 delegenin dörtte birinin kararıyla, Doğuların 68, sendikacıların 3 ve P.D Aydınlıkların 5 muhalif oyuna karşılık alınan tasfiye kararı, sonradan bir kısım TİP'lilerin övündükleri bir karar, kendilerine göre, bir ideolojik mücadele örneği olmuştur.

Dördüncü Büyük kongrede Emekçiler Doğu delegelerinin ve Sendikacıların desteğini almak istediklerinden, her iki gruba da taviz verme yoluna gitmişlerdir. Her iki gruptan da kendilerine Kongrede sert eleştiriler gelmiş olmasına rağmen, kongre hesaplarıyla MDD'cilere ve diğer muhalif kanatlara gösterdikleri kesin tutumu Doğu delegeleri ve sendikacılar grubuna karşı gösterememişlerdir.

Nihayet 195 delegenin katıldığı seçimlerde, 56 Doğulu delegenin ve sendikacıların verilen bütün tavizlere ve Genel Yö-

netim Kurulu Üyeliğine teklif edilmelerine rağmen, boş oylarıyla, seçimler sonunda Genel Yönetim Kuruluna şu üyeler seçilmiştir: İşçi kesimi: Şaban Yıldız, Hüsamettin Güven, Şaban Erik, Naci Eren, Osman Sakalsız, Fevzi Kavuk, Bekir Yenigün, Kemal Sülker, İlyas Başyılmaz, Yakup Erdem Hayrı Balkan, Necat Ökten, Ehliliman Tuncer, Dinçer Doğu, Yakup Sönmez, İsmail Dinmez, Saffet Kayalar, Yavuz Ünal, Selahattin Turan, Osman Alabay, Ömer Şimşek.

İşçi olmayan kesim: Behice Boran, Sinasi Yeldan, Nihat Sargın, Sadun Aren, Turgut Kazan, Mehmet Selik, Cemal Kural, Müşfik Erem, Yalçın Cerit, Güner Eliçin, Sait Çiltaş, Hüseyin Ergün, Adil Özkol, Can Açıköz, Sabri Eryılmaz, Süleyman Galioglu, Alp Selek, Nermin Aksın, Şansal Dikmen, Ali Rıza Duranlı...

Behice Boran'ın başkanlığa, Şaban Erik ve Sait Çiltaş'ın Genel sekreterliklere, Hüsamettin Güven, Bekir Yenigün, Necat Ökten, Yavuz Ünal, Osman Sakalsız, Sadun Aren, Yalçın Cerit, Adil Özkol, Turgut Kazan, Can Açıköz'ün merkez yürütme kurulu üyeliğine seçildikleri ilk Genel Yönetim Kurulu toplantısından sonra, TİP'te artık Emek grubu tam anlamıyla iktidardadır.

Sonraları bir kısım TİP'linin «övünç kaynakları» olduğunu sık sık tekrarladıkları 4'ncü büyük kongre neler getirmiştir? Aybarcı parti anlayışından, Emek grubunun bir süreden beri TİP içinde sözcülüğünü yaptığı ve nihayet 4'ncü büyük kongre kararlarıyla somutlaşan Parti anlayışına geçilmesi şüphesiz ki ileri bir adımdır. «Böyle bir geçmiş, bu doğuştan has-tahklar ve bu kadro ile mümkün müydü sorusu bir yana bırakılırsa ve sadece bir şekil olarak alınırsa 4'ncü Büyük Kongre kağıt üzerinde, işçi sınıfı partisi doğrultusunda kararlar almıştır.

● «Sosyalist mücadelenin ancak işçi sınıfının bağımsız siyasi örgütü tarafından yürütülüp başarıya ulaştırılabileceğini,

● Parti programının bilimsel sosyalizm esaslarına dayanmasının ve parti hareketinin gelişmesinde oluşan görüşlerin de aynı doğrultuda olmasının Partinin sos.

yalist niteliğinin başlıca kanıtları olduğu-
nu gözönüne alarak,

● Partide işçi sınıfının ideolojik öncülü-
ğünün daha da güçlendirilmesinin, bilimsel
sosyalizmin parti kadrolarına öğretilmesi
ve özümletilmesinin,

● Örgütlenme ve eylemle ilişkin ve bun
lara dönük bir eğitim sisteminin planla-
nıp uygulanmasının.

● Aday üyelerin asıl üyeliğe kabulünden
önce bir eğitimden geçirilmesini ve görev
verilerek sınanmasını,

● Her üyenin mutlaka bir çalışma eki-
binde görevlendirilmesini, görev almamış
sadece deftere kayıtlı üye bırakılmaması-
nı,

● Çalışma ekiplerinin, partinin filli ör-
gütlenme şemasında ilk ve temel örgüt
birimleri olmasını...» gibi kararlar 4'ncü
Büyük Kongre zaibitlarında yer alır.

Dördüncü kongre kararları arasında.
ki bu türden kararları, Aybar parti an-
layışından ilerde bir parti anlayışını dile
getirmektedir.

Bu kararlar, 1970'lerin sosyalist ha-
reketinin somut ihtiyaçlarının, örneğin bir
15.16 Haziran olaylarında işçi sınıfının
varlığını ve gücünün ortaya koyuşunun bir
zorlaması olduğu kadar, artık yaygınlaş-
ma şansını kaybetmiş, yaygın örgütlen-
mesini Ayber popülizminin yenilgiye uğ-
ramasıyla birlikte yitirmiş bir örgütlen-
menin kendi içine kapanma ve daralma
zorunluluğunun da bir gerekçesidir. Aynı
zamanda bu kararlar halâ TIP'e yatkın
sosyalist unsurların istek ve eğilimlerine
verilmiş bir tavizdir.

Yine Dördüncü Kongre kararları, par-
tiye merkeziyetçiliği hakim kılması aç-
ısından da önemlidir. Ancak tasfiyeciliğe,
ve demokratik merkeziyetçilik ilkesinin
demokrasi yanının tamamen unutulmasına
dayanan, güçlülükten değil güçsüzlükten
kaynaklanan bir merkeziyetçiliktir bu.

Dördüncü kongre ile, partinin sağlık-
lı bir biçimde daraltılmasına doğru değil
de sekte ve verimsiz bir şekilde daraltıl-
masına, devrimci kadrolardan soyutlanma-
sına doğru bir adım atılmıştır.

Dördüncü kongre, MDD'cilğin ve
Aybercülüğün parti içinden tasfiye edildi-
ği, daha doğrusu Emek her türlü muha-
lefetin kesinlikle tasfiyeye uğratıldığı bir
kongre olmuştur. Böylece sapmalara karşı
mücadele adı altında, parti daraltılarak bir
klik partisi haline indirgenmiştir.

Dördüncü Büyük Kongre'de Türkiye'
nin önündeki devrim aşamasının sosyalist
devrim olduğu kararlar arasına geçirile-
rek, «sosyalist devrim» kavramı etrafında
yaratılan fetişizm bir kere daha pekişti-
rilmiş, kavram kargaşası ve ideolojik kar-
ğaşa giderilecek yerde artmıştır.

Dördüncü büyük kongre, bir süreden
beri dağılmış, parti dışına düşmüş sosya-
listlerin yeniden parti çatısı etrafında bir-
leşmesine, tartışmaların parti içine götü-
rülmesine, hareketi toparlamaya dönük o-
lacak yerde, tüm tartışmaları parti dışına
atarak kendi kabuğuna çekilmiş ve bu ka-
bugun dışında olup biten herşeyi sosyaliz-
me ihanetle, sapma olarak niteleyen yöne-
tici kadroyu rahatlatmaya yönelik olmuş-
tur. Kongreden sonra zafer'i kutlayanlar
sosyalizmin zaferini, partinin kurtuluşu-
nu değil, aslında kendi zaferlerini kutlamış-
lardır.

Dördüncü büyük kongrede yeni yöne-
tici kadronun, partiden kopmuş sosyalist
lerin, anarşi ortamından bıkmış ve güve-
nebilecekleri bir örgüt disiplinin arayışı
içinde olan partiye kazanılabilecek unsur-
ların güvenli kazanabilmesi ancak ciddi
bir özeleştiri ve partinin arkada kalan 8
yılının eleştirisiyle mümkünken, kan da-
vaları çözümlenmez hale getirilmiştir.
Kaldı ki o sıralarda TIP zaten boşalmış ve
toparlanma adeta imkânsız hale gelmiş-
tir.

Dördüncü Büyük Kongre, darlıkta ra-
hatlık bulanların, «dar olsun benim olsun»
mantığını savunuların zaferiyle biten bir
kongredir.

Bir süreden beri adeta unutulmuş par-
ti öncülüğünü yeniden yerleştirmenin, sos-
yalist kadrolara benimsetmenin yolu bu
öncülüğü fiilen gerçekleştirmekten «ben
öncüyüm, kahrolsun öncülüğümü tanıma-
yanlar» tavrına girilmiştir. Öncülüğün mü-
cadelede öncülük olduğu, örgütlenmede ön-
cülük olduğu, işçi sınıfıyla en sıkı bağ-

ların kurulması demek olduğu, öncülüğün, «ben öncüyüm» diyerek değil, gerçekten öncü olunarak kazanılacağı unutulmuştur. Pasifizm TİP içinde kol gezmeye başlamıştır. En aktif kadroların TİP'ten çoktan umudu kesmiş oldukları unutulmamalıdır.

1971 başlarında artık her an bir darbenin, beklendiği günlerde, faşizm tehlikesini en fazla tekrarlayan TİP olduğu halde, anti faşist demokrasi cephesi için en ufak bir «eylem»de bulunulmamış, aksine «ben örgütlemeyeceksem gelmem, öncü olmayacaksam gelmem» tavrı ile, bu

bu yoldaki girişimler de ya engellenmek istenmiş, yada TİP bunlara katılmamıştır. TİP faşizme karşı 8 Ocak'da başlattığı «Faşizme hayır kampanyasında, tek başına bildiriler dağıtmak ve kısmi bir afişlemeyle yetinmiştir. Faşizme karşı mücadelenin böylesine güçsüz bir örgütle, tek başına, anti faşist güçlerden soyutlanmış ve onları reddeder bir tutumda başarıya ulaşamayacağı gerçeğine yüz çevrilmiştir. Sadece bildiri ve afişle demokrasi mücadelesi yapmanın, yani pasifizmin, somut örneklerinden biridir «faşizme hayır» haf. taşı...

12 MART VE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Faşizm gerçekten de kısa bir süre sonra gelmiştir. 12 Mart komutanlar muh tirasını ne zamandan beri bir ordu darbesi bekleyip dileyenler yanlış değerlendiren, kimisi de belki sola çekeriz diye des teklerken TİP 12 Mart olayına doğru teşhis koymuş, Muhtıranın faşist uygulamalara yol açabileceğini belirtmiştir.

12 Mart sonrası terör döneminde TİP yöneticileri de diğer sosyalistler, ilericiler, devrimcilerle birlikte tutuklanmışlardır. 20 Temmuz 1971'de de 10 yaşındaki TİP, yöneticilerinin sıkıyönetim tutukevlerinde bulunduğu bir sırada, Anayasa mahkemesi kararıyla, 4'ncü Kongrede alınan Doğu halkı ile ilgili kararlar, Faşizme karşı birleşim bildirisi ve Eğitim Örgütlenme bürosunca hazırlanmış ders notları Anayasa'nın 57. maddesi ve Siyasal Partiler Kanunu'nun 89. maddesine aykırı bulunarak kapatılmıştır.

17 Ekim 1972'de TİP yöneticilerinin sıkıyönetimde görülmekte olan davaları sonuçlanmış ve Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesi uygulanarak 21 TİP'li 15 yıla kadar varan hapis cezalarına mahkûm edilmiştir.

TİP'in son yöneticileri durumunda bulunan Emek kadrosunun daha önce de değindiğimiz gibi kendi içinde homojen bir yapıya sahip olmadığı, 12 Mart gelmemiş ve parti kapatılmamış olsaydı parti içinde yeni görüş ayrılıklarının ve çatlamaların ortaya çıkabileceği TİP davası sırasında

TİP'ilerin farklı ifadeleriyle ve gruplaşmalarıyla da anlaşılmıştır. Hatta, bir Parti olarak ortak bir ifade etrafında toplanmaları gerekirken ve bu son derece tabii. Ken TİP davasında yer alan TİP yöneticilerinin bir kısmının Genel Başkan'ın ortak savunmasına katılmadıkları görülmüştür. Bu kanat daha önce «teorisyenler» olarak söz ettiğimiz kanattır.

Temmuz 1974'de Anayasa mahkemesi kararıyla gerçekleşen siyasal aftan sonra, TİP davasından tutuklu olanların tümü serbest bırakılmıştır.

.....
10 yıllık TİP'ten geriye kalan nedir? Türkiye sosyalist hareketinin meşruiyet kazanması, yaygınlaşması, birçok sosyalistin yetişmesi açısından o zamanın şartlarına göre pek çoğumuzu yetiştiren ilkel de olsa bir okul olması çok şey... Ama gelenek olarak, süreklilik olarak, Türkiye işçi sınıfının Sosyalist Partisi çerçevesinde örgütlenmesi açınsından çok az şey!

Gelenek kuramaması, güç günleri, örgütüllüğünü, kadrolarını koruyarak aşamaması, faşizan bir döneme hazırlıksızlığı ve ardından bölük pörçük grupçuluklar, tek tek sosyalistler, birçok soru işareti, bir pasifizm geleneği bırakarak kapatılması hangi temel nedenlere, hangi yetersizliklere, hangi sapmalara hatta hangi kadro özelliklerine dayanmaktadır? TİP'ilerin pek çoğu inandırmış sosyalistlerdi. En fedakâr, en bilinçli, en aktif unsurlar, kad

rolar uzun bir süre TİP'te toplandı. Sonra bu kadrolar TİP'ten koptu ve dağıldı. Hatalarıyla sevaplarıyla TİP için pek çok sosyalist hertürlü fedakârlığı yaptı. TİP'ilerden de kavgada canlarını kaybedenler oldu. Faşizm TİP'e de vurdu. TİP'iler de daha güzel yarınlar kurmayı, sömürü, yü yok etmeyi, zulmü sona erdirmeyi amaçlıyorlardı. Yine de TİP bu amaçlara varamadı, geleneğini kuramadı, kadrolarını oluşturamadı...

Herşeyi zamansızlıkla, zaman darlığıyla açıklamak mümkün mü? Kapatıldığı zaman TİP 10 yıllık bir geçmişe sahipti. Ardında 10 yıllık bir mücadele ve hiç bir zaman sahip çıkmak istemediği 50 yıllık bir gelenek yatıyordu. Ama kapatıldığı gün de kurulduğu gün kadar olması bile emekçi yığınlarından ve işçi sınıfından kopuktu, onları örgütleyememişti.

TİP eleştirisinin asıl amacı, Türkiye sosyalist hareketinin bir dönemini meydana getiren, günahı sevabıyla, başarıları ve başarısızlıklarıyla 10 yıl boyunca Türkiye'deki tek emekçi sınıflar örgütü olmuş TİP'i karalamak değil hareketimize ışık tutacak doğruları ve 1960 sonrası harekette karışmış tüm sosyalistlerin, hepimizin aynı zamanda kendi öz eleştirilerini de bu doğruların ışığında yapabilmelerini sağlamaktır.

TİP'in kısa bir krolonojisini vermeye bu yüzden gerek gördük. Bu kısa, kuşbaşı kronoloji bazı gerçekleri, bazı sorularımızın cevabını hemen ortaya koydu.

TİP'in doğuştan getirdiği hastalıklar sendikalizm ve popülizmdi. İkisinin birlik teliği parlamentarizm kanserini doğurdu. Parlamentarizmin gerçeklere çarparak çöküşü aslında TİP'in çöküşü oldu. 8 yıllık sapmaların ortakları TİP'i kurtarmaya kalktıklarında bu hastalıklardan tümüyle kurtulmuş olabilirler miydi? Pasifizm, netyetsizlik, işçi sınıfı öncülüğünün sadece sözde kalması ve bu öncülüğün yönetici kadronun öncülüğü ile özdeşleşmesi, iktidar sorununun unutulması kolay kolay aşılabilir miydi? Nitekim Aybar dönemi, niteleyen sendikalizm Popülizm, parlamentarizmin yerine Aybar'ın tasfiye edildiği Emek döneminde uvrierizm pasifizm her türlü ittifakı, cephe politikasını ve

toparlayıcılığı reddeden sol sekterlik hakim oldu. Dördüncü Büyük Kongre ile başlayan dönem, sağ popülizm temeline dayanan revizyonizm yerine, sol sekterliğe dayanan revizyonizmin partiye hakim olmaya başladığı dönemdir.

TİP ne Aybar döneminde ne sonrasında ittifaklar politikası diye bir şey tanımamış, cephe sorununu tümüyle bir yana bırakmıştır. Aybar döneminde geniş bir emekçiler kavramı altında işçi sınıfı öncülüğü unutulurken, unutturulurken ve dolayısıyla işçi sınıfının öncülüğündeki demokratik cephenin yerine emekçi bir emekçi kitleler, mekçi halk edebiyatı geçirilirken, Aybar sonrasında da işçi sınıfı öncülüğü uvrierizmle karıştırılmış, öncülük derken, ittifaklar (ilerde tüm belgelerini vereceğimiz şekilde) reddedildiğinden, TİP hiç bir zaman demokratik cephenin öncülüğü görevini yerine getirememiştir. TİP'in yıpranmasının ve faşizan bir dönemde eriyip gitmesinin önemli nedenlerinden biri de budur.

Gerek Aybar gerekse Emek döneminde, TİP'te, işçi sınıfı ve müttefiklerinin iktidarı sorununun bir sol edebiyat ve slogan tekrarı haline getirilmiş ittifakların reddi aslında somut iktidar mücadelesinin reddi olmuştur.

Aybar'ın köylü öncülüğü sapmasının yerine işçi sınıfı öncülüğünün geçirildiği dönemlerde bile bu öncülük bir yanıla uvrierizm, bir yanıla parti yönetici kadrosunun öncülüğü şeklinde belirlemiştir.

TİP içinde hem sağ popülizm hem de sol sekterlik döneminde, örgüte hakim olan unsurlar ve örgütün tabanı küçük burjuva ağırlığı taşımıştır. Türkiye İşçi Partisi için «İşçi» az rastlanan, örgütün kapısından içeri girmesi olay olan bir bilinmezdir.

TİP'in örgütlenme anlayışı, Aybar döneminde sosyalist bir örgütlenmeyle uzaktan yakından ilişkili değilken, sonrasında da doğruların görülmesine sosyalist örgütlenmenin nasıl olması gerektiği üzerinde uzun uzun laf edilmesine, yazılıp çizilmesine rağmen, bu yolda gelişme gösteremiştir. Bunun nedeni sadece zamansızlık, yani 4. ncü büyük kongreden birkaç ay sonra ilan edilen sıkıyönetim ve sosyalist.

lerin tutuklanması mıdır? TİP'li arkadaşlarımız belki bu cevabı vermeye eğilimli olacaklardır. Ancak Emek grubunun TİP'te iktidarı 1970 başında aldığı ve ardından geçen pek değerli bir yılı «tasfiyeler» dışında partiyi derleyip toparlamak, derinlemesine örgütlenmeyi gerçekleştirmek, örneğin güte çekidüzen vermek için kullanamadıkları açıkça ve gerçeklerden korkmadan görmek gerekir.

Nihayet TİP, sosyalizmin bir ek uğraş, bir bilimsel tatmin, bir yarı zamanlı iş değil de, yirmidört saatin yirmi dört saati; bir yaşama biçimi, işçi sınıfına sonuna kadar inanç ve sonsuz bir fedakârlık, kişinin dava içinde erimesi, kısaca bir ek iş değil bütün hayat olduğunun henüz anlaşılmamış olduğu bir dönemin, sosyalizmin işçi sınıfına mal olmadığı bir dönemin düşünce davranış ve örgütlenme biçimini yansıtır.

Nitekim sosyalist mücadelenin neferliğini hayatının bütününe bu mücadeleye ayırmak, hayatını değiştirmek olarak anlatan genç kadrolar TİP'ten, en azından bu sübjektif faktör yüzünden kopmuşlardır.

TİP olgusu değerlendirilirken bu faktörü, hiç ihmal etmemek, küçümsememek gerekir. Gerçekten de 1969'lardan sonra

TİP'lilerle, büyük sapmalar içinde olsalar da— TİP dışı kadroları ayıran başlıca özelliklerden biri de bu sosyalizm ve hayat anlayışında düğümlenmektedir.

Nihayet, TİP'in tarihi yazılırken ya da bu yazıda yapmaya çalıştığımız gibi TİP'in on yılı gözden geçirilirken geleneği inkâr, geçmişle bağları koparma, herşeyi 1961'de başlıyor sayma, geçmişin mirasını reddetme ve bu mirastan yararlanmama olguları üzerinde büyük önemle durulmalıdır. Geleneği, geçmişi inkâr, yada geleneği pasifizme gerekçe olarak sözde benimsen görünmek, «eski sosyalistler»den çekin genlik olguları büyük önemle ele alınmalıdır.

TİP'i 10 yıllık bir mücadele döneminden sonra 1971 başlarında bulunduğu noktaya getiren olaylar ve gelişmeler dizisi sosyalistlerin alacakları derslerle doludur.

Türkiye İşçi Partisi eleştirimizin bu bölümünde, TİP'i kronolojik gelişmesi açısından ele almaya çalıştık. Eleştirimizin İLKE dergisinin gelecek sayısında TİP çizgisinin yapısı temel sapma, hastalık, ve yetersizlikleri, Türkiye İşçi Partisinin 10 yıllık geçmişinden alacağımız dersler belgeleriyle tek tek gözden geçirilecek ve TİP konusundaki genel değerlendirmemiz ortaya konacaktır.

TÜSTAV

TÖB - DER

İstanbul Şubesi Yayın Organı

TÖB - DER İstanbul Şubesi yeni öğretim yılına bir yayın organıyla girdi.

Gazetenin birinci sahifesinde, örgütlenme ve toparlanma üzerine bir çağrı, Türkiye'de öğretim sorunlarımız üzerine istatistikler ve Başkan Niyazi Demircan'ın Başyazı'sı bulunmaktadır.

Başyazı'da, devrimci öğretmenin örgütlenmesi ve halkla dayanışma içinde bulunması gerekliliğine değiniliyor. Tarafsızlık kavramının izafi olduğu vurgulanırken, safımızı saptayıp güçlenmemizin ve dayanışma içinde hareket etmemizin önemi üzerinde duruluyor.

Örgütün Kıbrıs konusundaki tavrı, «Akdeniz Oyunları» başlıklı yazıda veriliyor. Yazıda, Kıbrıs'ın ABD ve AET emperyalizmlerinin oyunları ile istila edildiği konurken, Ada'dan tüm üslerin ve birliklerin çekilmesi, Ada halkının inşiyatifine emperyalist güçlerce müdahale edilmemesi isteniyor. Kıbrıs'taki müdahaleci «garantör» devletlerin ve çatışan unsurların NATO üyesi oldukları belirtilip, müdahale olaylarının NATO içi çatışmalar olduğu ve istila eylemlerinin çeşitli basamakları olduğu konuyor. Mehmet Arıçan imzalı yorum, daha sonra çalışan halkların kardeşliğine dokunup, Ada'nın iki bölgeye ayrılması işleminin, bu kardeşliği düşmanlığa dönüştürebilecek bir emperyalist istemi olduğunu söylerken; Kıbrıs'taki halkların birbirlerine kırdırılması olayıyla, I. Dünya savaşında Anadolu'da yaşayan halkların birbirlerine boğazlatılması olayları arasında paralellik kurup, bu işlemlerin arkasındaki düşmanı gösteriyor.

Can Yücel

BİR SİYASİNİN ŞİİRLERİ

15.— TL.



KONUK YAYINLARI
PK. 749
Sirkeci - İSTANBUL

Costa Gavras
Franco Solinas

SIKIYÖNETİM

ÜLKÜ TAMER'İN TÜRKÇESİYLE

15.— TL.



KONUK YAYINLARI
PK. 749
Sirkeci - İSTANBUL

K İ T L E

İşçi Sınıfı Sosyalistlerinin Haftalık Gazetesi

- **KİTLE** bağımsızlık ve demokrasi mücadelemizin haftalık organıdır.
- **KİTLE** sosyalist hareketimizin haftalık organıdır.
- **KİTLE** uyanmış işçi yığınlarının haftalık yayın organıdır.
- **KİTLE** yoksul köylü liderlerinin haftalık yayın organıdır.
- **KİTLE** devrimci gençliğin ve yurtsever aydınlarımızın yayın organıdır.
- **KİTLE** sosyalist örgütlenmenin yardımcı aracıdır.
- **KİTLE** düşünce ve davranış gazetesidir.

KİTLE Salı günleri çıkar. 200 Kr.

Abone : Yıllık 50, 6 Aylık 30 TL.

(Yurt dışı için iki katı)

Piyerloti Cad. 37/C — Çemberlitaş

İSTANBUL

TÜSTAV

TARİH TEZİ

(10 lira)



**TÜRKİYE'DE KAPİTALİZMİN
GELİŞİMİ**

(15 lira)



**EMPERYALİZM : GEBEREN
KAPİTALİZM**

(10 lira)



DİYALEKTİK MATERYALİZM

(7,5 lira)



ÜRETİM NEDİR?

(5 lira)



**GENEL OLARAK SOSYAL SINIFLAR
VE PARTİLER**

(5 lira)



**TÜRKİYE'DE SINIFLAR VE
POLİTİKA**

(5 lira)



KISACA MARKSİZM DÜŞÜNÜŞÜ

(5 lira)

TÜSTAV

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

OSMANLI TARİHİ

Cilt I

OSMANLI TARİHİNİN RUHU

Tarih ve Devrim Yayınevi

Genel Dağıtım : Toprak Yayın/Dağıtım
Piyerloti Cad. 37/C Cağaloğlu - İstanbul

TÜSTAV